

Любен Дилов

Незавършеният роман на
една студентка

Всичко, което може да се повреди, се поврежда.

Закон на Мърфи

В този роман ще разкажем някои приключения на една студентка по история от двайсет и четвъртия век. Ще се разказва още за машини на времето и за бъркотиите във времето, които не може да не настъпят, щом в неговия ход се намесват хора и машини. Нека читателят не се безпокои, ако някои неща му се сторят немотивирани и неясни, те и на автора се струват такива. Времето е основа и на яснотата в нашия живот – обърка ли се то, обърква се естественият ред на всичко.

Този естествен ред на нещата обаче съвсем не е природен. Човекът сам си е измислил едно време, сковал си е от него рафтове, етажерки, долапи и скринове, та да подрежда в тях едно подир друго собствените си ръко- и неръкотворни дела, докато истинското, вселенското време вероятно представлява само една безначална и безкрайна полица, на която, където и да туриш нещо, все няма да знаеш къде точно се намира. Ето защо с изобретяването на машината на времето човекът би объркал само собственото си време, не и вселенското. За вселенското време няма да е никак противозаконно един роман като този изобщо да не прилича на роман и да започне например с третата си глава вместо с първата. Не е нелогично да си остане и недовършен, защото дори според законите на нашето мислене не е възможно за днешния читател да бъде завършено едно действие или събитие, което ще се разиграе чак след няколко века.

И така: не обвинявайте автора за бъркотията, която се е осмелил да ви поднесе! Тя си е наша, човешка.

ТРЕТА ГЛАВА

Пасторална история

Още докато я бранеше от кучетата, Петър Чобанина разбра, че тази жена е от друга цивилизация. Той обаче много по-късно щеше да осъзнае, че го е разбрал. Сега само си рече: тази жена ще да е от друг ансамбъл!... Защото ансамбълът на тяхното читалище нямаше толкова богати носии. Па и в цялата им селищна система едва ли ще срещнеш такава хубава мома.

Артистката пристъпи плахо към него и Петър се изпълни с умиление от необикновено мъничките й яйченожълти цървулки. Танцорка ще да е, рече си той, ама може да е и певица. Или пък и двете заедно... А мозъкът му запя известната народна песен: „Че хубаво ходи, мале, и хубаво носи...“

Тя също само го гледаше и двамата стояха, сякаш омагьосани един от друг, докато Петър Чобанина се засрами от вида си: с тридневна брада, с вкоравена кал по гумените цървули, с разпран ръкав на якето. А тя му се усмихна и каза нещо, което прозвуча гъгнуво, като да беше хремава, пък не беше хремава. Обезпокои се, че той не я разбра, и посочи земята пред цървулките си.

– България? – И пак го произнесе малко хремаво.

– България, България! – усърдно потвърди Петър и в следващия миг чуждоземката се озова в обятията му, но то бе заради кучетата, които пак се спуснаха към нея с необичайна за тях ярост.

Дали не ги дразнеха всичките тия пафти и пендари, и обеци, и цялото това златно и сърмено великолепие, което блестеше по нея? Или уханието и – едно такова, неземно сякаш?

– Чиба! – подвикна той и попритисна раменете й, но веднага ги пусна, да не си помисли тя, че използва служебното си положение.

Щом натикаха обаче лъскавия дивеч в ръцете на своя чобанин, кучетата веднага се оттеглиха, размахвайки доволно опашки, сякаш тъкмо това бяха целели.

– Страшу сен зверем оужасньм – произнесе тя гъгнуво, погледна го изотдолу, попипа ръкава му, попипа и мускула под него и пак прогъгна: – Еда ту монж еси?

Стори му се, че го пита дали е мъж, и тази нелепост го смути, така че той изрече своето „да“ твърде неуверено, макар че не малко от

пасящите зад гърба му овци можеха веднага да потвърдят това.

– Ти еси монж красноляпен и прясилен – каза тя и погали бузата му. – Ау, како бодль ест!

– Амиии... небръснат съм. То за кого ли да се бръсне човек – рече Петър и виновно посочи стадото. – А вие откъде сте, ваша милост?

Тя се дръпна от прегръдката му, каза на добър български, макар и с доста силен акцент:

– А вие защо говорите така? Не говорите ли, както пише в книгите ви?

– А! Че кой ще ти говори, както пише в книгите? Нали ще го вземат за смахнат! А ваша милост откъде знае български? – постара се той да говори литературно, въпреки твърдението си.

– Българка есмь – отвърна тя хремаво, но веднага се поправи: – Значи, мога да кажа сега така: българка съм?

И вече не беше хремава.

– Ми така ще го кажете, що ще ми пеете като попа в черковата! А как ви е името?

– Циана.

– Цана! Хубаво е...

– Не! Ци... а... на...

– Е, то сега стана модерно всякак да изкелифещват имената.

Тя много внимателно се вслуша в думите му, но видимо не разбра всичките. Рече:

– И аз това казвах на професора. Този език, казвах му, е само литературен. Населението положително говори по друг начин. Но като не знаехме как е говорило населението... Пък то виж колко малко се е променил говорният език! Ооо... – Тя отново се притисна към него, защото няколко от овцете ревниво се приближиха с вдигнати към чобанина си муцуни. – Сие животни не сонт ли овцен?

– Овце, овце – поправи я той и пак не посмя да използва служебното си положение.

– Еда не поендайонт они човека?

Петър леко я отблъсна от себе си, решил най-после, че му се играе някакъв номер.

– Те не хапят, ама аз мога!

– Ха-хооо-ххии – изсмя се тя кръшно като на телевизионна седянка и доста нахално го изгледа от очите до гумените цървули, с което затвърди усещането му, че го въвличат в непонятна игра. – Ти монж красноляпен... Извинявай, но като толкова време го учих тоя език! Ти си

хубав мъж и после ще ми покажеш как хапеш, нали? Но сега аз имам нужда от твоята помощ. Можеш ли да пазиш тайна? Ако си истински мъж...

– Щом трябва, ще мога – отвърна той предпазливо, защото обещанието, което се съдържаше в думите ѝ, го изплаши.

– Да седнем на сянка. Тук е много горещо.

Чак толкова горещо не беше, овцете още не търсеха сянката, но тя енергично се отпрати към близката горичка и трябваше да я последва.

– Чудесно е при вас! Каква хубост! – въртеше красивата си главица чуждоземката, а златните висулки над челото и пендарите по гърдите ѝ подрънкаха като нежни и далечни хлопки.

Бе то си е най-обикновен кър, викаше си наум Петър, ама за един градски човек, де да знаеш... Може пък и да не е превземка... А като гледаше пред себе си тънкия ѝ кръст, стегнат от широкия сърмен колан, в него се събираха някакви тъмни и страшни сили. И тези сили напиреха да насилват, да си отмъщават някому за нещо си.

Чуждоземката избра най-скришното място сред храсталаците край горичката, така че сърцето му съвсем се спотаи пред напора на тъмните и страшни сили, а умът му си рече отчаяно храбро: „Да ги полази пък господ сега!“. Но то се отнасяше за стадото.

Сядайки в тревата, тя го смъкна за ръката до себе си.

– Но няма да ме хапеш сега, нали? Ха-хооо-хиии!

– Що се превземаш толкова! – рече ѝ той, решил също да я говори на „ти“. Като е чобанин, да не е добиче я!

– Как се превземам? – настръхна тя, хем като че ли неразбрала думата, хем усетила в нея обидното.

– Ми никоя жена вече не се смее така, така в книгите се смеят. Нещо май не те разбрах откъде си?

Тя направи с ръка широк кръг около себе си, посочи и към небето.

– Отдалече... – Ослуша се също в кръг, долови само спокойно мелодичните три хлопки в трите краища на стадото и възторжено изохка: – Каква тишина!

Щото е неделя, рече ѝ наум Петър Чобанина, утре като ти ревнат тракторите и помпите на язовира... Но мисловната му реплика бе прекъсната от нейните направо невероятни думи:

– Ако ти ме харесваш, ако ти също ме харесваш...

– Петър, Петьо ми викай – задъха се той. – Какво, ако те харесвам?

– Нали няма никому да кажеш? – облегна се тя на рамото му.

Петър чак сега усети жегата, която рукна и в улея на гърба му.

– Па аз съм ергенин. Искам да кажа, време ми е и ако се харесаме, що пък и да не кажем, а?

– Не, не, не – раздрънка силно пендарите си хубавицата. – Никой не бива да узнае!

– Е, щом така искаш... – въздъхна Петьо, защото си е истинска мъка да ти падне такава хубавица, а да не можеш да се похвалиш! И за утеха я поприхвана през кръста, тури и ръка на гърдите ѝ, уж че пендарите пипаше. – Ама и ти си се докарала като някогашна булка! Де да бяха и златни тия пендари, а?

– Златни са – отвърна тя така твърдо, че той се изплаши: три реда все тежки махмудии! Башка ситните по челото и косичника ѝ!

– Ми що си накачила толкова злато по себе си? Ще вземе някой да те удуши за него!

– Имате ли много разбойници? – изплаши се тя.

Той се засмя, а за успокоение я прегърна още по-ячко.

– Разбойници колкото щеш, ама ти се не бой! Щом си с мене...

– Ще ме пазиш, нали, Петьо? Много хубаво да ме пазиш! Аз почти не познавам вашия живот.

Тъмните сили се превърнаха в готовност още сега да влезе в бой заради нея. „Такава мома да ти се спусне в ръцете, че и с три реда златни махмудии на гушката!... Боже, боже!“ – рече си той, макар да не вярваше в господ.

– А ти не ми каза откъде си?

– От България съм. Само че от друга България, съвсем друга. Закълни се, Петьо! Прекръсти се, че няма никому да кажеш!

– Ама аз не съм религиозен, що да се кръстя! Нали ти обещах.

Тя го изгледа озадачено.

– Еретик ли си?

– Не, комсомолец.

Стори му се, че не го разбра, защото много смутено заопипва пафтите си.

– Слушай сега, Петьо! Аз наистина съм българка. Само че от един свят, които лежи далеч, далеч в бъдещето. От двайсет и четвърти век съм. Дойдох с една специална машина. Знаеш ли какво е машина?

– Е, чак пък толкоз! – вече се засегна Петър.

– Никой не бива да вижда тази машина, нали разбираш? Ще я обявят за дяволско изобретение. Трябва да я скрием, и то веднага!

Тя скокна и го поведе през храстите навътре в горичката. Клоните се мъчеха да повдигнат полите на сукмана ѝ, но те бяха корави и тежки

от многото сърмени гайтани. Само веднъж съблазнително се оголи един шарен чорап и чак влудяващо му се усмихна една ослепително бяла подколenna гънка. Дано да не е някоя антидържавна работа, викаше си Петър подире ѝ. Иначе хубавицата изглеждаше лесна, а като ѝ направеше и услугата, нямаше накъде да мърда...

Излязоха на полянката, която се намираще наблизко и му беше познатата. В средата ѝ действително стърчеше чудновата машина. Беше лъскава като херметическата тенджерата под налягане, в която за по-бързо си варяха фасула, па и на нея наприличваше по форма. Или по-скоро – на грамадно джезве.

– Какво е това?

– Машина за пътуване из времето. С нея дойдох, само с нея мога и да се върна.

Петър засъобразява къде да я скрие. В егрека се мъкнеха всякакви хора: жените на овчарите, бригадири, шефове разни... Да я закопаят, бая работа щеше да се отвори...

– Какво мислиш? – побутна го тя и май се съмняваше, че изобщо е способен да мисли.

– Сега ще я затрупам със сено, пък после ще видим. Ама ти ако имаш други дрешки, щото...

Тя веднага натисна някъде нещо и в металната стена се отвори кръгла дупка – ни врата, ни прозорец. Подрипна, напъха се с главата напред в нея и след малко изскочи с по-бедно украсен и като че ли вехт сукман в ръцете. Петър се възмути:

– Еее, ама ти какво си мислиш! Като сме на село, да не пасем трева я! – Неразбирането в очите ѝ също бе красиво и той се трогна. – Хайде, облечи го засега, пък аз ще ти намеря някоя рокля.

А тя – сякаш от години са женени – веднага се заразсъблича. Стана му неловко и той се обърна, но, естествено, хвърляше от време на време по един поглед през рамо. Наистина не беше вярващ Петър Чобанина, но си повтори с истинско благоговение: „Боже, каква хубост ми прати, боже!“ И чак се уплаши да не му я вземат. А като се уплаши, се и ядоса:

– Я скриј тия злата и дрънкулки! – Защото тя и на вехтия сукман препащаше скъпия колан с грамадните пафти.

– Не мога без тях. Това не са само украшения, в тях са скрити специалните апарати, с които ще изучавам вашия живот.

– Ама никоя жена не ходи сега така, разбери!

Тя отпусна ръце, готова да заплаче:

– Но как е възможно нашите историци така да събъркат!

Петър пак отстъпи.

– Добре, ще ти донеса някой шлифер да ги скриеш. Ама пък посред лято с шлифер... Някоя престилка ще потърся.

– Петьо, моля те, по-бързо! Ще дойде някой! – обезпокои се тя изведнъж.

Той ѝ направи знак да се скрие пак сред храстите и хукна към кошарите. Натовари каручката със сено, впрегна магарето и го погна да тича. Една каручка обаче не свърши работа, наложи се още шест да докара, докато оформи около машината истинска копа.

Затисна я с няколко пръта и задъхано се полюбува на делото си. Такава хубава копа не всеки ще ти направи за същото време! Чуждоземката плесна възхитено с ръце – пак мъничко като артистка от телевизията, – извади от пазвата си везана копринена кърпичка, от ония, дето ги продават на чужденците в сувенирните магазини, и нежно избърса челото му.

– Боже, какъв майстор си! – извика тя и това отново го пообърка: уж беше от далечното бъдеще, пък и „боже“ викаше, и от правене на копии разбираше!

Трябваше обаче да отблъсне тревожните съмнения, защото сега вече му предстоеше нещо, което също не можеше всекиму да се случи. Той върна каручката, заличи грижливо следите от кражбата на сеното, обръсна се, изми се чак до кръста, натуря в голямата торба най-хубавото, което намери из долапите: прясно сирене, суджук, кутия локум с ядки. Взе и едно котлениче с мътеница, натрупа през рамо черджета и одеяла.

– Виж какво – рече ѝ той, като се върна отново целият изпотен и гледаше към гората, защото никак не умееше да се преструва. – Тая нощ трябва да останем тука. Там ще дойдат другите овчари, пък ти с тия дрехи...

Искаше да я изпита, бе готов и за отказа ѝ, тя обаче пак се възторгна като дете:

– Чудесно! Никога не съм спала на открито!...

Застлаха чергите в края на горичката, откъдето той можеше да наглежда и стадото, и посоката към кошарите, а щом се отпуснаха един до друг, тя веднага се сгуши на рамото му.

– Нали ще ми бъдеш добър приятел, Петьо? И ще ме закриляш, и ще ме учиш, и ще ми помагаш да опозная вашия живот?

Каза го така мило, че ония тъмни сили в него се отдръпнаха и съвсем се спотаиха.

– Живот като живот! Какво му е толкова интересното? – рече той.

– Аз съм историчка, но съм още много неопитна. Ти може би знаеш какво е...

– Еее, хайде вече да не се обиждаме, а!

Тя се зарадва и учуди.

– Знаеш ли, ти веднага ми се видя много интелигентно момче. Дори и въшки нямаш! – бръкна тя с пръстче в потната му мишница.

– Ама как ще имам въшки ма! – възмути се той, после се засмя. – Те сега в града са пълни с въшки.

– Ти сигурно си хайдутин – изрече тя с тайнствена възхита в ухото му, а той го дръпна, погъделичкан от дъха ѝ, и може би затова тя се поправи: – Чакай, хайдутите бяха по-късно! Нали сме тринайсетия век? И няма турци, нали?

На Петър му стана още по-весело.

– Тринайсетият свърши лани, вече сме в четиринайсетия.

– Така ли? Уф, тая машина продължава да дава разсейвания във времето! – Тя се вгледа изпитателно в него, погали младежки свежата му буза, която още миришеше на гроздов първак, защото кой ще ти слага на кошарата одеколон по бузите си. – С какво се обръсна така хубаво?

– Аз употребявам само „Жилет“! – похвали се той.

– Ще ми покажеш ли утре? Много съм любопитна, но нали затова съм дошла – заумилква се тя отново. – Чудесно момче си ти! Богомил ли си?

– Нали ти казвах, че съм Петър – отвърна той, а тъмните сили в него пак се занадигаха.

Те надигнаха и ръката му, която се опита да влезе в пазвата ѝ, но чуждоземката гальовно я спря.

– Гладна съм, Петьо. Това в гърнето какво е?

Той ѝ даде да пийне от изстудената мъгеница и тя пак изпадна във възторг:

– О, колко хубаво си живеете вие! И само истински работи си ядете още!

– Ми така си е – съгласи се Петър, постилайки бохчата, и заизважда лакомствата от торбата. – А знаеш ли и каква пара вадиме тука! Откак излезе на мода тая вълна, острата, па и с новия икономически механизъм... Ха, я дай да си пуснем и музичка! – сети се той и бръкна в едноревката. – Оня ден му смених батериите.

– Какво е това? – странно се изплаши тя, когато той извади своето

мъничко транзисторно радио. Може би бе очаквала кавал, ама къде ти сега у новите овчари кавали! – Откъде го имаш?

Горд, че бе успял да я смае, той включи радиото и то веднага каза нещо против империалистите. Нещо, което един кавал естествено не бе в състояние да направи.

– Аз и телевизори имам, два таман, цветен и малък. Нали ти казах, тук голяма пара пада.

Тя се пресегна към апаратчето, уверено промени вълната му; чува се други гласове, музика... Запита, вече съвсем прежълтяла:

– Петьо, коя година е сега?

– Ми... хилядо деветстотин и осемдесет и втора. Що питаш?

– Ти нали каза, че е четиринайсетият век?

– А, то е четиринайсетият век на българската държава, празници имаше, тържества. Иначе сме си в двайсетия.

Тя скочи, хвана припадъчно вкоравените си бузки и в уплахата си се завайка отново на своя хремав попски език:

– Оооо, и бондет плач и скръжет зомбом...

После хукна към полянката.

Когато той пристигна, тя бе смъкнала вече прътите и панически свличаше сеното откъм едната страна на машината.

– Ама чакай де, какво ти стана?

Тя доразблъска сеното и пак така отвори кръглата врата-прозорец. Плачеше с едри и светли сълзи.

– Каква грешка! Леле-леле! И бондет плач и скръжет зомбом!

– Какво, какво?

– Ад! Чака ме истински ад в института, Петьо! А в една ваша книга така пише за ада: И бондет плач и скръжет зомбом.

Тя видя, че той също е готов да заплаче, и се хвърли на врата му.

– Не ми се сърди, мили Петьо! И ме забрави, напълно ме забрави, чуваш ли! И не казвай на никого за мен, моля те! Забранено ни е да се намесваме в историята, а във вашите векове не бива и да се появяваме! Дръпни се сега, че машината може да ти навреди.

Тя скочи с главата напред в кръглата вратичка-прозорче, преди той да успее да каже нещо. Последни се скриха шарените ѝ чорапи и яйченожълтите цървулки. Когато той най-после успя да отвори уста, поне да си поеме дъх, разхвърчалото се сено затъкна гърлото му, накара го дълго да кашля. А през сълзите на кашлицата си видя как на стотина метра над върхарите машината изведнъж се стопи в небето. Не отлетя наникъде, просто изчезна...

От мъка Петър Чобанина изяде всичко, което бе донесъл. Изпи и цялата мътеница, а надвечер, щом запрях овцете, се спусна в селото, та право при директора на училището. Още от вратата го подхвана дали са измислени такива машини, дето могат да те пренасят от един век в друг и така нататък. Директорът му отвърна, че ги имало само във фантастичните романи и че не бивало човек да вярва на всичко написано. А като го поизгледа малко, добави, че понякога човек може и да види нещо такова било насън или просто така, ама и на очите си тогава не бивало да вярва...

– И аз така си мислех – рече му, доволен от себе си, Петър, защото наистина му се струваше, че е сънувал тая хубавица в следобедната си дрямка.

Но по-късно, на полянката, под голямата ясна луна, той се чешеше по обраслия врат:

– Ма да ме пита пък човек за какво тогава съм го мъкнал това сено тука! Сега трябва всичко обратно, щото...

Не го пренесе обратно именно защото другите овчари щяха да си помислят кой знае какво за него, а реши да докара овцете да го опасат.

Едва дочака зората, незаспал нито за минутка в трагичното си недоумение пред жените: Значи, ако той беше от тринайсетия век и пълен с въшки, тогава тая красавица неземна... А така, с транзистора и с телевизорите – не!... После извади душата на стадото да го гони към поляната.

Сеното обаче го нямаше.

– Е, не, това вече си е от нашия век – изпъшка Петър Чобанина. – Боже, колко хайдук се навъди на тоя свят, боже!

И отново му се доплака.

ПЪРВА ГЛАВА

Законът на Мърфи

Не, това не беше летяща чиния! Тя и не приличаше на чиния, повече приличаше на джезве, но начинът, по който бе се появила зад гърба му, озадачаваше. Кирил провери дали двете пръчки са закрепени добре, разхлаби аванса на макарите им, да не би тъкмо сега да удари някое поедро парче, и припълзя до края на храстите. От загадъчното джезве все още не излизаше нищо и той го нарисува на гърба на цигарената си кутия, отбеляза и мястото, и времето на приземяването му.

Повече от десет минути не се случи нищо – нито с джезвето, нито в реката, но Кирил Монеv притежаваше добре закалено търпение и от дългогодишното вдичарство, и от службата си в института, където внедряването на откритията и разработките се протакаше с години.

Най-после в средата на джезвето зина люк, който сякаш изплю една крехка фигурка. Тя беше облечена в нещо като космонавтски костюм, само че без познатите връзки и шлангове. Металоцветен и също така нежен по устройството си беше и малкият шлем на главата ѝ. А когато тази глава се обърна и към него, оглеждайки местността, Кирил видя, че шлемът само обрамчваше, без да прикрива, едно съвсем земно, почти момичешко лице. Но тогава и апаратът, значи, беше земен, а това можеше да означава диверсия, шпионаж и прочее плашещи съвременника явления.

Момичето извади някакво уредче от джоба си, голямо колкото джобен часовник, дълго гледа ту към небето, ту към него, а лицето му ставаше все по-загрижено и безпомощно. Това храбро надигна Кирил иззад храстите.

– Търсите ли нещо?

Момичето чак подскочи от уплаха. Очевидно го безпокоеха и старите рибарски дрехи на Кирил, защото то много внимателно ги огледа, но кой уважаващ рибата вдичар би тръгнал на излет с нови дрехи? Само ботушите трябваше да са здрави и тях сякаш посочи момичето с пръстче и с въпроса си:

– България?

Щом не знаеше дори къде се е приземила, работата хептен не беше чиста, но пък радостта ѝ от потвърждението му объркваше с простодушието си.

– Моля ви, коя дата е днес?

Да не знаеш къде си кацнал – иди-дойди, но пък и кой ден е, да не знаеш! А отгоре на всичко и българският ѝ бе оцветен от непознат акцент! Нещата обаче се дообъркаха, след като Кирил назова датата, а момичето пребледня така, че той се спусна да предотврати припадъкa му.

– Не, не, благодаря – отблъсна то предложението за помощ. – Извинете, че ви обезпокоих!

И се отправи към машината си.

– До скоро виждане! – подхвърли Кирил.

Тя много мило му помаха с ръка.

– Никога няма да се видим.

– О, защо сте толкова жестока! – възкликна той флиртуващо, а всъщност набираше кураж да се хвърли върху ѝ, да я върже и да я отведе в милицията.

Тя се поспря заинтригувано, тъжно му се усмихна.

– Не аз съм жестока, повярвайте ми! – И пак се огледа наоколо. – Има ли други хора наблизо?

Кирил побърза да я увери, че няма други освен някой такъв като него надолу по реката, но това хора ли са! И тя го запита какъв е той.

– Въдичар. – Стори му се, че тя не разбра какво е, и добави: – Елате, ще ви покажа! Пръчките са ей там!

Усетил, че тя ще го последва, той нагази в храстите. Отдалеч ѝ показа как постила старата си найлонова пелерина под върбата и момичето наистина дойде. То разтвори вървешком странния си пилотски костюм, който нямаше нито ципове, нито копчета, и в бледолилавия мрак на паяжинно-тънката блузка под него се разшаваха като бели риби в подмол от нищо непродържани гърди.

– Няма да ви преча. Просто ще си почина няколко минути. – И стреснато прихвана дрехата пред гърдите си. – Извинете, при вас сигурно не е прието жените така...

– Аааа, прието е, всичко е прието! Европа сме все пак – увери я Кирил Монев, но тя по същия чудодееен начин бе вече залепила двата края на металоцветната си дреха.

Седна на пелерината, изпъна крака, обути в сребристи ботушки, и попита за какво служат двете пръчки, чиито краища изглеждаха вързани с водноцветен конец за дъното на реката. А на отговора му възкликна по детски:

– О, и какво ще правите тази бедна риба?

– Ще я изядем заедно с вас.

Ужасът и възмущението ѝ бяха неподправено силни и Кирил с виновно недоумение прекъсна флирта си, смутено ѝ предложи цигара.

– Какво е това? – дръпна се момичето.

Беше прекалено да се преструва, че и цигари не е виждала, но пък умело се преструваше. Само че – защо?

Кирил понечи да върне кутията в джоба си и да потърси там някое бонбонче, каквито винаги се търкаляха в рибарските му дрехи, за да намаляват броя на изпушените цигари, но тя му я поиска. Огледа рисунката на гърба ѝ, извади останалите цигари в нея, търкулна ги на пелерината, а кутията накъса с резки и силни движения, които трябваше да му подсказват, че тя притежаваше и други качества, не само зорко око.

Той я изчака да хвърли късчетата в реката и рече с насмешливо спокойствие, което му струваше доста усилия:

– Не беше нужно. Предполагам, че машината ви е патентована.

Едновременно с това, прибирайки уж останалите цигари, бъркаше в раницата за въженцето, което лежеше на дъното ѝ.

Нейната усмивка също беше тревожно изкуствена.

– Вие разбирате от машини, нали? Трябва да забравите тази наша среща.

Кирил скочи в мига, когато измъкна въженцето, но, кой знае как, не я улучи и в следващия миг лежеше по корем, с болезнено извита на гърба ръка. Острото коленце на момичето бе се забило в кръста му.

– Защо постъпвате така? Нещо лошо ли ви сторих?

Бяха странно искрени въпроси, а не реторичен упрек.

– Вие постъпвате лошо с мен! – изпъшка Кирил със залепена в тревата буза. Опитът му да се надигне бе усилил болката в кръста и заплахата да счупи извитата му ръка.

– Аз се отбранявам. Но ако действително съм ви сторила нещо лошо...

Момичето издърпа въженцето от пръстите му и се изправи. Кирил осъзна, че се е отгървал само със срама. Та нали ако тази добре обучена в джудото жена действително е шпионка, тя сигурно ще е и въоръжена. Ето защо реши със смях да заглади конфузията.

– Исках да ви вържа и да ви открадна машината. Много ми се харесва.

– Що за нрави! Та вие не знаете дори за какво служи!

Едната пръчка внезапно се огъна, макарата ѝ затрака като шевна машина. Кирил се спусна към нея, внимателно позатегна аванса, засече. Пръчката още по-силно се огъна и рибата тръгна в могъща дъга под

водата.

– Там... там има едно сакче...

– Пуснете я! – изрече неочаквано строго момичето, изправило се до него.

– А? Какво? Да не сте луда – извика той, но си спомни, че тая джудистка като нищо можеше сега и във водата да го хвърли, както е зает с пръчката. – Но защо бе, момиче? Какво толкова...

Той се оттегли на няколко крачки, за да е по-далеч от брега, и над водата изплува масленочерната глава на пет-шесткилограмов сом. Бе зинал, сякаш зовеше безмълвно за помощ.

– Видяхте ли? – опита Кирил да я умилостиви с възторга си, а постигна обратното.

– Пуснете веднага нещастното животно! Моля ви?

– Но аз... аз... Трябва първо да я извадя...

Той отхлаби влакното, та още да затегне макарата, а когато отново я завъртя, сомът бе се освободил. Не бе погълнал куката и при това положение Кирил едва ли щеше да го извади без сак и без чужда помощ, но предпочете да си излее гнева на непознатата:

– Все така ли се бъркате в работата на хората?

– Простете, сбърках! – странно се изплаши тази веща в джудото терористка.

Той заприбира пръчките. Нямаше смисъл да виси повече тука, сомът бе подплашил рибата във вира.

– Слушайте, я направо ми разкажете коя сте, та да не се опитвам пак да ви връзвам!

– Но защо трябва да ме връзвате, аз нищо...

– Ако бях ви вързал... Знаете ли тоя сом откога го дебна!

Миловидното й лице изглеждаше до плач разкаяно.

– Не ми се сърдете! И не казвайте никому за нашата среща! Не я записвайте и не я заснемайте, ако носите снимачен апарат в себе си. Много ви моля!

Кирил захвърли пръчката и тръгна подире й.

– Сега вече няма как да не ви вържа! Чак такава тайнственост.

– Прекалено е сериозно, повярявайте ми! Аз не бива дори да разговарям с вас.

– Толкова ли е ревнив съпругът?

– И до машината не се приближавайте повече, моля ви!

Каза го без заплаха, но тъкмо всичките тия искрено звучащи умолявания го накараха да се спре. А тя пак така тъжно му махна с ръка,

изтича към щръкналата наред поляната машина и с един скок изчезна в люка ѝ. Без шум и с една балонна лекота машината веднага се вдигна около стотина метра височина. Постоя там по същия невероятен начин, сякаш за нея не съществуваше гравитацията, и се върна на полянката. Кирил успя да улови в прегръдката си скочилото момиче, без то, разбира се, да имаше нужда от помощ. То обаче омокна на гърдите му и се разхълца.

– По... повреда някаква!

– Спокойно, ще я оправим! Само ми кажете...

Момичето рязко се изтръгна от прегръдката му.

– Нищо не бива да ви казвам! – И се хвърли по очи на тревата и замря в непонятно отчаяние. Кирил приседна край нея.

– Искам само да ви помогна.

– Не можете.

– Аз съм машинен инженер. И не от най-лошите.

– Още по-лошо! – изхлипа смайващата пилотка на не по-малко смайващата машина.

Той погали шлема ѝ, което тя едва ли усещаше.

– Ама ще се разплача и аз!

Тя мигом се обърна на хълбок. Изглежда, любопитството ѝ бе силно от всичко.

– Вие ли?

– Амиии... много ми е мъчно, като ви гледам как страдате. Сигурно съм се влюбил.

Очите ѝ удивено се разпериха и от мокротата станаха двойно похубави. Прищя му се да ги целуне, но само им прошепна:

– Много сте красива!

– Шегувате се! В Института аз съм най-грозната.

– Какъв институт, за манекенки ли?

Тя не разбра и тази му шега.

– Не, по история на древните векове. Но какво ще правя сега!

Очите ѝ се донапълниха с нови сълзи.

– Аз наистина искам да ви помогна. Защо не ми се доверявате?

Тя най-неочаквано прихна, засмяха се и всичките сълзи по бузите ѝ. Изобщо в повечето нейни реакции имаше нещо доста инфантилно.

– Единственият начин да ми помогнете е да взривим заедно машината, а след това да ме вземете за съпруга. И както в една стара приказка, никога, никога да не ме питате коя съм.

Той разигра етюд по трагично колебание.

– Едното съм готов веднага...

– Кое? – цъфна отново неубиваемото й светло любопитство.

– Да ви взема за съпруга. Но за машината е нечовешко. Аз съм се учил да създавам машини, не да ги унищожавам. Впрочем, каква машина е тя?

– ТПС – възтържествува тя вече съвсем по детски над недоумението му. – Видяхте ли? Даже не знаете какво е ТПС, а искате да го поправите! Темпорално превозно средство! Или: хронолет. Във вашия век май още му казват машина на времето.

– Хайде да не се будалкаме, а! – рече инженерът. – Мило момиче...

– Какво да не се?

– Вашето отношение ме огорчава.

– Но вие така бързо ли се влюбвате?

– За препатил като мене мъж наистина е бързо.

– А бихте ли могли още сега да ме целунете? Сега? Веднага?

Той сграбчи раменната й, вдигна я цялата към себе си и захапа устните й. Държа я така, докато тя, загубила дъх, като риба се заогъва в ръцете му.

– Хей, вие май наистина вече ме обичате?

Лудо ли беше това същество, или ненормално доверчиво? Та всеки мъж би могъл и два пъти по-страстно да целува жена, без да изпитва капчица друго чувство към нея освен голото моментно пожелаване! Кирил обаче усещаше, че желанието му не е нито моментно, нито съвсем голо, а шантавото й възторгване го засегна.

– Ама вие така ли проверявате мъжете?

– О, не! Дадох ви възможност сам да проверите себе си. – Тя сигурно изтълкува погрешно стъписването му пред вицово абсурдния й отговор и се обезпокои. – Но да не би вие... Искам да кажа, във вашия век може би сте в състояние да се целувате и без любов?

Ако край тях не стърчеше също така абсурдната машина, извършила пред очите му кратък, но немислим полет, инженер Монов окончателно би решил, че това момиче е смахнато.

– Не усетихте ли любов в целувката ми?

Постара се да изглежда обиден, но вътрешно си стискаше палци да не му поиска повторна проверка; трудно е да целуваш побъркана жена, колкото и красива да е!

– Да, да, почувствувах – кой знае защо, пак заподсмърча тя. – Ако остана, ако се наложи да остана... Много ви моля, обичайте ме! Ще ми бъде тежко в този чужд свят.

– Но защo чужд? Какво e станало с вас?

– Та не разбрахте ли най-после? Казах ви: темпорална машина, машина на времето! Трябваше да се върна само петдесет години назад, и то на институтския полигон за тренировки, а съм се озовала чак във вашия век. Кой знае какво съм сбъркала с настройката! Отгоре на всичко се и повреди!

И тя се разплака вече на глас.

Невъзможно бе да се вярва на налудничавите ѝ приказки, но плачът ѝ бе така покъртителен, че истински му домъчня. Кирил коленичи до нея, потънал в собственото си недоумение, и несъзнателно милва шлема ѝ, докато тя се наплака. Накрая тя пусна две-три треперливи финални въздишки, разтърка с юмручета очите си и скокна.

– Уф, да се опитам все пак да направя нещо с тая глупава машина!

Този път тя не го спря, дори му подаде отгоре ръка, защото за тежките рибарски ботуши на Кирил Монеv и чиновническата му тромавост люкът се оказа прекалено неудобен.

Кръглото помещение едва побираше двете космонавтски кресла. Всички уреди бяха разположени в стената около тях. И до един му бяха непознати.

– Къде предполагате, че може да е...

– Какво може да предполага една бездарна глупачка – избухна тя отново. – Аз съм не само най-грозната, аз съм и най-слабата студентка в Института!

– Паниката пък съвсем няма да помогне. Кажете ми спокойно какво не върви, та да разбере.

– Сам видяхте! Преходът от движение в пространството към движение във времето. – Тя удари шамар на една от металическите кутии с няколко копчета по нея. – Тук трябва да е, но да не мислите, че им разбирам нещо! Това са все готови елементи.

– Нямате ли ръководство някакво – запита той като внимателно оглеждаше пояса от уреди. – В нашия век има такова правило за работа с машините. Когато никакви други начини не помагат, прочети инструкцията.

Или пак не разбра, или не ѝ беше сега до шеги.

Наведе се, измъкна изпод едното кресло красива чантичка с пластмасови схеми и Кирил мигновено установи пълната си безпомощност.

– Най-добре е да демонтираме този елемент, утре ще го занесем в нашия институт и с общи усилия...

– Невъзможно – викна тя. – И това, което досега стана, е

достатъчно, за да не видя никога ни диплома, ни правоспособност за темпорални машини.

Той заопипва с лек натиск дали нещо не е разхлабено в посочения елемент.

– Но какво толкова страшно...

– Вие все още знаете, че такива полети са невъзможни, а аз скачам направо в обятията на един машинен инженер. – Тя бе започнала спокойно и методично да обхожда с пръсти апаратния пояс. – Вашите векове са абсолютно забранени за посещения.

– Тогава за какво ви служат тези машини?

– В Космоса. И само Институтът по древна история има право да ги използва за епохи и събития, от които не са останали достатъчно документи.

– А откъде знаете така добре български? – Този въпрос отдавна го тревожеше.

– Българка съм. Пространствено съм се спуснала добре. Учебният полигон се намира точно на това място, разбира се, няколко века по-късно. Не, там не пипайте!

Но пакостта, изглежда, бе вече сторена. Скритата лампа, която озаряваше помещението с бледа изкуствена светлина, примига. В гърдите на Кирил също сякаш примига нещо, а после му и застуденя, както в безшумните скоростни асансьори.

– Какво направихте? – изплаши се пилотката. – Ние летим!

Върху невидимо досега екранче потъваше под тях осеяното с храни поле, разделено на две от изтъняващата река.

– Нищо. Зад оная там кутийка имаше мъничко луфт и само я натиснах. Като че ли е на шекер...

Тя панически докосваше някакви копчета, които, без да хлътват, променяха цвета си: червено, зелено, оранжево, синьо...

– Ох, цялото управление е блоки...

Сякаш с прицелен удар, рязко сътресение събори и двамата право в космонавтските кресла. Разперил неволно ръце, Кирил улови десницата ѝ, която също се вкопчи в дланта му. Екранчето бе се изцъклило в млечна празнота, а над него панически се въртеше малък дигитален брояч.

– Какво показва? – посочи го Кирил със свободната си ръка.

– Годишите, през които минаваме. Ох, какво и стана пък сега?

– Толкова на едро ли брой?

– Щом наближи целта, преминава на дни, часове и минути.

В онова място, което народната физиология нарича „под

лъжичката“, съвсем му примая.

– И сега, според вас...

– Ох, нищо вече не знам! Програмирана е за автоматично връщане, но от едно разстояние от петдесет години назад, а ние тръгнахме сега от триста и петдесет.

Не се усещаше никакво друго движение освен въртенето на цифровия брояч, който кой го знае какво наистина отброяваше, и Кирил Монеv успя да надвие уплахата си.

– Дано само ни стовари някъде, където да можем да се разпишем. Аз още не съм се отказал да ви взема за жена.

Тя извърна глава към него и явно хареса самообладанието му.

– Значи, вие още се разписвате някъде, когато...

Той щеше да отвърне, че не е чак толкова задължително това разписване, но броячът изведнъж боядиса цифрите си в синьо и зелено, въртеше ги все по-бавно и по-бавно, докато потокът им окончателно секна. Екранчето се избистри и в правоъгълника му се заприближава към тях нещо като голяма ледена пързалка, обградена от сводести постройки.

– Та това е Институтът – писна тя, а ръката ѝ заби радостно пръстите си в дланта му. И веднага изпадна в нова паника. – Ами вас какво ще правя сега?

Всичко продължаваше да е толкова налудничаво, че се налагаше човек да поддържа чувството си за хумор.

– Много просто, сега вие ще ме вземете за съпруг.

Докосването до пистата едва се усети, люкът се отвори пак автоматично и кабината се напълни със слънце и ароматен въздух. Кирил се надигна да стане, но тя препречи ръка пред гърдите му.

– Седнете! Трябва веднага да ви върна.

Люкът обаче сега пък не се затвори, въпреки че тя изпонатисна всички възможни копчета в апаратния пояс.

– Уф, управлението още е блокирало! Къде да ви скрия?

– Циана, защо не излизаш? Какво има? – влетя през люка властен мъжки глас. – Циана!

Тя си пое дъх, стисна клепачи и скочи, сякаш се самоубиваше. Кирил надникна след нея. Не беше паднала, стоеше виновно пред двама млади мъже, облечени в подобни на нейния сребристи костюми, но без шлемове. Единият му направи знак да слезе и Кирил тромаво провеси ботуши през люка. Боеше се да не изцапа ослепително чистата непозната настилка на пистата, която бе му заприличала на лед.

– Слезте! – гласно го подкани мъжът.

– Той ми помогна да поправа машината и всичко стана съвсем случайно... – почти хленчеше момичето със странното име Циана.

Кирил, чиито стъпала бяха изтръпнали от неотмерения скок, отвори уста да потвърди, но същият мъж сега му направи недвусмислен знак да мълчи и пак се обърна към момичето:

– Не говори глупости, само утежняваш положението си! Ще се помъча да забравя оправданията ти, защото иначе никоя комисия няма да те допусне до изпит. Или още не съзнаваш измеренията на това, което направи?

– Не съм виновна! Защо машината даде такава разсейка? – премина в отчаяно нападение Циана.

Този път окончателно я съкрушиха.

– Но ти още ли не се досещаш, че и разсейването, и повредата бяха програмирани? С учебна цел. Упражнението изискваше от теб само да слезеш от машината, да установиш къде си попаднала и моментално да се върнеш, така че в най-лошия случай да остане от теб някоя допълнителна легенда за летяща чиния. Трябваше още да видиш, че милокачът е леко изваден. Ако не го откриеше, той сам щеше да си се прибере след програмираното време. А ти отгоре на всичко ни домъкна и този човек, макар отлично да знаеш, че всеки контакт с тези векове е забранен!

От красивите очи на Циана ручеха нови сълзи.

– На... наистина ли нямаше повреда?

– Аз съм виновен – подхвана Кирил, но го срязаха със същата учтива безцеремонност.

– Моля ви, мълчете!

– Ама че отношение! – избухна той сред засилените хълцания на злополучната темпорална пилотка.

– Вижте – привлече към себе си вниманието му другият мъж, който досега бе мълчал, но по много странен начин гледаше ту към Циана, ту към своя прапрародител: към момичето с видима обич и състрадание, към Кирил с детски откровено любопитство. – Вие навярно сте образован човек. Би трябвало да разберете, че не ни е позволено да разговаряме с вас. Скандалът и така е достатъчно голям. Аз ще ви върна обратно веднага щом програмирам машината.

И се отпрати към нея. Кирил кресна и нему:

– Кой сте вие, та ще се разпореждате с мен като...

Момъкът сякаш не разбра думите му:

– Инженер съм по поддържането.

– Слушайте, колега... – подхвана Кирил по-учтиво, но другият отново се намеси с началническа властност:

– Той ви каза, че не бива да разговаряме, нали? Елате с мен!

Кирил не го последва. Посегна да прегърне раменете ѝ, защото Циана продължаваше да плаче. Тя не му позволи и това го накара да избухне повторно:

– Аз пък на всички ще разправам какви зли и невъзпитани хора са нашите потомци!

Потомъкът-началник се усмихна през рамо.

– Едва ли някой ще повярва, че сте пребивавали при нас. А освен това ние ще заличим някои неща от паметта ви. Хайде, елате!

– Ама това е чудовищно, това е фашизъм! Ние с Циана се обичаме и щом така се отнасяте към мен, дайте си ми я тогава в моето време! – Това, разбира се, беше нова глупост, и самоунижение беше, а като го осъзна, Кирил изкрещя фалцетно. – И няма да ви позволя...

– Ние и от нейната памет ще заличим общите ви лекомислия.

– Слушайте, младежо! Вие, изглежда...

Откъм люка на машината се чу весело прихване. Беше инженерът.

– Професорът сигурно е поне два пъти по-стар от вас.

Професорът строго изпъна показалец към него:

– Ето как става недопустимият обмен на информация! Сега той знае, че ние...

Инженерът по поддържането силно се сконфузи:

– Но нали ще коригират паметта му!

– Казвам го, за да видите всички колко деликатно е всяко съприкосновение с другите времена и общества. Циана, няма ли да покажеш най-после, че все пак си научила нещичко при мен?

– Бъди разумен – приближи се тя с подсмърчане към Кирил. – Това, което искаш, е несериозно. Темпоралните машини за теб досега бяха невъзможни, нали? Невъзможни бяха и полетите във времето. Така трябва да си остане и занаятът, иначе ти ужасно ще се измъчваш с неща, които за всички около теб ще бъдат невероятни и смешни. Това ще те разболее, нали разбираш... – Тя очевидно подмени в последния миг думата „полудееш“, но той и без нея вече се виждаше как представя младата си съпруга: „Тя е от двайсет и четвъртия век. Ние с машината на времето...“ Наистина щяха да натикат и двамата в лудницата!

– Не се сърди, мили! Аз още там ти казах, че други са жестоките неща. Времето, то е най-жестокото от всички ни. Дай да те целуна за сбогом!

Кирил болезнено констатира, че и след толкова века се употребяват същите баналности; с такива лафове бе го зарязала и Ветка, след като се върна от Африка, където беше две години на работа. Циана обаче му подвикна:

– Отвори си устата!

– Циана! – викна ѝ професорът, но тя бе вече извадила от джоба си малко флаконче и докато Кирил осъзнае защо трябва да отваря уста, напръска и гърлото, и цялото му лице с прохладно-ароматна, вероятно дезинфекцираща течност.

После продължително целуна устните му и пак ги напръска.

– Върви сега с него!

Професорът се смееше добродушно-иронично.

– Беше по правилата, но то не обезсилва другите грешки.

А там, край реката, бе забравила за флакончето – сети се Кирил Монеv и от това му стана още по-мила. Той понечи да повтори целувката от своето си време, но Циана му се изплъзна и се отдалечи с ново подсмърчане към проклетата машина. От люка ѝ ревниво я гледаше другият инженер.

Кирил благоволи най-после да тръгне с професора по простата причина, че нямаше друг избор. Тук никой не го искаше.

– Защо отказвате да разговаряте с мен, щом и без това ще заличава-те паметта ми?

– Моята няма да бъде коригирана.

– И толкова ли не съм ви интересен? – горестно недоумяваше човекът от двайсетия век.

– За вашето време има достатъчно източници на информация.

– Моля ви, не бъдете несправедлив към момичето! Вината е у мен, защото аз...

– Ето, продължавате да се намесвате в нашата епоха! – позасмя се професорът и го покани да влезе в луксозната кабина на институтското метро, което щеше да ги откара в специалната психологическа лаборатория...

А от нея Кирил Монеv се събуди край любимия си вир с чувството, че е задрямал за не повече от минутка под върбата. Не видя нито пръчките, нито раницата си и яростно запсува целия тоя крадлив свят. Пък и имаше защо: с години набавяни, рибарските му принадлежности бяха скъпи, а с инженерската заплата трудно щеше скоро да се снабди с нови.

Щом го видя толкова отчаян, поувехналата му хазайка, която още не губеше надежда да го приюти в обятията си, го посрещна силно

обнадеждена. Макар като повечето жени да не понасяше миризмата на риба, тя и риба бе прояла все заради тази своя надежда, затова шумно се солидаризира с него против „крадливия свят“. А наред вайканиците го запита в отпуска ли е?

Така Кирил Монеv узна, че е четвъртък, а отваряйки шкафа да прибере рибарските си дрехи, видя там и пръчките, и раницата си. Те също му потвърждаваха, че не е неделя, потвърдиха го и двамата приятели, на които се обади по телефона. Защо тогава бе отишъл на реката? И кога? Хайде – объркал дните, но как ще отиде на реката пък без пръчките си?...

Паметта му не даде отговор на нито един от въпросите. В нея продължаваше да си лежи усещането, че е неделя, че е ходил на риба, че дори е изпуснал сома, който обитаваше неговия вир. Тази необяснима амнезия така го потресе, че той си легна рано – хазайката пак му прости, че не при нея – и цяла нощ го въртяха на шишовете си разни кошмарни видения. В петъка трябваше да съчинява някакво внезапно неразположение, защото не можеше да каже истината, а неразположението минало пак така внезапно, та не успял да отиде на лекар. Началникът отдавна го мразеше и му заяви, че ще прояви великодушие: щял само да приспадне деня от годишната му отпуска. А в неделята естествено Кирил Монеv отиде на същия вир с надеждата да попълни страшната празнина в своята памет и колекцията си от сомски мустаци, които събираше спиртосани в бурканче.

До обяд не се обади друго освен дребен уклеv на леката пръчка, но той го събираше в кофичката за стръв, уповавайки се на вечерното къпане. Кри се по сенките, къпа се, дрема, а при едно случайно обръщане назад видя на полянката отвъд храстите необикновена машина. Дори летяща чиния сигурно не беше, защото приличаше на триметрово джезве. Той припъзля през храстите и зачака да излезе нещо от нея, а докато чакаше, я скицира върху цигарената си кутия, записа и часа на появата ѝ.

След десетина минути в средата на джезвето се отвори люк и на поляната скочи тъничка фигура в металоцветен пилотски костюм. Тя загледа слънцето и хоризонта, от време на време навеждаше глава към малкото уредче в дланта си и очевидно установяваше къде се е приземила. А когато обърна глава и към реката, се оказа, че сребристият мек шлем обрамчваше едно обикновено земно лице: миловидно моминско лице, вдървено от безпомощност и смут! Тъй като от странния летателен апарат не излезе друг човек, Кирил храбро се надигна, отпуши гърлото си с две-три кхъ-та и каза:

– Здравейте! Търсите ли нещо?

Момичето чак подскочи от уплаха. Дълго оглежда с боязън старите му рибарски дрехи, пак огледа местността и като се увери, че са сами, попита с усмивка:

– България?

Усмивката и беше прекалено плаха, за да излезе подкупваща, и Кирил пак си помисли за шпионаж, диверсия и прочее плашещи съвременника явления. Но пък радостта ѝ, когато чу потвърждението му, бе импулсивна и искрена, та той с готовност би забравил подозренията си, ако тя не бе го запитала:

– Моля, извинете, коя дата е днес? И годината, моля!

Каква беше тая амнезия, която обхващаше човечеството? Или само хората край този вир? Кирил изгледа келявата върба, в чиято сянка бе постлал найлоновата си пелерина – не приличаше на митичните дървета-отровители в джунглата на Амазонка.

Хубавицата – също както Кирил в четвъртък – понесе тежко истината: пребледня, олюля се. Той ѝ се притече на помощ, но тя бързо изопна тяло и тръгна да се качва в машината си.

– Благодаря! Извинете, че ви обезпокоих.

Кирил тръгна подире ѝ.

– До скоро виждане.

– Никога няма да се видим! – тъжно отвърна тя през рамо.

– О, как може да сте толкова жестока! – извика той пресилено драматично, защото патриотизмът го задължаваше да я върже и да я откара в милицията.

Загадъчната пилотка клъвна тая по-банална и от торния червей стръв, спря се в готовност за разговор.

– Не аз, други са жестоките неща. Много, много са жестоки!

Тя разкопча кокетния си шлем и освободи разкошна лъскава коса, която придаде женска завършеност на лицето ѝ, направи го красиво.

– Има ли наблизно други хора?

– Не, дори и такива като мен няма.

– Вие какъв сте?

– Въдичар.

– Какво е то?

Възможно ли беше наистина да не знае, или не знаеше само думата? Кирил ѝ съчини специален отговор в стила на флирта:

– Не се бойте, те само приличат на хора и дори се размножават като тях, но иначе са съвсем безобидни.

Тя дълго и по детски сериозно го изгледа в очите, докато проумя шегата му. Кирил нагази обратно в храстите, усетил, че тя ще го последва.

– Въдиците са ей там! Елате, ще ви покажа!

– Ако няма да ви преча... – отвърна тя. – Имам нужда да си почина за минутка...

И много комично се стараеше да не стъпче с нежните си сребристи ботушки някой храст или бурен.

Темпоралната машина цъфна като бляскаво метално цвете на сто-метровата височина, където преминаваше от полет във времето към полет в пространството, и безшумно се запуска към бялата писта. Очакваха я професорът, ръководител на Темпоралните полети, и инженерът по поддържането. Щом кацна, люкът и автоматично се отвори, но не се показа никой.

– Циана, защо не излизаш! – викна професорът. – Циана!

Студентката, която се връщаше от учебен полет, скочи като самоубийка с главата напред, но в последния миг се извъртя и стъпи на елегантните си ботушки. След нея от люка се провесиха два съвсем други – дълги, груби и кални – ботуша. Студентката виновно ги посочи с пръстче.

– Той ми помогна да поправа машината и всичко стана съвсем случайно.

Професорът зина да ѝ се скара, но си спомни, че случилото се е заличено и в паметта на тая калпава студентка, която бе забъркала цялата каша, та изрече с повече досада, отколкото с укор:

– Не говори глупости, момичето ми, само утежняваш положението си! Хайде, слизайте – каза той със същата досада и на Кирил Монеv.

Досадно бе и всичко, което щеше да стане по-нататък, защото за професора, чиято памет не бе коригирана, то щеше да се извърши за трети път. Вече два пъти инженерът по поддържането връщаше обратно колегата си от двайсетия век, но машината даваше някаква разсейка и го стоварваше в предходния четвъртък, вместо в неделята. Да, всичко щеше сега да се извърши за трети път – дума по дума, жест по жест! Прараждането щеше да протестира, щеше да настоява да му дадат обратно студентката, трябваше дълго да го увещават и за коригирането на паметта му... Дори идиотската засечка на институтското влакче щеше да се потрети, а професорът по темпоралните полети щеше да е все така

безсилен пред настъпилата бъркотия във времето.

Когато влязоха в една от кабинките на институтското метро, за да отидат в психолобаторията, инженерът от миналото бе вече се примирил с участието си и надничаше навсякъде с професионален интерес, макар професорът да му напомни, че, все едно, след малко той всичко ще е забравил. За беда влакчето спря някъде между третата и четвъртата спирка. Веднага стана нетърпимо задушно, защото климатичната инсталация също бе спряла. Контролиращият движението робот обаче не закъсня да се обади по скритите репродуктори: „Молим пътниците за извинение! Престоят е непредвиден, влакът не е на спирката...“ – Сякаш пътниците не си го знаеха и сами.

Роботите, както обикновено, много бързо отстраниха повредата, но сега пък оня говорещ глупак, контролният робот, направи някаква засечка и продължи да настоява, че престоят бил непредвиден, макар влакът да пътуваше отново с бясната си скорост. Докато аварийните роботи го усетят и се заемат пък с него, главите на пътниците се подуха от молбите му за извинение.

Само на инженера от миналото това досадно повторение като че ли не подейства или, по-точно: подейства му по един трудно обясним начин. Той се хилеше злорадо през цялото време, а накрая изрази желанието си да уринира. Професорът го накара да повтори странния си израз и още повече се озадачи, защото се оказа, че нежеланият гост от миналото не желал да пикае изобщо и както е прието, а тъкмо върху тяхната техника. Това, разбира се, не можеше да му се разреши, защото щеше да бъде вмешателство в съвременното. На професора много се искаше да разбере механизма на такова необикновено желание, но не си позволя да разпитва инженера – това също щеше да бъде непозволено получаване на информация. И той се задоволи с хипотезата си, че вероятно честите повреди на примитивните машини в оня далечен двадесети век са действали на хората му диуретично.

Този път професорът по темпоралните полети лично присъства, когато ремонтните работи извършиха последната диагностика на машината, собственоръчно програмира полета и лично отведе приспания инженер в миналото. Пространствено отново кацнаха безпогрешно край съдбоносния вир, но отново в тогавашния четвъртък. А в последвалата го неделя Циана от трети курс за четвърти път им докара този досаден тип, който, макар и да не бе виновен, им ставаше все по-антипатичен.

Упоритостта е едно от най-ценните човешки качества; до голяма степен на нея се дължи човешкият прогрес и в бъдещето нейната цена

щеше все повече да се покачва. Ето защо професорът осъзна, че е невъзможно да прикрие скандала, предизвикан от лекомислената студентка, чак когато Кирил Монеv за единадесети път скочи с калните си рибарски ботуши на белия полигон. Поне да ги измиеше, та да не трябваше после да се мие цялата писта, но как да му го внуши, като в психологическата лабораторията заличаваха от паметта му всичко, свързано с полета!

Професорът поиска да предоставят на Института нова темпорална машина, за което трябваше да дава неприятни обяснения и да изтърпи специалната комисия лично да се увери, че в машината има неустановима повреда в настройката. Комисията изчака Циана и Кирил да пристигнат за дванадесети път и чак тогава отпусна другата машина. Тя не се отличаваше по нищо от първата и естествено също върна инженера в четвъртък, а в неделя го докара обратно. И едва след като трета машина за седемнайсети път направи същото, комисията стигна до становището, че не в машините е вината. Понякога, макар и рядко, във времето настъпваха подобни деформации – учените ги наричаха „прагове“ или „зовове“ – които предизвикваха разсейки в движението на машините из него. Явлението още не бе изучено добре, следователно и съвременните темпорални машини не притежаваха възможност да коригират тези деформации, които възможно бе и самите те да предизвикват – както свръхскоростните самолети деформираха пред себе си въздушното пространство.

Наложи се целият научен съвет на Института по древна история да решава как да възстанови нормалното положение на нещата. А макар да бе противозаконно и опасно за психическото здраве на човека от миналото, нямаше друг изход, освен да го върнат, без да заличават каквото и да било в паметта му, и го задължат да не ходи в неделя на реката. Щяха да коригират само паметта на студентката.

Преди това обаче трябваше отново да му се обяснява, че най-малко един институт по история ще си позволи да допусне такова объркване на историята, като му даде студентката за съпруга. Видяха се принудени да му разкрият докрай и защо не бива да ходи на реката в неделя, понеже той, ядосан от отказа, се развика, че нямали право да се месят в работите на техния век, че не те ще му платят загубения ден от отпуската и че щял да ходи за риба, когато той си поиска. А щом узна причината, той се захили, както бе правил това седемнайсет пъти в институтското метро, и за осемнадесети път изяви – сега вече пред целия институтски съвет – странното си желание да уринира върху темпоралните им машини, с които само тормозели хората. Изглежда, хипотезата на

професора за диуретичния ефект на повредите се потвърждаваше.

Научният съвет също не разбра корена на необичайното му желание, но е простимо хората от двайсет и четвъртия век да не разбират някои желания на своите далечни предшественици. Само младият инженер по поддържането на машината се засегна и каза на Кирил, като се пазеше да изрази своята ревност:

– Колега, доколкото знаем, тъкмо по ваше време е открит така нареченият Закон на Мърфи, който гласи, че всичко, което може да се повреди, се поврежда.

В отговор обаче инженерът от миналото пак се захлади:

– Ама вие тоя закон на сериозно ли сте го взели?...

Не им разрешиха да продължат спора, защото, след като нямаше да коригират паметта му, ставаше още по-недопустима всяка размяна на информация. И с нова надежда набутаха своя далечен прапрадядо обратно в машината, заклевайки го още веднъж и хорово да не ходи скоро на реката. А той се кикотеше като вече полудял и викаше:

– Ами сома? Хайде нашата памет сте заличили, ами сома, горкия, на маймуна го направихте! Седемнайсет пъти! Това не е ли вмешателство, ха кажете де! Не е ли вмешателство...

Тези прощални минути си останаха по-късно за инженер Кирил Монов единствената утеха, защото той бе принуден жестоко да изстрада своята среща с бъдещето, без да има с кого да сподели мъката си – нали всеки негов съвременник веднага би позвънил на медицинската „Бърза помощ“! А страданията му започнаха веднага с тридневните колебания дали да спази обещанието си и да не ходи в неделя за риба. Какво ли би станало, ако задържеше насила хубавата студентка заедно с машината й?...

Джентълменската дума отстъпи под напора на любопитството му едва в последния миг, та Кирил пристигна тъкмо когато Циана се обръщаше към реката с компасчето в ръка. И щеше да хукне към нея с разтворени обятия, но го спря осъзнаването, че е заличен в паметта на момичето, че то не ще го познае и никак няма да му се зарадва. А докато се питаше дали изобщо да предприеме нещо, или да не участва повече в тази бъркотия с историята, иззад храстите край неговия вир се надигна друг рибар.

Циана го изчака да се приближи. Двамата си поговориха нещо, после тя изчезна с него във върбалаците. Всичко у Кирил Монов заскърца от ревност и злоба. Той използва сгодата и отмъстително нарисова с пълни подробности темпоралната машина в бележника, които

специално бе взел със себе си, после дълго още се поти в своето скривалище, докато двамата най-после се появиха с вида на младоженци, отправящи се към спалнята си. Качиха се в машината и безпрепятствено отлетяха.

– Хак му е! – рече Кирил подире им, но се усети несправедлив.

Природата – а ето че заедно с нея и времето – доказано не търпеше вакуума, пък на реката е така: който превари!

Той отиде да провери какви са пръчките на колегата му и дали сомът не би се съгласил за осемнайсети път да налага куката. Под върбата обаче върху постлания вехт шлифер лежаха обикновена едnodневка и две торбички с гъби. Младият мъж, когото Циана бе отвлякла вместо него, се оказа гъбар.

– Горкият! – въздъхна Кирил Монеv и сам не знаеше заради кое го съжбялява: задето бе гъбар или за бъдещето, в което онзи вече се намираше. Как ли се пулеха сега насреща му професорът и она там по поддържането, който изглеждаше влюбен в Циана?!...

Той взе гъбите като подарък за хазайката си – все едно, ако върнат и гъбаря в предния четвъртък, те нямаше дори да са поникнали! – и се прибра окончателно в нормалните измерения на времето и пространството: тази вечер в отдавна очакващите го обятия на хазайката (И защо пък не, след като и в далечното бъдеще жените си оставаха такива вятърничави!), а от понеделник – отново в своя си институт.

Но тъгата си беше тъга и копнежът си беше копнеж и нито нещастие то на гъбаря, нито щастие то в прегръдките на хазайката можаха да ги утолят. В сънищата му продължи сегиз-тогиз да каца една машина на времето, а от люка ѝ обикновено подаваше глава грамаден сом. Сомът хапеше въздуха с широката си уста и уж на български му говореше, пък не му се разбираше нищо...

На другия ден след такива сънища инженер-конструкторът Кирил Монеv унило рисуваеше някакви странни джезвета. Когато веднъж го запитаха какво представляват, той импулсивно отвърна: темпорална машина. И веднага викна разярено:

– Е, та какво? Вие като по цял ден рисувате човечета, защото няма кой да ви купи изобретенията, аз не мога ли да си конструирам пък машини на времето?

И колегите му се съгласиха с него, а Кирил Монеv за кой ли път изпъшка:

– Ех, как си губим времето тука, майка му стара! Как само си губим времето!...

ВТОРА ГЛАВА

Не узнавай бъдещето си

Веднага си личеше, че този мъж не е от нейния век. Беше облечен в грубо ушити дрехи, обувката му също бяха груби и кални. На лявата му буза розовееше голям белег. В началото на двайсет и четвъртия век едва ли някой би изглеждал така. А и природата наоколо, сурова и занемарена, съответствуваше на вида му. Тревата на поляната, където кацна, беше осеяна със смачкани кутийки, с книжни и синтетични отпадъци, малко по-нататък лежеше захвърлено дебело колело от черна гума.

Опитът ѝ да установи по уредите къде и кога се е привременила излезе неуспешен и Циана реши да го запита. Въпреки страховития белег лицето на мъжа излъчваше ум и доброта. Правилникът я задължаваше да избегне тази среща, но студентката предпочиташе да разсъждава, вместо да се подчинява. Щом машината бе дала толкова голямо разсейване, без уредите да го регистрират, непременно трябваше да узнае какво отклонение е дала, та съответно да коригира програмата. Иначе кой знае къде щеше да се озове в обратния си път.

– Добре дошли – каза мъжът на изненадващо добър български и Циана си отдъхна от напрежението и страха: намираше се в границите на своята родина, макар и в далечното ѝ минало. – Откъде идвате? Да ви помогна с нещо?

Вероятно наблюдавал приземяването ѝ, той сигурно бе храбър мъж, щом така безстрашно идваше при нея, но явно очакваше нещо друго, защото чак заекна от разочарование, като му отговори.

– Ама не сте ли от чужда цивилизация?

– Може и така да се каже – отвърна уклончиво тя. – По-скоро: друга цивилизация, иначе пак си е българска, човешка.

Тя си помисли, че каквото и да му разкрие, в тия древни времена никой не би му повярвал, така че информацията, която ще му даде, нямаше да представлява опасно вмешателство.

– Значи, това... това не е летяща чиния?

– Прилича ли ви на чиния?

– Не, ама... както се приземи...

– Е, да, такива машини вие нямате. Извинете, коя година сме днес? – запита Циана и едва не подсвирна: бе попаднала чак в двайсетия век, време, най-строго забранено за посещения.

Трябваше веднага да отлети, но страхът от обратния полет не й даде да помръдне, а този мъж, макар сам да изглеждаше уплашен, излъчваше спокойствие и уют. Ето той сякаш отгатна състоянието й:

– Аз съм си постлал ей там! Много хубаво местенце, сенчесто и прохладно.

– Да, имам нужда малко... Няма ли да ви преча?

Слънцето печеше твърде силно и Циана разтвори пилотския си костюм чак до пъпа. Дори това леко разголване шокира мъжа от двайсетия век, но смущението му беше толкова симпатично, че тя реши да се позабавлява.

– Ох, ако при вас не се смята за неприлично, бих се окъпала дори. Водата изглежда чиста.

– Защо да е неприлично? Аз няма да гледам.

– Ааа, не ви вярвам! Вие изглеждате любопитен мъж и сигурно обичате да гледате, когато се къпят жени.

Белегът му порозовя, но той отвърна с достойнство:

– Мъжът не би бил мъж, ако не е любопитен към жената.

Тя приседна на стария шлифер, който той бе постлал край самата вода, посочи обезпокоено двете торбички с гъби:

– Защо сте брали това?

– Да ги ям. Искате ли да ви опека?

– Но те са отровни!

– Бъдете спокойна, аз от дете съм гъбар.

– А при нас няма вече неотровни. Казват, че всички гъби били мутирала и произвеждат отрови.

– Къде при вас?

– В двайсет и четвъртия век.

– Аха! – рече той. – И това е машина на времето, нали?

Хем искаше да го провокира, хем й стана криво.

– Разбирам, трудно ви е да повярвате. Както и аз не бих яла от вашите гъби, колкото и да ме уверявате...

– Пък аз си помислих, че сте Мата Хари – рече той насмешливо и измъкна от еднокдневката си термоса.

Тя отказа да пие и от кафето му, но настоя да узнае коя е Мата Хари и той й разказа за прочутата красавица шпионка от Първата световна война.

– Вярно, ние историците сме си нещо подобно – засмя се тя и, кой знае защо, отнесе сравнението му не към заниманията на Мата Хари. – Значи, ме намирате красива?

Той забрави да повтори комплимента си.

– Какво искате да кажете? Да не би и вие да сте историчка?

– Е, още не съвсем. Трета година студентка съм. По история на древна Европа.

– Пък аз съм кандидат на историческите науки! – похвали се той.

– Чудесно! Ще станем, значи, колеги! А кога ще кандидатствате?

Настъпи кратко недоразумение, защото той бе решил, че тя му се подиграва. После се наложи да ѝ обясни трудно обяснимото окичване на хората с тази титла, когато завършат изучаването на някоя наука, не когато я започват. Но бъдещата историчка пак не си позволи да се надсмее. Тя вече знаеше, че много неща от миналите векове ще си останат неразбираеми за жителите на двайсет и четвъртия век.

След това обяснение кандидатът стана по-смел:

– Да ви казвам ли Мата, или си имате свое име?

– Казвайте ми Циана.

– Хубаво звучи! Означаваш ли нещо?

– Баща ми е химик и тъкмо тогава работел с цианитите... Защо се смеете?

– Извинете, но... Представих си, че баща ви пък се казва Калий и се получи Циана Калиева. Веднага ми замириса на бадеми.

Тя чак се просълзи от смях.

– Хей, отровителко прекрасна – рече той в стила на древността, която двамата изучаваха, – ще ми откриете ли най-после истината за себе си?

Тя добросъвестно му разказа за темпоралната машина и как посещават с нея онези времена, от които източниците са оскъдни. И още доста неща му разказа, които той не биваше да знае, но все едно кандидатът не и повярва, защото определи приказките ѝ като „красива мечта за историка“, макар че галантно се извини: Добрият историк винаги трябвало да бъде нащрек пред фактите и очевидностите. Циана си отмъсти:

– Значи, сега аз не бива да вярвам на впечатлението си, че сте хубав и приятен мъж? Жалко, мислех да ви поканя на една разходка с машината!

Той пак се смути много мило и тя се запита дали това е общо свойство на мъжете от двайсетия век или само на неговите историци и гъбари. Скочи и заравтваря пилотския костюм, сякаш го разпяреше.

– Нали няма крокодили в тая река?

Кандидатът съвсем се обърка пред голотата ѝ.

– Да се обърна ли, или да се отдалеча?

– Ще постъпите, както го изисква вашата епоха – отвърна тя и нагази във вира, като много съблазнително се кълчеше на изнежените си ходила.

– Аз тук съм единственият крокодил – рече той и сигурно бе забравил какво повеляваше неговата епоха в такива случаи, защото нито се обърна, нито се отдалечи.

Гърдите ѝ плувнаха над водата.

– Защо не се окъпете и вие? Не е колегиално вие да ме изучавате, пък аз да не видя как изглеждат мъжете от миналото. И противоестествено е. Само бъдещето има право да знае как изглежда миналото, обратното е забранено.

Изучавайки по-древната история, тя естествено не можеше да знае, че кажеш ли такова нещо на един мъж от двайсетия век, трудно ще го накараш после да се съблече. В двайсетия век мъжете все още много се бояха от сравняването им с други мъже.

– Не ми е горещо – отговори той и побърза да изтрие потта от лицето си с твърде нечиста кърпичка.

Циана не се погнуси от кърпичката и се трогна от лъжата му, а това може би беше признак, че е на път да се влюби. Особено я вълнуваше неговото изчервяване, затова тръгна да излиза право насреща му.

– Отговарям ли на днешния вкус на мъжете?

– Божествена сте! Същинска Фрина!

Тоя пък – току я сравняваше все с неизвестни ѝ жени!

– Коя е тя? – възривнува Циана и засмъква с длани водата от тялото си, та по-бързо да изсъхне.

Тези безобидни движения в очите на мъжа от двайсетия век бяха връх на самопредлагането и съблазънта, но Циана и това не знаеше, та се учуди, че сега той обърна към нея белега си и изрече своето възмущение в съвсем друга посока:

– Каква специалистка сте по стара история, щом Праксител и Фрина...

Тя му напомни, че е расла три века след него, което ще рече: три века повече информация, а мозъците им през тези векове не са пораснали и с три милиграма, та подборът на информацията по необходимост е ставал все по-жесток. В тяхното време вече половината от населението под една или друга форма работело, за да може всичко да се регистрира в електронната памет на човечеството. Така че нека не вири нос, ако в двайсетия век историкът все още представлява някаква обществена

фигура, сонна му се тя накрая, видяла, че той изобщо не я слуша, раздвоил вниманието си между тялото ѝ и пилотския костюм, който тя затваряше чрез залепване на краищата му. Но щом пак я е сравнил с друга жена, нея, която смята себе си за несравнима, длъжен е да ѝ каже поне коя е тази жена!

И той отново ѝ стана много мил, защото, макар и толкова дребен, веднага оцени елегантната ѝ самоирония. А като изслуша необикновено живописно поднесения ѝ разказ за великия древногръцки скулптор Праксител и неговия модел Фрина, тя плесна с ръце, както са пляскали и момичетата далеч преди двайсет и четвъртия век:

– Ау, сигурно е много интересно да си хетера! За първата научна степен непременно ще си избира като тема този Праксител! А това на лицето ви герб ли е?

Белегът на лявата му буза наистина напомняше избелял отпечатък на герб.

– Не, от подкова е. Да ми носи щастие – отвърна той, а изкуствената му усмивка очевидно прикриваше някакви комплекси, свързани с този белег.

– Какво е подкова?

Конете живееха при тях в резервати, на свобода, я тя за пръв път чуваше, че някога се налагало да бъдат подковавани. Той добавя накрая, че за съжаление подковата била от магаре, та и щастието му било магарешко. Тя не разбра шегата.

– А някакъв обичай ли е?

– Как ще е обичай! Когато бях малък, ме ритна едно магаре.

– Истинско магаре? – изписка възторжено Циана, сякаш нямаше по-голямо щастие от това, да те ритне магаре.

– Другите магарета не ритат по този начин – рече той и отново двайсет и четвъртия век не разбра двадесетия.

– Може ли да го пипна? – протегна ръка двадесет и четвъртия и носталгично въздъхна. – А у нас вече не е възможен никакъв белег. Имаме едни средства за регенерация и кожата веднага се възстановява.

Белегът се изчерви, преди тя да бе го докоснала. Но и цялото лице се обагри, така че той почти изчезна в общата червенина.

– Наистина ли ви харесва? – смаяно пошепна двадесетият век и примижа под милувката на бъдещето.

– Отначало си помислих, че е печат за принадлежност. Нали някога са дамгосвали робите с огнен печат, та да не бягат. Но и така е хубаво.

– Е, много объркахте вековете, колежке! Добре, че не сте при мен

на изпит! – позасмя се той и тя скочи разтревожена.

– Край на контакта!

– Моля? – изненада се неприятно кандидатът на историческите науки.

– Край на контакта казах. Трябва да си вървя. А вие прекалено хубаво разказвате! Опасно е за един историк. Той все пак трябва да вървя повече на фактите и очевидностите, отколкото на въображението си – повторно се надсмя тя на предишната му сентенция.

Беше ѝ приятно да го дразни, а това още веднъж подсказваше, че може би вече се е влюбила.

– Останете мъничко, моля ви! – тръгна той подире ѝ.

– Не бива. Ако не успее при програмирането на обратния полет да залича този час, ще ме спукат на изпита.

Кандидатът не я разбра, но то бе простимо, защото нищо не разбираше и от темпорални машини.

– Не беше ли хубав този час? Защо трябва да го заличавате?

На нея също ѝ дожеля и тя си позволя да му обясни подробно, че се намира в първи самостоятелен учебен полет, че е трябвало да се привремени другаде (той не веднага съобрази, че машината на времето не се приземява) и че е била длъжна веднага да отлети обратно, без да влиза в каквото и да е контакт с погрешно улучената епоха. А казвайки това, чак сега осъзна истински каква беля е направила.

– Много ви моля, не вярвайте, не вярвайте на тази ни среща! Кажете си, че е било сън, защото иначе ще си въобразите, че сте полудели, и ще страдате!

Той пламенно улови ръцете ѝ.

– Циана! Кошунство е за един историк да унищожава събития! Нима ще ви позволи сърцето да заличите този час, в който аз познах любовта?

Тя чак се просълзи от този очарователно архаичен начин да изразяваш любовта си.

– Да, нашата среща наистина е история! Но история, на каквато човечеството няма право.

Издърпа лявата си ръка, бръкна в джоба и му подаде малка мекостенна капсулка.

– Глътнете това!

Той се изплаши, решил навярно, че една Циана, чийто баща е химик, едва ли ще раздава капсули с безобидни химически вещества.

– Така ли искате да унищожите историята на нашата среща?

Тя развеселено го прегърна:

– Глупчо мили, глътни го, глътни го! Искам да те нацелувам.

– И после да забравя, така ли?

– Ама не бе, това е против вирусите, които ще ти предам. Да не те разболея. Хайде, че нямам търпение!

Красотата и прегръдката ѝ излязоха достатъчни, за да накарат един мъж от двайсетия век да се реши да глътне нещо, което можеше да е и цианкалий. А устните ѝ едва не го събориха. После Циана извика треперливо:

– Да, аз наистина те обичам! А това е равно на елинска трагедия.

Непонятно защо признанието ѝ го направи горчиво насмешлив:

– Хайде бе! И кога го разбра?

– Щом мога да те целувам така... – нахвърли се тя пак върху белега му.

– Сигурно не един и двама си целувала...

Циана се ядоса:

– Слушай! Вярно е, че се интересувам повече от древната история, но все пак помня нещичко и от своята. Боже, каква трагедия! Нали така са казвали древните?

– „Боже“ са казвали, ама не са обявявали за трагедия случайните си запознанства.

– Та точно това е трагедията! – почти изплака Циана. – За теб аз съм случайно запознанство, което трябва дори веднага да забравиш, пък аз те обичам до смърт. О, Афродита, какъв смъртен грях извърших пред теб? Защо ме наказваш така?

Сигурно бе твърде необичайно за един историк от двайсетия век да му се обяснява в любов момиче от двама и четвъртия с думи, употребявани в четвъртия век преди новата ера, защото той рече:

– Мило момиче, хайде да оставим заучените положения, а!

Циана отново плесна с ръце, този път трагично:

– Божичко, какво ще правя сега! Подай ми знак, о, волоока мъдра богиньо!

– Ти го каза: ще влезеш в машината си и ще заличиш този час. Може ли да видя как го правиш? – рече той, хвана се с две ръце за отворилия се люк и пъргаво се шумгна в кръглата кабина.

Унесена в трагедията си, Циана късно осъзна опасността и се хвърли подире му.

– Хей, не пипай нищо там!

Така и не узна дали той бе пипал вече някъде нещо и какво. Люкът

автоматично се затвори подире ѝ, милокачът с тихо хлъцване влезе в ложето на контакта си – кога ли се е бил разхлабил, та електронният мозък сега го поправяше?... А в следващия миг двамата се сринаха в пилотските кресла, защото машината необикновено рязко премина от полет в пространството към полет във времето.

Опитите на младата пилотка да спре полета и да върне гъбаря историк обратно не успяха. Кой знае как управлението на машината беше блокирало и тя ги отнасяше в неизвестна посока из безначалното и безрайно време. Затова изненадата ѝ, когато на екранчето се появи пистата на институтския полигон, беше повече от радостна. Не такава изненада обаче ѝ демонстрираха професорът по темпоралните полети и неговият асистент, инженерът по поддържането, които я посрещнаха.

– Ама докога ще ми мъкнеш тука разни мъже! – извика професорът, забравил, че предишният е заличен в паметта на студентката, така че този за нея си оставаше първи. – И все с кални обувца!

Асистентът напомнящо го побутна, но Циана също избухна:

– Не съм виновна! Той влезе в машината, преди да успее да го спра, и машината тръгна сама. Как може да ми давате машина, която допуска три века разсейка!...

Мъжът на двайсетия век оглеждаше ту караците се, ту полигона наоколо, сякаш бе попаднал в някаква клопка.

– Държиш се нахално, момиче – каза по-кратко професорът. – Трудно ще ми бъде да дам благоприятно заключение за твоята годност да работиш с темпорални машини.

– Но тя наистина... – понечи да я защити инженерът по поддържането, поглеждайки я с много обич и укор.

– Тя наистина не остави нито едно правило ненарушено! Полетът беше автоматичен. Циана, ръчното управление само контролираше дали умееш да си служиш с него. Не се искаше друго от теб, освен да излезеш и да установиш разсейването, което също бе заложено в автопилота. Ако не успееше да отстраниш програмираното разхлабване на милокача, автопилотът щеше сам да го отстрани в определеното време, а ти...

– Може би тъкмо затова – не се предаде Циана. – Дайте ми истински самостоятелен полет! Какви са тия нечестни похвати?

Инженерът ѝ направи знак да млъкне и отведе професора настрана.

– Не тя повтаря грешката си. Заради тоя зев във времето, то повтаря...

– Но как е възможно сега пък друг мъж, след като онзи го задължихме да не се явява на мястото!

– Времето също не търпи вакуум, забравихте ли! Аз обаче си мисля, че така няма да спрем тази история...

– Циана, какво правиш? – викна професорът на студентката, която бе прегърнала своята плячка от древността и без никакво стеснение си я целуваше по загадъчния белег на лявата буза.

– Не се безпокойте, аз му дадох имунна капсула.

– Слушай, ама ти продължаваш да се държиш като... като... – задави се преподавателят ѝ от възмущение.

– Амантес аментес – простодушие възрази студентката. – Влюбени-те са безумни, пише Теренций.

– Не, ти решително нямаш качества за тази специалност!

– Римски писател е. Първия век преди...

– Извинете – намеси се историкът гъбар, освободил се от обятията на похитителката си. – Мисля, че ми дължите някои обяснения. Аз не съм дошъл тук по своя воля...

– И по същия начин ще си отидете – доизкара си гнева на него професорът по темпоралните полети, след което веднага се укроти. – Изслушайте ме сега внимателно и питайте колкото се може по-малко! Ей сега ще ви върнем, откъдето сте тръгнали, само че три дни по-рано. Много ви моля, не отивайте пак там в неделята, която следва, защото това опасно ваше идване при нас ще се повтори, разбирате ли? Не, трудно ще ви е да го разберете, но го приемете, моля ви! И не настоявайте за обяснения.

– Той ще остане тук! – заяви Циана и го хвана подръка, сякаш посягаха вече да ѝ го вземат.

Двамата мъже се втрещиха. Спорният обект обаче също не изглеждаше въодушевен от внезапното ѝ хрумване.

– Вековете ни са отдалечени и няма да извършим кой знае какво вмешателство на единия в другия – поясни студентката, притиснала се към древния си любим. – А ние се обичаме. Той също е историк на древността и ще ни бъде полезен. Ето, разказа ми за една Фрина, приятелка на елинския скулптор Праксител, за която ние не знаем. Ще работим заедно, ще бъдем щастливи. Нямате право да ни разделяте!

Професорът въздъхна с търпеливата досада на дългогодишния педагог.

– Разрешението трябва да искаш от планетарния съвет. Аз мога само да те уверя, Циана, че това е чиста детинщина. Та нали неговата генетична линия през трите века ще изчезне! А я си представи, че и ти си от неговото родословие! Значи, мигновено ще изчезнеш, заедно с

мечтаното си щастие.

– Той не е женен – възрази тя, но се сети, че не го е питала. – Нали не си? И нямаш деца?

Историкът гъбар обмисляше нещо, та поклати глава, като че ли се заслушваше дали не се клати вътре и мозъкът му.

– Сега може да няма, но ние в момента не знаем дали той е останал, или сме го върнали. Ако сме го върнали...

– Ще проверим! – въодушеви се студентката и понечи да хукне на някъде, но професорът ѝ я хвана за ръкава.

– Пак искаш да извършиш нещо, на което нямаш право! Чакайте тук! Александър – рече той на инженера по поддържането, които вече много съкрушено бе отпуснал рамене, – погрижи се да не влизат в съприкосновение с нищо наоколо! А вие, моля ви, дайте ми персоналните си данни! Имена, професия, адрес, месторабота, публикации, ако имате...

Лицето на човека от двайсетия век бе станало такова, сякаш той се питаше как е попаднал сред толкова умопобъркани и дали не са опасни. Той промълви данните си с много боязън: да, имал и няколко отпечатани статии в „Исторически преглед“. Професорът се отдалечи на двайсетина метра, извади малко апаратче от джоба си и нечуто за тях си поговори нещо с него.

– Ей сега всичко ще разберем – стисна Циана окуражително ръката на своя любим. – От вашия век имаме пълна документация и компютрите сигурно ще те открият. Ти не си случаен човек.

– Слушай, някаква шега ли си правите с мен? – попита той.

– Каква шега? Сега се решава съдбата ни, не разбираш ли? – отвърна тя и пак го млясна по белега. Човек би си помислил, че на хората от двайсет и четвъртия век страшно им липсват подобни белези.

– Не разбирам.

– Проверяват линията на твоя живот. Ако тя се прекъсва и ти си изчезнал в годината, от която дойдохме, значи, си останал тук.

– А ако съм се върнал? – продължи той все така глупашки да не разбира, но историците открай време трудно са се оправяли във времето.

Циана помръкна, а инженерът край тях тайно стисна палци.

– Тогава ще узнаем какво е станало с теб.

И тя впери поглед в своя научен ръководител, който, очаквайки резултата, сега гледаше към небето, към далечните сгради, навсякъде, само не и към тримата, които вълпъцаваха други три варианта на

очакване.

Младият инженер не издържа и се скри в машината – да провери програмата ѝ. Задължи ги да не се отдалечават от мястото си, но те и нямаха такова намерение.

– Циана, нека се върна! – примолви се спорният обект, щом останаха сами.

– Не ме ли обичаш? Аз, разбира се, няма да те задържа насила, но... О, Афродита – хвана се тя за бузките. – Така си мечтаех да тръгнем заедно из миналото!

Въпреки смешното обръщение към древната богиня на любовта, мъката ѝ си беше истинска. Той посегна към раменете ѝ.

– Обичам те, разбира се! Исках да кажа...

Бързите крачки на професора отдалеч издаваха, че носи радостна вест. Но за кого?

– Циана, виждам, че вече си се примирила със законите на историята...

– Не съм! – подсмръкна тя троснато.

– А трябва! Каква историчка ще ми ставаш, щом така... Нашият гост е бил известен в своето време човек, с деца и внуци, които са се радвали на славата му.

– Известен ли? – усъмни се историкът; в неговата професия трудно се добиваше слава.

– Повече нямам право да съобщавам.

– Но защо?

– Не ви ли е ясно защо? Кому е позволено да знае предварително съдбата си?

– Та вие можете и да ме излъжете, нали? За да ме прогоните.

Не само професорът, и самата Циана, която уж го обичаше, бе силно потресена. Дори такова безобидно подмятане се смяташе в този век за тежка обида.

– Добре де – задълбочи грешката си историкът. – Но как ще ми докажете...

– Компютърът ми събщи една отдавна приключена съдба. Нима мога аз по своя прищявка да я променя – отвърна професорът намръщено. Трудно му бе да прости обидното недоверие, въпреки снизхождението, което законно си заслужаваше този човек от миналите векове. – Първото ви дете е родено още в годината на срещата ви с Циана, значи, вие сам одеве премълчахте, че жена ви очаква дете.

– Е, видяхте ли, грешка е! Аз нямам жена! – зарадва се на

недоразумението историкът.

– Александър, готова ли е машината за обратен полет? Вие ще го придружите – обърна се професорът към инженера по поддържането, който се приближаваше към тях, светнал от радост. Сигурно би бил готов да откара неканения им гост и на другия край на Вселената.

– Наистина ли е така? – попита студентката професора си.

– Циана, нима и ти се съмняваш в мен? След като той замине, ще ти издействувам да провериш сама...

– Но как е възможно един историк да лъже! – възмути се бъдещата историчка.

– Ама не лъжа, повярвайте ми – извика древният ѝ колега. – И няма да мръдна оттук, докато нещата не се изяснят! Точно ли проверихте името? И с какво толкова съм известен?

Професорът стисна враждебно устни, сви враждебно вежди, но историкът повтори заплахата си, че не ще тръгне, докато...

– Писател. Известен писател-фантаст.

– Какво? Аз? – прихна в облекчителен смях гъбарят историк.

– Няма друго име в компютъра. И всичко останало съвпада.

– Ама вие чувате ли се какво говорите!

– Знам, в твоето време много се е лъгало – избухна момичето в плач. – Но защо мен, защо тъкмо мен! Трябва да го заличите от паметта ми, веднага! Един историк да стане фантаст, о, Афродита!...

И студентката побягна към институтското метро, сякаш бягаше от най-страшното престъпление.

Историкът също така древно драматично простря ръце към нея, но професорът му препречи пътя:

– Влезте, моля ви, в машината! И без това прекалено дълго останехте тук. Възможно е да стане още по-голяма бъркотия с времето. И както се разбрахме, в неделя не излизайте сред природата. Най-добре стойте си у дома при съпругата.

– Ама аз наистина нямам! Повярвайте ми! – почти изплака историкът, обаче професорът и асистентът образуваха пред него стена с гърдите си и дружно го запобутваха към машината.

Инженерът пръв скочи в нея и оттам го издърпа при себе си.

– Кажете на Циана...

Люкът се затвори така, че едва не отрязва носа му, но пък отрязва онова последното, което историкът от миналото искаше да съобщи на историчката от бъдещето.

Инженерът по поддържането, когото той също помоли из пътя да ѝ

го предаде, отказа. Той гледаше към бясно въртящия се цифров брояч на годините.

– Циана вече не знае нищо за вас. Всички подобни грешки при темпоралните полети се заличават в паметта на участниците.

– Това не го разбирам... – промълви съкрушено ясторикът.

– Не е и нужно – отвърна инженерът и му проговори отново чак когато почти го изхвърли от люка край реката, колкото да му напомни да не идва вече никога тук.

Не само гъбите, целият му багаж липсваше! Но преди да напусва неизвестния крадец, гъбарят историк си спомни думите на оня невероятен професор по още по-невероятните темпорални полети и бързо погледна ръчния си часовник. Датникът наистина сочеше четвъртъка преди неделята, в която бе набрал същите тези гъби. Ако трябваше да се вярва на часовника, и едnodневката му, и старият шлифер си кротуваха сега в дрешника на гарсонирата, за която отиваше половината от заплатата му.

Ако са наистина там, ще полудея, рече си той, но не полудя, въпреки че те наистина се оказаха в дрешника. Попречи му телефонът, който тъкмо тогава извънтя – да му докаже навярно, че бъркотията е прекалено голяма, за да може човек да се отърве от нея с обикновено полудяване.

– Хей, какво става с теб – изписка в ухото му секретарката на института. – Защо не дойде на съвета?

– Предполагам, че нищо важно не съм...

– Нещо важно, нещо за теб много, много важно! – прекъсна го тя с превъзбудена веселост.

– Какво е?

– Толкова е важно, че се казва само на ухото!

– Ухото ми е на слушалката – отвърна той с досада, защото никак не му беше сега до нея и нейните закачливости.

– Не така, ще дойда след малко – каза тя. – Чао!

И затвори, преди той да успее да й каже, че и до любов не му е сега.

Просна се на кушетката и се опита да подреди всичко онова, което бе му се случило, а то все не се поместваше в разумен ред. Излизаше, че не само брането на гъбите още не се е състояло, че и срещата с Циана не се е състояла, и нищо от онова, което той бе преживял между днешния четвъртък и неделята! Не, такава бъркотия е невъзможна! Но ако се е състояло, нали трябва да го помни! Какво например прави в петъка? А в съботата? ...

Познато явление е, че с насилие над мозъка почти е невъзможно да си спомниш нещо. А за един историк, чийто дух постоянно витае в други времена, винаги е по-трудно да помни неща, които лежат само дни зад него, не столетия. Ако пък тези неща лежеха не и в дните зад него, а в бъдещите дни, тогава всичко ставаше съвсем шантаво и май не беше повече за историци работа, а си беше чиста фантастика... Е, успяха поне да го разсмеят – той и фантаст! Той, който винаги така педантично е робувал на фактите!...

Но сега не знаеше на кого да робува и стана може би наистина по-добре, че Сия не му позволи дълго да се измъчва с такива въпроси. Тя влетя с голям букет цветя. Изглеждаше тържествена и тревожна.

„Ух, какво красиво момиче беше!“ – възкликна той в себе си, но то не се отнасяше за Сия, защото той я видя сега на фона на онази, която бе останала в бъдещето. Непременно ще отиде в неделя, поне да се нацелуват още веднъж! И попита с досада „За кого са?“; решил, че тя пак ще го мъкне на рожден или имен ден; предпочиташе природата и гъбарството пред тия вечни яденета и пиенета.

Макар и не особено досетлив, той имаше усещането, че тя нарочно го мъкнеше така настоятелно по гости, за да го обвърже и публично към себе си.

Сия направи кокетен реверанс и му подаде букета, с което допълнително го обърка: имаше си хас да е забравил и собствения си рожден или имен ден!

– В знак на благодарност! И за високи постижения в любовта – поясни Сия с доста напрегната усмивка. – Ще си имаме бебе!

Също като в старите пиеси той се хвана най-напред за облегалката на стола, после и седна. Първата му мисъл: „Ето, Циана с право...“, премина, недовършена, в безгласния вопъл: „Но нима съм виновен?“, а докато Сия изричаше неизбежното женско: „Ти май не се радваш?“, душата на историка вече стенеше под този чудовищно противоестествен ред: Как е възможно, в неделя беше за гъби и нямаше бебе, върна се назад в четвъртъка... Не, това си е чисто безумие, колкото и да ни дрънкат за относителност на времето и така нататък! Та нали в най-лошия случай тези дни до неделя трябва просто да се повторят, откъде се взе сега пък това бебе?...

– Чуждите хора се радват, а ти – накани се да заплаче Сия, макар очевидно никак да не ѝ се плачеше. – Шефът иска да бъде кум, че и кръстник дори.

– Значи, шефът преди мен... – промълви той замислено, без

желание да се заяжда и без да визира слуховете в института за някаква връзка на професора със секретарката; просто още се мъчеше да се справи с времето.

– Ами като не идваш – избухна предпазливо Сия. – Пък той отзара-на ми възложи да му препиша списъка на нуждаещите се от жилище и... и... аз му казах, че ние също ще имаме нужда.

От три месеца се любеха и досега още не бе ставало дума за женитба, но той не я укори за избързването и за това, че го поставяше пред свършени факти. А и какъв смисъл имаше да я упреква, щом в компютрите на бъдещето лежи я в кристал записано, я на лента някаква, че той е женен с деца и внуци и че всичко вече е станало, без някой изобщо да го е питал иска ли, или не иска!

Той се изправи с омекнали крака, помъчи се да бъде тържествен и прегърна бъдещата майка така, сякаш внимаваше да не повреди потомството си. Въпреки това – както често се случва – не особено радостно начало, тя щеше да бъде доволна съпруга, защото, когато един мъж предварително е познал безсилието си, той лесно се примирява и винаги е отстъпчив и кротък. Ето, кандидатът на историческите науки вече знаеше, че няма да отиде в неделя за гъби, защото Сия сигурно щеше да го замъкне някъде другаде, най-вероятно на официален обяд у родителите си. И с още много други неща бе се примирил, когато въздъхна в ухото ѝ: „Много се радвам, мила, много съм щастлив!“ – защото имаше чувството, че съдбата му наистина е приключена и непроменима, както бе се изразил професорът по машините на времето.

А половин час по-късно, когато самообявилата се за негова съпруга жена спеше на голото му рамо, той си мислеше, че като дойде и детето, трудно ще я карат с двете заплати, ако не намери я редакторска, я съставителска работа или ако не пробие в масовия печат с популярни статии, което досега все не му се удаваше. По някое време се запита колко ли печелят писателите и си рече: Историците у нас вече с лопата да ги ринеш! А малко ли си съчинява и тая наша уж наука! Фантастиката поне не те лъже, че това, което ти разправя, е станало някога! И в нея, макар и въображаем, ти си господар на фактите, не те на теб. Пък фантастика се пише и на исторически теми...

Той въздъхна предпазливо, за да не събуди младата си съпруга, която преди три месеца му каза, че толкова е свикнала с този негов белег, че просто не го забелязва – но нито веднъж досега не бе го целунала. Да беше попитал поне професора за заглавията на книгите, които е издал! Но не, така пък хептен няма да е интересно!

Устните на Сия произнесоха три пъти по едно нежно „пух“ и тя намести главата си на ключицата му, от което пък на него му стана неудобно и за да отвлече вниманието си от изтръпването и болката в рамото, тон реши да разкаже писмено това, което бе му се случило в неделя, тоест, което щеше да му се случи или... Уф, дано като фантаст по-добре се оправя с тия неща! Изобщо, лесно им е на фантастите! Ако един историк вземе да разправя такива небивалици, и сто пъти да ги е преживял лично, няма да го изслушат дори, пък така ще ти глътнат историята като топъл хляб! А тази история положително щеше цял живот да му тежи, ако не я разкажеше някому.

И той се зае да съчини – за всеки случай – по-убедително начало на своята любов със студентката от бъдещето. Задаваше се във въображението му една наистина фантастична любов и ние ще го оставим да изживее в нея докрай своето щастие. А читателите сигурно ще ни простят, че така и не споменахме името му. Не ще го назовем и сега, защото това не е краят, това е началото – той действително се прочу като писател-фантаст.

* * *

Циана излезе от машината и се огледа с тръпчиво възмущение, с любовитство и боязън. В кои ли бездни на времето бе пропаднал този университетски полигон, където трябваше да се привремени? Върху иначе свежата трева лежеше боклук, който говореше за съвсем други векове. И той, и природата наоколо й се струваха познати, но малко ли исторически филми бе гледала!...

Тя подритна една смачкана пластмасова кутийка, наведе се към датата на изкалян старинен вестник и сепнато се изправи. Машината бе дала чудовищно отклонение във времето. Дано никой не я видеше!...

И пак се огледа, но този път с по-малко страх и повече надежда, че ей сега ще се надигне иззад храстите край реката някой едър и хубав варварин, който... Нещо подобно май бе сънувала веднъж!

Никой не се надигна и Циана си рече: „С това въображение историчка от теб няма да стане! А ако постърчиш още малко тука, няма да получиш и пилотско свидетелство“... И реши така да програмира обратния полет, че да заличи забранения си престой в непознатото време.

Люкът се затвори след нея, машината веднага излетя, но на височината, където трябваше да премине към полет във времето, изненадващо засече. Циана почака без особена тревога компютърът да отстрани повредата, той не я отстрани и тя обходи с внимателен поглед пояса от

уреди и индикатори, който опасваше кръглата стена на кабината. Стори й се, че милокачът бе щръкнал с два сантиметра над другите. Тя положи длан върху му и полекичка го натисна. Той влезе в ложето си. Зеленото око на темпоралната програма мигом изгря, а броячът на времето се завъртя.

Циана легна доволна в пилотското кресло: щеше да му даде да се разбере на този инженер-асистент по темпоралните полети, дето се правеше на влюбен в нея, пък я пускаше да лети с повредена машина! Та това бе пълна безотговорност спрямо човечеството и историята му! Добре че... Или както са казвали древните: слава богу, че нищо не се случи!

Тя прорепетира няколко пъти кавгата и всеки път изпитваше странна сладост, щом си представеше как Александър се изчервява пред нея и я моли за прошка, а после, кой знае защо, изведнъж й дожаляваше за него. Но не успя да изнесе представлението си още с отварянето на люка, както бе си наумила, защото професорът и инженерът по поддържането на темпоралните машини я посрещнаха твърде тържествено. Александър дори бе изкопал отнякъде една разкошна тъмночервена роза.

– Нашите поздравления по случай първия ти полет във времето – стисна й ръката професорът. – Ти се справи отлично, Циана.

Тя отвърна, както се и полагаше, с едно скромно „Благодаря“, а вътрешно им се закани: „Чакайте, още нито не сте видели! Веднъж да взема дипломата...“

И отново се видя да препуска лудо и весело из отминалите векове. Но това си беше изконна мечта за всяка начинаеща историчка.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Богът от машината

Той повървя няколко минути след нея, да се полюбува на изящните ѝ бели крака, които някак неумело стъпваха с нежните сандалки по калдъръма на улицата. Пурпурните приложения по двойно препасания ѝ хитон предупреждаваха, че е от най-люксоznите хетери, а те не позволяваха да ги заговаряш по улицата и приемаха запознанства само чрез препоръка на влиятелни пред тях лица. Но това не се отнасяше за него.

– Красавице!...

Циана не бе го усетила, защото се заявяваше с ненаситния интерес на новоизпечена историчка ту по сградите, познати ѝ от учебниците, ту по жените, които също се обръщаха подире ѝ. А и самочувствието ѝ бурно нарастваше при вида на трътлестите и коремести матрони, със загрубели от праха и слънцето крака, с доста зле изпрани хитони и роби. Последното трябваше да им се прости, разбира се – Циана бе слязла тук хилядолетия, преди да бъде открита пералната машина. Но тя все пак се радваше – бе си избрала да се представя за хетера, а една хетера е длъжна да бъде хубава. Всяка друга биография би я ограничавала в движението ѝ из древногръцкото общество. А хетерите, според историческия компютър, били свободни жени, посветени в науката и изкуствата, компаньонки и приятелки на интелектуалците. Прочутата Аспазия била дори толкова свободомислеща и волнодумна, че сам богоравният Перикъл едва я спасил от заточение! Ето защо Циана се изпълни с ново упование в успеха на своята мисия, щом съзря алчното възхищение в очите на заговорилия я мъж. Така я гледаха и двамата тежко въоръжени бойци, които придружаваха тази сигурно важна личност.

– Хубост, която си изгряла над този град като розовопръстата богиня на зората – рече важната личност. – Би ли отделила и на мен малко време?

Беше нисък, грозен, с провиснал корем, но Циана успя да му се усмихне много мило.

– С удоволствие.

– А кога и къде ще ме приемеш?

– О – сконфузи се младата историчка, досетила се, че щом по този начин ѝ искат да отделя време, то не ще да е за интелектуални разговори. Потърси начин да се отърве и отвърна с първото, което и хрумна: –

„Една моя сестрица казваше в такива случаи: Вие обичате красотата, а аз парите. Нека без всякакви задръжки удовлетворим взаимните си желания.“

Прочела го в книгата „Разговори между хетери“ на Лукиян, тя бе забравила, че авторът е сатирик и я е писал няколко века по-късно, но шокът върху лицата на тримата мъже ѝ показва колко неуместно го е цитирала. Важната личност рече с крива като краката му усмивка:

– Надявам се да се споразумеем. Аз съм тук началникът на градската стража.

Съвсем неопитна още, Циана, естествено, не знаеше, че никои началник на градска стража не е научен да му искат пари. Обикновено е свикнал на обратното. И му се зарадва:

– Ето кой ще ме упъти да намеря моята приятелка Фрина.

– Коя е тя?

– Как не я знаеш, такава прочута хетера! Приятелка е на Праксител.

– Праксител го знам, но Фрина в града ни няма.

– Не може да бъде, точно по това време трябва да с живяла!

– Какво, какво? – не разбра странния ѝ израз началникът и го отдаде на нейния не по-малко странен елински език. – А ти откъде идеш, красавице, та твоите уханни устни така особено произнасят нашите думи?

Той бе учил някога ораторското изкуство при най-евтиния атински учител.

– От Милет – изпя Циана заучената си биография. – Но след като майка ми почина, баща ми повикал да ме отгледат една родоска и една етиопска принцеса, та затова...

– И къде отиваш сега? – прекъсна я началникът; повечето хетери все княжески дъщери се изкарваха.

– У Праксител. Ще ми посочиш ли къде живее?

Началникът сякаш съдъвка мухлясала маслина. Откакто излязоха на мода тия философи, художници и писатели, най-хубавите жени на Елада на тях се лепяха.

– Като повървиш още надолу, когото и да запиташ, все ще те упъти. А кога ще се видим?

– Това ти ще кажеш, сине Аресов. Щом намериш свободно време и удобно място, прати вестител.

– А къде да ти го пратя?

– Амииии... при Праксител го прати, той ще знае къде съм.

Началникът на стражата съдъвка две мухлясали маслини: не искаше

да има вземане-даване с модния скулптор и сам трябваше да търси мястото за любов, а това никак не беше безопасно. Жена му бе го предупредила: „Ха съм те хванала с хетера, ха съм ти откъснала главата!“ Защо тия чуми от свободните жени толкова ревнуваха, а не от робините и наложниците, един Зевс знаеше, но все едно, трябваше да се пази – тъстът му даде навремето златото, за да откупи началническото място.

– Добре, добре – рече той. – Надявам се обаче, че си платила данъка си – намекна той още веднъж на тази красива глупачка как ще стоят нещата с парите в техните бъдещи взаимоотношения.

Циана с готовност бръкна в гънките на хитона си, където имаше джобче с шепя златни и сребърни монети, специално изготвени копия на днешните пари.

– Ще го платя, разбира се. На теб ли трябва...

Началникът на стражата се позасмя в сладостно предчувствие:

– Ти май си съвсем нова!

– Амиии... нова съм – призна си младата историчка.

– Е, и за данъка ще се споразумеем! Като се установиш, като си спечелиш клиентела... Аз ще ти помогна да вържеш двама-трима от големите богаташи, ама за да мога да те препоръчам, ще трябва и ти да се постараяш, нали.

– Ще се постарая – обеща му Циана, без да ѝ е достатъчно ясно в какво трябва да се старая, но главното бе сега да се отърве от досадника, който ѝ предлагаше някакво гадно съдружие.

Мисията ѝ беше кратка и конкретна: среща с Праксител, в която да узнае от кого са няколко известни скулптури от тази епоха, за чието авторство историци и изкуствоведи вече векове спореха. Едва с машината на времето се удаваше възможност да бъде прекратен най-после този спор.

– Желая ти успехи и скоро ще чуеш за мен, слънцелика – рече ѝ благосклонно началникът на стражата, а подире ѝ въздъхна: – Загадъчна жена! Всичко по нея скъпо – и огърлицата, и фибите в косата ѝ, и за данъка веднага се бръкна, и благовонията ѝ – ум да ти зайде! Дали не е наистина някоя изпаднала принцеса, решила да става свободна жена? Хитонът ѝ сигурно е от Милет, само там правят такива фини тъкани. Като прочутата Аспазия, а? И тя някога така дошла, и никой не научил произхода ѝ, а пари имала да отвори цяло училище за момичета...

Той обаче си спомни още, че Аспазия е била най-напред любовница на Сократ, после пък жена на Перикъл, а тази сега отиваше у Праксител и се заклани на глас пред двамата си телохранители:

– Разпасали са се тия философчета и художничета, да, да, така разбират те демокрацията, да правят каквото си щат! Ама... – той се оригна, защото току-що бе преял със сармите с лозови листа, които жена му готвеше великолепно, и се засмя на остроумието си: – Ама ще им свием ние сармите!

Така той, без да го съзнава, пръв назова по името на вкусното гръцко ястие един държавнически метод, който тепърва щеше да се утвърждава в идните векове. Но в онова младо и прекрасно време много неща все още ставаха за първи път.

Свое първо прозрение направи и Циана след срещата си с градската стража: в елинския свят красотата наистина представляваше голяма сила, но не биваше да се разчита само на нея. Ето защо, когато прочете на горния праг на портала, над красивия фриз надписа „калос кай агатос“, тя вече бе скептично настроена. Бъди прекрасен и доблестен, красотата е добро и доброто е красиво – този лозунг на всенародното възпитание, което Перикъл бе подхванал още преди сто години, бе дал добри резултати в архитектурата и в изкуствата, хетерите също се ръководеха от него в любовното си майсторство, но такива като тоя началник на стражата не изглеждаха нито прекрасни, нито доблестни. А и у тримата мъже, седнали в прохладата на мраморната беседка на сред двора, не се съзираше засега нищо привлекателно.

Циана се опита да отгатне кой е Праксител, но тримата бяха еднакво рошави, обрасли до раменете с потна коса. Хламидите им, също еднакво захабени, оформяха противни дионисиевски кореми. Изобщо, прекосявайки почти целия град, включително и агората, Циана не срещна лице или фигура, които приблизително поне да бяха така хубави, както скулптурите, пръснати из двора на Праксител или в античните отдели на музеите в бъдещето. Тя вече бе изпошпракала хиляди снимки със скритата в огърлицата ѝ миникамера, та да видят в нейния век истината за толкова възхваляваната древност.

– Хаире – извика тя поздрава на свободните граждани, което на български от двайсет и четвъртия век се превеждаше приблизително с „Радвай се“ или „Бъди весел“.

Тримата вдигнаха глави от някакъв папирус и не се зарадваха, а най-възрастният изръмжа:

– Ей, няма мира от тия курви!

Той употреби дума, която Циана не разбра, но тонът ѝ твърдо я опеределяше към неприличните.

– Ти ли си Праксител? – запита Циана. – Не очаквах от теб такава

отношение...

– За какво съм ти? – обади се най-младият от тримата, не по-малко неучтиво.

– Не ти ли трябва модел?

Скулпторът я огледа като търговец на мулета.

– Не ми трябва.

– Аз няма да ти искам пари – рече тя доста малодушно.

Какво щеше да прави, ако не я приемеше? Правото ѝ на престой тук бе ограничено.

– А какво ще искаш тогава? Вие, доколкото знаем, вече нищичко не давате даром, сестрици наши.

Иронията му подсказваше, че или е преживял някое лично разочарование от хетерите, или пък нещо се е променило с течение на времето.

– Засега малко вода. Ида отдалеч, пък в тази горещина...

Той ѝ направи знак да влезе, посочи ѝ двата мяха, проснати в кратката им като заклани ярета.

Попресилено кокетната походка, с която влезе при тях, не успя да ги спечели. Дали не си падат по момчета, обезпокои се Циана, знае ли ги човек тия гърци! И чак ѝ се доплака. Мяхът с водата, който скулпторът подритна, зашава в ръцете ѝ като животно, дърпащо се да бяга. За пиене от мях не бе се готвила, та нали в музеите бе пълно с амфори, чаши и всякакви чудесни съдове, които са се употребявали по това време!

Мъжете избухнаха в смях, който в по-нови времена историците щяха да нарекат „омировски“. На Циана обаче той се стори доста просташки, още повече че никой не посегна да ѝ помогне.

– Ей – плесна я по задника Праксител, след като се насмя до насита. – Ти да не си царска дъщеря? На, пий!

И ѝ подаде грамадната си бронзова чаша, пълна с разредено вино. Циана беше имунизирана против всички болести на древните, но трябваше да преодолява гнусливостта си. Разреденото вино се оказа прохладно и вкусно. А докато надигаше предпазливо тежката чаша, очите ѝ опипаха разстлания пред мъжете папирус.

– Това еорема ли е? – запита тя, след като върна чашата на мраморната пейка.

– Я пък тая пикла – рече старият, пак назовавайки я с неприлична дума. – И от машини ли взехте да разбирате ма?

Циана реши да не му реагира. Приклезна над папируса, посочи с изящното си пръстче.

– Ако поставите тук и тук по един полиспап, ще могат двама души

да я обслужват.

– Какво ако направим? – облещи се старият, а другите двама гледаха заинтересувано пръстчето ѝ.

– Полиспаств. Както макарата, само че поставяте две или три една над друга и прекарвате въжето през тях кръстосано. Веднага теглителната сила се увеличава многократно по формулата...

– Чакай, чакай – рече старецът. – Я го нарисуйвай това, дето го разпавяш? Че и формули знаеш, така ли? Бе ти да не си самата богиня на мъдростта, а?

Той ѝ подаде восъчната плоча и кокаления калем, които лежеха до него.

– Ама сега ли изобретявате еоремата? – учуди се Циана, рисувайки внимателно най-простия полиспаств. Готвейки се за мисията си, тя естествено бе изучила техниката на елините. Тази театрална машина обаче според историческия компютър трябваше да е създадена много по-рано.

Третият, който досега бе си мълчал и я гледаше с откровена похот, каза:

– Трябва да я подобрим.

Праксител разтресе шкембето си.

– Оня ден, точно на една негова пиеса, богът, като слизаше с еоремата да спаси героя му, така се изтърси върху него, че публиката и на Аристофановите комедии не се е смяла толкова...

– Значи, ти пишеш пиеси, а? – рече Циана с отмъстително пренебрежение, защото бе спечелила битката. И добави, когато Праксител назова името му: – Не съм те чувала.

Скулпторът се похвали и с другия си приятел. Старецът се оказа обезсмъртил името си философ и геометър, но Циана потисна радостта си от срещата и рече само едно „Аха“, за да си отмъсти и нему.

Той награби брадата си и я задърпа, сякаш да се разбуди.

– О, богове, какви хетери си имали хората! Чувал бях за такива хем умни, хем красиви... Ама кой ще ти повярва! Приказки! Калос кай агатос! – изхрипя той с презрение девиза, от който идните цивилизации толкова щяха да се възхищават. – И откъде знаеш тая машина, как я нарече?

Циана умишлено не повтори названието на полиспаства. Забранено ѝ бе да се намесва в развитието им, но не откри друг начин да си спечели малко уважение, та да се задържи при тях.

– Как да не е имало умни хетери! Ами Аспазия, а твоята Фрина? – подхвърли тя към Праксител, които също бе оценил гениалната

простота и ефикасност на полиспаста и мълчаливо ѝ поднасяше отново своята чаша.

– Каква Фрина?

– Дето ти е била модел. – Тя пое чашата, защото вълнението и жегата правеха жаждата ѝ неугасима.

– Моделите ми са тука – почука той с пръст челото си. – Щом си толкоз учена, трябва да знаеш, че идеите за истинската красота живеят другаде. Аз си ги вземам направо оттам, няма да ги взема от някоя...

– Хей – тропна му Циана с десния си сандал по мраморния плочник на беседката. – Забранявам да се употребяват в мое присъствие обидни думи за жените! А ти, скъпи ми ваятелю, не е нужно пред мен да повтаряш тия измишльотини – царство на идеите и така нататък! Дядо ти Платон няма да ти се разсърди, че ваеш по натура. Как ще създадеш такъв крак, ако не го видиш, а? – викна тя засмяно и вдигна полите на хитона си до над коляното.

Толкова бяло краче и с такава изящна линия на прасеца положително нямаше и в Платоновото царство на идеите, ако там изобщо се разхождаше самостоятелна идея за женски крак. Тримата продължиха да гледат към него и след като пурпурно поръбените поли отново бяха го покрили. Пръв се изтръгна от магията му Праксител.

– Значи, ти не признаваш Платон, така ли? Прощавай, ама си помислих, че те праща Костакис, той току ни праща разни шпионки. Пък на властта Платон ѝ е любимецът.

– Е, да, сигурно заради трактата му за държавата – съгласи се Циана. – Но за Фрина ставаше дума...

– Казах ти, не познавам никаква Фрина. Каква е тя?

– Хетера! Най-уважаваната, най-красивата... – вече по-силно се обезпокои Циана: Нима историята пак бе объркала нещо?

– Виж какво, дъще Зевсова – захихика разсеяно старецът, защото продължаваше да изучава проекта за театрална машина, който тя му предложи. – Ако имаше такава, най-напред аз щях да я познавам! ...

Циана му се ядоса – името му бе надживяло хилядолетия, а той се държеше като климактеричен сатир.

– А ти не се ли боиш да ме наричаш така, както е прието да се обръщаме само към премъдрата Атина Палада?

– От кого да се боя?

– От Костакис например – подхвърли тя името, което Праксител преди малко бе споменал. Старецът се засмя.

– Виж, от него се боя. Можеш да му предадеш, че от него ме е

страх.

Бузите на Циана пламнаха, тя стана още по-красива. Не знаеше, че и разредено, виното наливаше огън в несвикналата ѝ на алкохол кръв.

– Обидно е, за духа на Елада е обидно хора като вас да се боят от един стражник.

– Аз отдавна помня, умнице сърнонога – рече напевно старецът. – Но не знам някой конфликт между мечоносците и мислителите да е завършвал в наша полза.

Авторът на трагедии, който мълчаливо се наливаше с вино и усърдно допълваше бронзовите бокали ту от единия мях, ту от другия, изведнъж я хвана през кръста и рече с надебелял език:

– Ти наистина ли си хетера?

Въпросът я завари неподготвена. Циана вярваше, че и дрехите, и поведението ѝ са достатъчно убедителни, надяваше се да ги е респектирала и със знанията си, а ето че... Ето че горещият обръч около кръста ѝ се стегна застрашително. Но нали по времето на Праксител все още са уважавали хетерите като равноправни другарки и спътнички, което бе и изконното значение на прозвището им?

– Изпита държала ли си? – издуха в ухото ѝ миризливия си дъх писателят.

Тя внимателно опита да се освободи.

– Какъв изпит?

– Ааа, щом не знаеш, значи, не си го и държала – шумно се зарадва пияният. – Когато една робиня иска да стане свободна жена и хетера, тя трябва за изпит да удовлетвори трима мъже едновременно и ако те останат доволни...

– Аз никога не съм била робиня! – по-силно се задърпа Циана.

– Остави я на мира! – рече Праксител, отлепяйки уста от бронзовия бокал, но в очите му се разискряше сладно любопитство.

Старият учен пък изобщо не им обръщаше внимание, отново погълнат от чертежите на театралната машина. Пияният се мъчеше да развърже горната препаска на хитона ѝ.

– Ей сега, миличка, ще проведем изпита!

После той каза едно „Хъ!“ , което се чу ведно със звука на паднал чувал, та не бе сигурно той ли го изрече или тялото му. И замря проснат на два метра от беседката. Циана съобразително бе го преметнала така, че да не падне на плочника.

Останалите двама я гледаха, както наивното простолудие в театъра гледаше спускането на бога от машината. Но смайването им бе

оправдано – класическата борба, с която приключваше петобоят на олимпийските им игри, никак не приличаше на джудото от дваисет и четвъртия век.

– Хайде да се уважаваме, а! – предложи им невероятната хетера, хвърлила, без дори да се задъха, грамадния им приятел чак в тревата.

– Богиньо... – подхвана плахо старият учен.

Циана кокетно оправи хитона си.

– Слушайте, мили приятели, аз съм обикновена смъртна, която ви познава и уважава и не иска нищо друго, освен също да я зачитате. – Тя притича към пияния и помагайки му да стане, довърши в разширените му от суеверен ужас очи: – При такова условие можем да бъдем приятели. А сега ми налейте вино, ама в отделна чаша! Ей ти, бягай да донесеш...

Праксител плесна с ръце.

– Робът...

– Не робът, тоя ще ми донесе. За изкупление! Хайде!

В усърдието си да донесе чашата авторът на трагедии едва не повали роба, появил се на прага на къщата. Скулпторът и философът я гледаха с истинско страхопочитание.

– Като продадем еоремата, ще ти дадем парите – рече философът. – Положително всички театри ще я купят.

– Значи, не ме приемате за приятел – огорчи се Циана. – Аз си мислех, че ще делим на четири...

– Проектът е твой... – Мъдрецът потърси някое красиво обръщение, не го намери и си позволи шегата с вида на човек, който няма какво да загуби в живота: – Одеве те нарекох „дъще Зевсова“, ама ти май си дъщеря на Херкулеса.

Циана звънко се изсмя. Ставаше и все по-весело, чувствуваше се все по-свободно, но още не се досещаше, че го дължи на ароматното коринтско вино.

– Затова ли реши да ми дадеш всичките пари? Засрами се, философе, още вярваш в боговете, а! Пракси... Нали мога да ти викам така, много ми е дълго това Прак-си-тел! Какво сега, вземаш ли ме за модел, или не? Ей, ама не ми разваляй виното! – викна тя вече в трета посока: на преусърдния, окончателно изтрезнял писател, който доливаше с вода донесения за нея бокал.

Писателят уплашено дръпна мяха и докато успее да запуши крачето му, оплиска плочника.

– О, божествена – смутено възкликна прочутият ваятел. – Не бих

посмял и да мечтае за такъв модел.

– А ти си помечтай, помечтай! – вдигна тя грамадната чаша насреща му и почти на един дъх я преполови.

Мъжете бяха достатъчно впечатлени от нея, за да имаше нужда да ги респектира и с юнашко пиене, но Циана бе позагубила задръжките си. А продължаваше да подценява и виното. Тя се премести заедно с чашата си на отсрещната пейка до философа.

– Съжалявам, че ви показах как да усъвършенствате еоремата. Стига с тия богове! Така само лъжете народа и утвърждавате вярата му.

– Искаш да вземеш хляба на писателите ли? – пак така предпазливо се пошегува мъдрецът. – Народът не ходи в театъра за техните пиеси, а да види как накрая боговете раздават справедливост. Защото... къде другаде да я види?

Циана учудено се извърна към писателя, който още се държеше като проснат по гръб. Той рече смирено:

– Говорите опасни приказки, приятелко. Дано не ги чуе вездесъщият!

– Ама що ми се правиш на вярващ пък ти бе? – възмути се тя, защото поне според книгите никой от мислителите по това време вече не е вярвал в обитателите на Олимп.

– Кой друг ще оправя човешките съдби в трагедиите ни – плахо се защити писателят. – Хората знаят само да си ги объркват. А нали гражданинът трябва да си излезе от театъра с укрепнала вяра в живота.

– Не дават – подкрепи го и Праксител. – Аз бих те изваял сега така, че всички да ахнат от възторг, но ако не кръстя статуята ти на някоя богиня, никой няма да ми я купи. Пък мраморът е скъп, приятелко! Така че ние можем да си богохулстваме, колкото си щем, но парата боговете я спущат...

– Ау, Пракси, не съм очаквала такива приказки от теб! – възкликна тя, но си спомни, че няма право да изразява отношение към техните работи, и побърза да се поправи. – Съчувствувам ви, момчета, та на коя богиня, казваш, щял си да ме кръстиш?

– На Афродита, разбира се, но аз само така го казах. Не ми е позволено една смъртна...

Циана скочи весело, сетила се за мисията си.

– Ами ако не съм смъртна? Хайде да опитаме!

Бе й нужно да остане насаме с него, за да уреди престоя си.

– Пил съм. Пък и по това време на деня... – опита се той да я отклони, но тя вече се отправяше към навесите с подвикване, каквото можеше

да си позволи само една богиня:

– Вие, момчета, стойте тука! И да не сте посмели да надничате, че ще ви превърна в прасета.

Писателят, който бе се надигнал подире ѝ, веднага си седна. Той, разбира се, не вярваше в чудесата, описани някога от колегата му Омир в неговата „Одисея“, но щом тая тъничка и крехка девойка можа да го хвърли с такава лекота, защо да не умееше и да превръща хората в прасета!

Циана удивително красиво диплеше дългия си хитон с царствената походка, която специално бе усвоявала за случая, та Праксител вървеше захласнат подире ѝ. Много месеци бе я упражнявала, решавайки, че тези красиви елини са ходели именно така. Пък те се оказаха най-често късокраки и ниски. Та хептен нищо ли не бяха постигнали с прочутия си култ към тялото и спорта? Или по стадионите им се подвизаваха стотици мускулисти идола, а другото си оставаше кореместа и дебелогъза запалянковщина?...

– Я колко много куроси и кори! – поспря се тя пред първия навес, задръстен от голи аполончета и драпирани персефони.

Извика го и прехапа устни. Така бяха кръстили тези статуи изкуствоведите двайсет века по-късно. Грешката ѝ обаче не бе голяма, защото това си бяха просто названията за момичета и момчета. Колко много имаше тук, а колко малко от тази красота щеше да оцелее! Непонятно за младата историчка Праксител се заоправдава:

– Занаятчийска работа! Вадим по някоя пара от тях, но нали виждаш: поръчват моите мили сънародници, а като дойде ред за плащане... Толкова мрамор ми вързаха! Отгоре на всичко сега излиза на мода Хермафродит, всеки иска да си има вкъщи Хермафродит, а какво му намират толкова? Ти разбираш ли го тоя нов култ към сина на Афродита? Сега ще се опитам да ги преработя тия в хермафродити, ама...

– Пракси – прекъсна Циана оплакванията му, – а защо аполончетата ти са голи, пък персефоните си ги драпирал толкова, че...

Прекосяването на двора с коринтското вино в стомаха под елинското слънце окончателно размъти мозъка ѝ.

– Забранено е богините да се изобразяват голи.

– Сигурно затова излиза на мода Хермафродит. Твоите сладострасни съграждани искат да си съзерцават на едно място и двете неща. Поевтино е.

Праксител боязливо се засмя.

– Не, такава жена не съм срещал през живота си! Че и остроумна...

– Пракси, я кажи, ти имаше ли една статуя, такава... сатир налива вино? И една Артемида, която...

Не, не тези бяха спорните произведения, за които трябваше да пията! Виното бе потопило цялата й памет в треперлива слънчева мараня.

– Артемиди имам много, а такъв сатир... Кая се тия дни да го почна. Впрочем, ти откъде знаеш, че ще правя такъв? – изглежда я той удивено.

– А оня, дето се е облегал на едно дърво? – бързо му подхвърли Циана, за да избегне отговора.

– Продадох го, но ти...

– Голям скулптор си, Пракси – рече тя отминавайки величествено към другия навес. – Макар да не си съвсем по моя вкус.

Великият ваятел се обезпокои:

– Така ли?

– Сладникав си ми, пък аз съм по реалистите...

– По кои?

Добре се натопи, сега трябваше да му обяснява какво е реализъм!

– Прекалено красиво правиш всичко, разбираш ли? В живота не е така. Ти даже сатирите правиш красиви. А какво е сатирът според приказките ви? Пръч! Пръч развратен! Най-много да прилича на онова там писателче, а ти и него като вземеш да го ваеш, красив ще го изкараш! – изтърва тя накрая антипатнята си спрямо автора на трагедии.

Праксител я гледаше сащисан – никой досега не бе се осмелявал да му говори така.

– Но... но... ние сме длъжни... Калакагатон! Единството на красивото с доброто! Така ги учим да ценят красивото. Богоравният Перикъл някога е плащал дори денгуби на гражданите, когато идат на театър, само и само да ги научи да обичат изкуството. Та мен ще ме прогонят от града, ако...

– Знам, знам! Ти не си виновен – великодушно му спести мъките Циана. – В края на краищата изкуството ти отразява кризата на античния полис...

– Какво, какво на полиса? – облещи се ваятелят, а тя рязко се извърна. Пак беше изтърсила фраза от някой изкуствовед! И то лош изкуствовед!

– Не ми обръщай внимание, Пракси, карай, както си знаеш! Ти си лиричен, нежен, съзерцателен и страшно ги можеш тия светлосенки, ще знаеш! Вече си си турил името след Фидий и Мирон... Дааа, велик век беше предишният! Полимед, Кресилай, Поликлет... Ами Питагор

Регийски, ами баща ти Кефизодот... – Тя се вмъкна под навеса, защото слънцето продължаваше да вари от виното в нея замайващ грог. – Е, и вашият век си го бива де! Какво мислиш за Лисип?

Праксител се изправи пред нея блед и потен.

– Добър е, нали? – превари го тя, отгатнала, че ще я пита как е възможно една жена, па макар и хетера да е, да знае така добре историята на елинската скулптура.

– Лисип ли? – промълви Праксител. – Млад е още...

– Млад е, но ще стане голям скулптор, чуй ми думата! А и Скопас много го бива. Ей, това откъде го имаш?

Тя приклепна край една великолепно черна ваза с червени фигури.

– От Никостен е, нали? Невероятно ценна вещ, пази я, чуваш ли? Най-малко преди сто години...

Наложи се отново да прехапва устни: Щом лично бе виждала вазата в музея, значи, е оцеляла през хилядолетията! И побягна в съседния навес.

В средата му стърчеше грамаден мраморен блок край извит в полу-дъга дъсчен подиум. Утъпканата пръст наоколо бе побеляла от прах и мраморни парчетии. В дъното край стената му обаче бяха наредени множество коя от коя по-красиви амфори. Циана заприкляка пред тях да им се любува, като безпогрешно назоваваше по стила на рисунките им кои са коринтски, кои от Самос или Родос. Лицето на скулптора се скова от суеверен страх. Забелязала това, тя изведнъж скочи на подиума.

– Хайде, направи и мен по-красива!

– Богиньо, ти наистина ли...

Циана прихна:

– Хей, ама ти за коя от богините ме вземаш?

Макар на шега, с коварството си въпросът ѝ го поставяше в не по-добро положение, отколкото се е намирал някога Парис пред трите богини. Предпочел Афродита, той дал златната ябълка на нея и така доста объркал европейската цивилизация.

– Може би А... А... Атина... – измъкна Праксител. Мъдрата девственица все пак бе по-могъщата богиня.

Циана се изпъна, строга като Атина Палада:

– Я погледни добре! Смяташ ли, че сестра ми е толкова хубава! – И с театрален замах смъкна хитона от себе си.

Праксител рухна на колене пред подиума. Вероятно не бе виждал на живо толкова красиво женско тяло. Та нали вземаше идеите си от царството на Платона!

– Бо... богиньо – простря той ръце към нея, – да ме погубиш ли си дошла?

Известно е, че Афродита бе затрила не по-малко народ от войнствената си сестра.

– Хайде, ваятелю, грабвай длетото и чука!

– Ама така ли? – ужаси се той още повече.

– Колко пъти ще ти казвам, че не съм никаква богиня! Хайде!

Той вдигна от земята една глинена плоча, донесе отнякъде дървена кутия с черни и червени мастила, огледа върха на тръстиковата четчица. Циана любопитно следеше ръцете му, защото в нейния век почти не знаеха как и с какво бяха рисували елините.

– Тогава... тогава ще трябва някакъв мотив, иначе... Разреши ми – Праксител изтича при вазите, грабна първата от тях и я изправи на подиума край левия крак на голата Циана. Вдигна хитона ѝ с такова благоговение, сякаш се докосваше до самата богиня, но не пропусна да опита с ценителски пръсти материята му. Коя смъртна би могла да притежава такъв хитон и откъде щеше да го вземе, ако не от тъкачниците на Олимп? Разтла го над вазата и сръчно оформи диплите му. – Ето така, богиньо! Все едно че влизаш в морето да се къпеш. Защото иначе... Нали знаеш какви са хората?

После се отдръпна гърбом на няколко крачки и присви изплашението си и очаровани очи.

– Пристъпи малко напред, моля те, богиньо, да, да, слез с единия крак от подиума, като да слизаш от брега, нали разбираш?

Циана позалитна.

– Ама ти ако си мислиш, че аз мога дълго да стоя така...

– Аз ей сега, ей сегичка!

Ръката му зашари над плочата, като от време на време светкавично топваше пръчицата и гъстото червено мастило. От двете му слепоочия се стичаха широки вади пот. Зениците му поглъщаха с професионална лакомия една по една всичките чудесни гънки и заоблености на тялото ѝ. Огледа скицата, като отдалечи плочата от себе си, обърна я и със същата светкавичност започна втора.

– Още малко, още съвсем мъничко... Ще ми трябва и една скица в гръб.

Той взе втора плоча и мина зад подиума. Циана слушаше усмихната пъхтенето му зад себе си, докато изведнъж сякаш усети и неговия поглед. Знаеше, че няма основание да се срамува и от обратната си страна, но въпреки това ѝ стана неловко. Подвикна през ramo:

– Хей, ти да не си решил да правиш Афродита Калипигос!

– О, нима е възможно такава богохулство! – възкликна дрезгаво ваятелят, сякаш не рисуваше в момента тъкмо нещо подобно.

– Как, ти не знаеш ли тая скулптура? Тя така си се казва: Афродита с хубавия задник! Две славни дами от Сиракуза специално построили храм на Афродита и поръчали за него такава статуя. Богинята стои в гръб, облечена е и е отметнала само хитона си, че да се вижда дупето ѝ. Двете се омъжили богато и щастливо, благодарение на това, че Афродита ги била надарила с хубави задни части, та в нейна чест... Абе весел народ сте вие, няма що!

– Е, те там в Сицилия... – замънка скулпторът. – А кой е направил статуята?

– Забравих в момента. Това ваше вино... – измъкна се тя от неудобния въпрос. Не само автора не знаеше, не помнеше и от кое време е скулптурата, но без малко да му тръсне в кой музей се намираше тази Афродита. – Какво става?

– Готово, богиньо! Останалото ще направя по образа, който е в мене за цял живот...

Тя слезе от подиума и вдигна плочата с първите две скици. Праксител още веднъж се вкамени, омагьосан от грацията на навеждането ѝ.

– Ама това е Книдската Афродита! – смая се Циана, познала и вазата, и плаща върху нея, и позата на влизащата в морето красавица.

– Каква Афродита?

Отново бе изтървала нещо, което не биваше да казва, но все още в повечето случаи виното се обаждаше вместо нея. Пак изкуствоведите щяха да кръстят прочутата статуя с това име.

– Друга такава правил ли си?

– Как смея, о, дивна между богините! И сега само с твое разрешение...

– Стига с тия епитети! Ти освен Омир друго май не си чел! И никаква Фрина не познаваш, така ли?

Той продължи да недоумява пред настойчивия ѝ въпрос, а според историята тъкмо Фрина го била вдъхновила за Книдската Афродита. Но малко ли неверни неща твърдеше историята!

– Това ще стане може би най-великото ти произведение, Пракси – заяви му тя пророчески.

– О, ти, от пяна родената! Ако разрешиш, да не я покривам... Защо то досега ние богините не смеехме... – с трепетен глас се примили великият ваятел.

– Как ще покриеш такава красота бе! – запрепасва Циана хитона си. – Излъжи ги, че лично Афродита ти се е явила и е разрешила. А ти прес-тани да ме наричаш така, казах ти, обикновена жена съм! Още Протагор, преди толкова века, ви е казал, че чокът е мярка за всички неща! Дай да пийнем сега за бъдещия ти шедьовър!

Праксител скри изрисуваните плочи в едно шкафче.

– Лесно му е било на Протагор! Сега пак ни задължават да вярваме в боговете.

Циана вече тичаше – по-скоро като богинята на лова Артемнда, защото никой не бе виждал Афродита да тича – към беседката. Тръшна се на мраморната пейка, облегна се на колоната и зина:

– Кой ще ми даде да пия? Умирам от жажда!

Старият геометър и трагикът си блъснаха главите в надпреварата кой да вдигне мяха, за да й налее. Тъй като още в ония далечни времена писателите са били винаги по-усърдни в служенето на богове и владетели, спечели трагикът.

– С мяха, с мяха – развика се Циана. – Никога не съм пила от мях!

Трагикът вдигна над нея козята гайда, която караше хората да пропаят, предпазливо отпуши крачето й. Циана с чаровна лакомия посрещна розовата струя, която, неразредена, бе чак лепкава от сладост. Задави се, виното обля прелестната й шийка, влезе в пазвата й, момичето щастливо изписка.

Тримата атеисти вече съвсем не знаеха какво да мислят за нея. Каквито и безобразия да бяха правили, според легендите и приказките, Зевсовите дъщери и другите обитателки на Олимп, все пак никоя не бе се държала така разпасано в човешко общество. Но пък това неелински красиво и като менада пияно същество явно знаеше неща, които не само жена, но и никой друг смъртен като че ли не знаеше. Философът-геометър реши още веднъж да я провери:

– Дъще Зевсова, ти одеве се произнесе доста пренебрежително за Платона, а какво мислиш за Аристотеля?

– Че какво съм казала – сепна се Циана, да не е извършила някоя историческа пакост, но не успя да изтрезнее; порцията неразредено вино окончателно оплете мислите й. – Той си е едно славно старче, за къде е идеализмът без него! Освен това, де моруис аут бене, аут нихил. Пардон, това беше на латински! Римляните са го казали: за мъртвите или добро, или нищо. Не ми е симпатичен обаче главно заради „Държавата“, не може да си представи държавата другояче освен робовладелческа. Пък Аристотел, говедото, му приглася. Може да ви е най-великият и

наистина много знае момчето, щото е взело най-разумното от всички ви. И от Платона, и от Зенона, и от тебе даже, ама... Не така, драги!

Езичето й, боядисано от виното по-розово, отколкото бе в действителност, започна да размазва старогръцките думи:

– Не така! Щом искаш да си седиш на сянка и да си пиеш стафидено винце, и да му философствуваш, нека не е за сметка на другите! Щото и робите са като тебе и като мене! Ще си напрегнеш гениалния мозък, ще измислиш разни машини, които да работят вместо теб, а не да лежиш на гърба на хората...

– О, неземна – боязливо възкликна домакинът. – Такива приказки за робите не ни е разрешено дори да слушаме!

– Що бе, Пракси, нали имате уж демокрация? Ти може да си гений, ама ако те нарежа сега на парченца, няма да намеря нищо, което да не го притежава и робът ти, ясно ли ти е? А Аристотел... – обърна се тя свирепо към стария му колега. – Виж му само акъла, взел и против жените да пише! Мъжът бил слънцето, жената била Земята, той бил енергията, тя – материята, ама дори и в раждането не му била равна...

– Къде го е писал? – поинтересува се старият философ. – Аз не знам...

– Ако още не го е написал, ще го напише – тросна му се Циана и изведнъж прихна като махленска клюкарка от по-късните векове. – А пък се оставя хетерата Филис да го язди! Как, ама вие не знаете ли историята? Съблича го тя, значи, юзда му слага, като на муле, качва му се отгоре и с камшик... Разбирате ли, с камшик го кара да тича на четири крака! Трябва да е много красива тая Филис, а?

Тримата мъже бяха поразени от разказа й. Философът, макар и да завиждаше на колегата си, се опита да го защити.

– Не знаем никаква Филис. Аристотел отдавна е привързан към хетерата Херпила, една много достойна жена, която му роди и син, Никомахос...

– Но аз с очите си съм го виждала! – амбицира се Циана. – Искам да кажа, на картини! Знаете ли колко произведения има с тоя сюжет: красотата язди мъдростта! Ето ти тема и за теб, Пракси! Ама не, ти не обичаш реализма.

– Подобна история съм чувал да се разправя в Азия, но не за Аристотел – рече философът.

– Ние пък я знаем за Аристотел! – рече историчката. – Изобщо не го обичам тоя ваш философ! Вярно, много неща е направил за човечеството, но пък хиляда години след него хората ще вярват и на всичките му

грешки, и няма да смеят да търсят другаде истините, а пък всяко време си иска своите истини, това от мен да го знаеш, философе!

Старецът кимаше, потресен от пророчеството й.

– Аз и на него ще му го кажа – закани се тя. – В града ли е сега? Пракси, що не идеш да го повикаш? Кажу му да не се бои, аз няма да го яздя! Аз съм за равенството.

– Аз ще отида – скочи все така усърдният автор на трагедии и дока-то тя, опомнила се, успее да го спре, той вече бе напуснал двора.

– Ей, момчета, много глупости се изприказваха на масата – възкликна тя с един неелински израз, забравила, че в беседката нямаше маса. – Я дайте по-добре да попеем! Пракси, нямаш ли китара бе? Не, не, ти ще я донесеш! Не искам роби да ми услужват, а човек, когото обичам, щото аз те обичам, Пракси.

Ваятелят чак побягна от любовното й обяснение, което заплашваше да се материализира в прегръдка. А като се върна с китарата, отново бе смутен, защото не бе чувал никоя от богините да свири на какъвто и да е инструмент.

– Богиньо, нима...

– Стига си ме богиньосвал? Дай тука да видиш каква хетера съм!

Амбицирана, тя настояваше да им демонстрира всичко, което с толкова труд бе научила, за да се подготви за тяхното време. Удари по струните, провери настройката и въодушевено подхвана първата питийска ода на Пиндар, създадена цели сто години по-рано. Някъде по средата се прекъсна и победоносно ги изгледа:

– Познахте ли го?

После им изсвири два химна един след друг, подсказвайки им:

– Мезомед!

– Някой млад трябва да е – рече старият философ.

Циана рязко отстрани китарата от себе си – Мезомед бе живял два века по-късно, някъде през втория век преди новата ера!

– Ох, цялата съм изпълнена от бога! – изправи се тя в блажено разкаяние. – Ентеос! Нали така му викате, когато се напиете? Добре сте си вие, за всяко нещо друг ви носи отговорността! Да е жив и здрав Дионисият! Пракси, заведи ме някъде да поспя! Ако може и един душ...

Ваятелят не знаеше какво е душ, но я поведе към дома си. Циана се увеси на ръката му и продължи да излива своите трудно разбираеми, а поради това звучащи му като наистина божествени приказки:

– Твоя ли е къщата? Да, лошо сте платени вие, художниците, но в класовите общества е така. Е, нали стига за хляба и виното, хич да не ти

пука, момчето ми! Ти си гений, можеш да не се съмняваш в това! Моята приятелка, тя на другите музи се кланя, аз пък на Клио съм се врекла, на музата на историята, чувал си я, нали, та искам да кажа, тя учи изкуствоведство и страшно си пада по тебе. Леле, вика, да ми е сега тоя Праксител, ръцете му, ще целувам, пръстче по пръстче...

– Богиньо, аз... – Ваятелят бе вече съвсем примрял, водейки я към спалнята си, а тя безсрамно се изкиска в ухото му:

– Ама какво искаш още да направя, та да повярваш, че съм хетера!

– На мен ще го докажеш, на мен! – провикна се някой зад гърба им.

Заедно със слънчевата мараня в двора пред очите ѝ се люлееше началникът на градската стража, този път придружен от четирима тежко въоръжени бойци.

– А, монсиньор! – зарадва му се пияната историчка, дообъркала векове и епохи. – Как е, разреши ли ти твоята кирия... Пракси, нали така викахте на съпругите си?

– Ти си арестувана! – изрева, сякаш смъртно ранен, началникът.

– Костакис, не можеш да арестуваш една богиня! – рече Праксител.

– Ама ти ли си тоя Костакис, дето толкова му се плашат – прихна Циана и го ръгна с пръстче в шкембето. – Костакис, ще те превърна в прасе! Или в нещо друго. Предоставям ти сам да си избереш в какво, аз съм великодушна.

Един добър началник на стражата бе длъжен да не се бои дори от боговете. А Костакис беше и таен безбожник.

– Тръгвай с мен!

– В какво е прегрешила нашата приятелка? – намеси се с философско спокойствие старият геометър.

– Говорила е против държавния строй, че робите били равни на гражданите и така нататък. Освен това е богохулствувала и... Изобщо имам сведения за всичко!

Ваятелят и философът се спогледаха съкрушено: значи, техният приятел се занимаваше не само с писане на трагедии?!

В интерес на историческата истина обаче трябва да кажем, че Костакис неведнъж бе използвал този начин, за да сплаши някои по-твърдоглави хетери и да ги застави да работят в полза на държавата. А тъй като хетерите обикновено бяха освободени робини, обвиненията в богохулство и приказки за равноправие винаги звучаха правдоподобно за техните уста. Още великата Аспазия преди сто години бе си патила заради същите обвинения. Ето защо в случая нямаше категорични доказателства, че писателят бе наклеветил тяхната гостенка. Но подобна

двусмисленост, за съжаление, обгръща повечето исторически факти.

Циана естествено не му се уплаши. Освен запасите от джудистки хватки, в едно от тайните джобчета на хитона си тя имаше силно упойващо аерозолно флаконче, с което можеше на бърза ръка да приспи началника с цялата му стража, но тя си рече: „Ако мен историята е кръстила Фрина, щом аз позирах за Книдската Афродита, трябва, значи, да ме арестуват и да ме изправят на съд пред ареопага. Там адвокатът ще ме съблече пред всички, за да докаже, че такава красота не може да бъде богохулна, защото тя самата е създадена от боговете, и не може да бъде лоша, защото прекрасното е добро и доброто е прекрасно, а старците в ареопага ще се съгласят с него...“

– Радвайте се! – извика весело тя. – Давай, Костакис, да вървим в ареопага!

Това повече смути началника от възможността да бъде превърнат в прасе. Заповяда на стражата:

– Отведете я! – но сам не помръдна от мястото си.

– Костакис, толкова ли е тежко обвинението? – попита го философът, усетил, че началникът не случайно изостана от стражата си, която с извадени мечове отведе необикновената хетера.

– И данъка си не е платила! – загрижено въздъхна защитникът на закона.

– Ако е само до данъка, аз ще го платя.

– Ама богохулствувала е, ти казвам, имам доказателства! А вие не сте изпълнили гражданския си дълг... – предпазливо изпробва Костакис онзи метод, който бе нарекъл по името на вкусното ястие!

– На архонта докладвал ли си вече?

– Не съм.

– Седни, седни да прием по едно вино – побутна го към беседката философът. – Коринтско е и още не се е стоплило. Ваятелю, прати робите за прясна вода, докато ние тука си поприказваме с този достоен служител на народа...

Циана продължаваше да се забавлява, предвкусвайки историческото шоу в ареопага, а измъчваните от жегата в тенекиените си доспехи бойци още повече я развеселяваха.

– Ей, я приберете тия жезла – рече им тя, щом излязоха на улицата. – Не знаете ли какво е казал един ваш мъдрец: който меч вади, от меч умира!... Уф, да ви се не види и виното! Тоя мъдрец не беше ваш, но както и да е, ще вземе някой да се спъне... Няма да ви избягам, не бойте се! Аз нарочно искам в ареопага, да натрия мутрата на тоя ваш

кривокрак началник.

Бойците с готовност прибраха мечовете си, защото тази хетера – толкова красива досега не бяха водили на началника си! – наистина нямаше да успее да им избяга, а ако беше богиня и поискаше да ги превърне в прасета, мечовете им също нямаше да ѝ попречат. И сякаш в същия миг дебелията огърлица на гушката ѝ тихичко зазумтя. След което и проговори нещо на неразбираем за стражите език.

Циана вдигна глава към небето. Вдигнаха глави и четиримата бойци, за да изстинат в нажежените си доспехи: от млечносиньото небе над тях се спускаше безшумно някаква заслепяващо бляскава машина.

– Не бойте се, куроси! – рече им Циана, защото те се наканиха да побягнат или да паднат по очи, когато машината слезе току над главите им.

Машината застана във въздуха на метър от опечената пръст на Елада, а в средата ѝ се отвори едно кръгло прозорче. Сякаш самият Адонис, пролетният любовник на Афродита, надникна от него – толкова гладко, хубаво и младо бе лицето на мъжа, който подаде оттам ръка:

– Качвай се!

– Но защо, моля те... – възрази арестуваната.

– Нареждане от Института!

И тя пое ръката му, която енергично я издърпа нагоре. Прозорчето се затвори, а машината мигновено се самоизстреля като стрела по посока на Олимп и влезе в самото слънце.

– Ама защо ми прекъсвате командировката, аз още нищо не съм научила! – викна Циана, след като се тръшна във второто пилотско кресло.

– Май че повече неща ще ти прекъснат – рече Александър, отпусвайки се до нея. – Възможно е изобщо да те махнат от отдела за древна история. Изкуствоведите са се усъмнили в теб. Извършила си грубо вмешателство в развитието на Елада. Момиче, момиче, как успя за толкова кратко време!

– Ама нищо не съм сторила!

– Хайде, хайде, знаем се добре!

– Какво мога да направя аз сама? Историята е много твърдоглава, Сашо, тя си знае своето... – тъжно изрече младата историчка. – Ще се появи след мен една хетера на име Фрина... А и да не се появи, историята ще си я измисли. Тя ще вдъхнови великия скулптор по време на празника на Посейдон... Ох, как ми се искаше да го дочакам! Там Фрина ще се разсъблече да се къпе пред целия град – забележи: това е може би

първият публичен стриптийз в Европа! И Праксител ще намери куража да я извае гола. А после тази чудесна Фрина ще я съдят, но слава на Олимп, красотата винаги е обядвала мъдростта, и старците от ареопага ще я оправдаят... Уф, друг път ще ти разправам, много съм уморена!

Като я изгледа, Александър си я представи без всичките тия драперии на двойно препасания хитон и си помисли, че от нея сигурно би излязъл чудесен модел за древна богиня. Тогава той окончателно осъзна и че също е от тези, на които винаги ще им бъде трудно да съдят красотата. Но все пак се осмели да запита:

– А ти наистина ли нищо... с този Праксител?

– Разбира се. Нали знаеш, че теб обичам!

– А! – смяя се Александър. – За пръв път го чувам!

– Тия неща не са предназначени за слухово възприемане, мили! – протегна му тя ръка и веднага заплака.

– Но защо? Недей – обърка се момъкът. – Ти сама си ми казвала... Нали? Дето един древен философ казал, че трябвало със смях да се разделяме с миналото...

Той не го цитираше нито точно, нито пък уместно, но можеше да му се прости, защото не беше историк, а най-обикновен инженер по поддържането на темпоралните машини. Освен това беше чудесно момче и Циана се засмя през сълзите си. А като гледаше с каква скорост и с какво равнодушие дигиталният брояч на времето отбелязваше годините, през които минаваха, тя въздъхна, сякаш наистина се прощаваше с тях:

– Уф, до гуша ми дойде и от тая история, дето нищо в нея не е такова, каквото ти го разправят!...

След като се изтръгнаха от вцепенението си, бойците на Костакис нахлуха с трагически викове в двора на Праксител. Костакис излезе от сянката на беседката с лошо предчувствие. Той тъкмо бе се съгласил с известния елински философ и геометър, че не си струва да занимават целия ареопаг с някаква си хетера, когато нещата могат да се уредят и на четири очи, а сега сделката изглеждаше застрашена.

– Бо... богът от машината и... и... – пелтечеха стражите.

– Един да докладва! – заповяда Костакис.

Посоченият не успя да се успокои и продължи да трепери като маларичен, докато разказваше как богът слязъл с машината и отвлякъл поверената им арестантка.

– Ааах, идиоти! Ще ви дам аз един бог от машината! – изрева Костакис. – Колко пъти ви казвах да не киснете все в театъра!

Праксител и философът навярно не бяха чак такива атеисти, защото

с много богобоязън се загледаха в небето по посока на Олимп. Там обаче, както и преди, нямаше нищо друго освен огнения лик на Хелиос, който, въпреки че си беше чисто елински бог, с непонятно за хората еднакво старание изпичаше в пещта си красивото и грозното, мъдрото и злото, истината и измислиците...

ПЕТА ГЛАВА

Греховете на лозницата

Изтръгната така грубо от елинската епоха, младата историчка не се чувствуваше спасена от своя „бог от машината“. В одеждите си на луксозна атинска хетера, тя още се усещаше като ония митично свободни жени от древността – като Аспазия и Филис, като всичките хетери накуп. И още бе цялата „изпълнена от бога“, както хитроумно се оправдаваха древните гърци, когато се напиеха, имайки предвид, разбира се, Дионисия. Коринтското вино продължаваше с божествено невинна греховност да танцува танца на менадите и сатириите в овековеченото й вече от Праксител тяло.

– И как ме намери? – сърдито запита тя, пазейки се да поглежда към екранчето, където годините се превъртаха със заплашителна скорост. – Когато е да ида някъде, проклетата ви машина все разсейки прави, а сега...

– Забрави ли, че имаш в кътника си пеленгаторен предавател – отвърна инженерът по поддържането на хронолетите. – Щом я води насочващ сигнал, машината не дава разсейвания във времето.

– Ти поне съзнаваш ли каква глупост правят моите мили колеги от Института? Да ми прекъсват командировката точно когато щях да се явя пред ареопага! Сега пак няма да знаем съществувала ли е Фрина и кого е изобразил Праксител в Книдската Афродита!

Инженерът не разбираше от работата на историците, но видимо се чувствуваше виновен и тя му прости, заканвайки се само на колегите си.

– Ще им дам аз да се разберат! Значи ти ме обичаш, така ли? И какво ще правим сега? Аз май също те обичам.

– Защо „май“, одеде го каза съвсем уверено? – разтревожи се Александър; с това момиче човек никога не можеше да бъде спокоен.

– Били сме в друг век – засмя се Циана. – Защо не ме целуваш, щом ме обичаш?

– Сега ли? Неудобно е.

– Че какво му е неудобното? – протегна се тя в преудобното второ пилотско кресло на хронолета. Младият инженер се изчерви.

– Забравяш къде се намираме. Може нещо равновесието на полета...

– Чак пък да нарушим равновесието! – усъмни се тя, а бузите й

наново се обагриха в цвета на коринтското вино, вероятно от някоя пренесена от древността неприлична асоциация. – Знаеш ли, че аз съм без бельо?

Смайването му още повече я развесели и тя прихна над историческото му невежество:

– Та мога ли да се появя в Елада с бельо? Женските гащи са въведени в Европа едва през средните векове. Представяш ли си каква бъркотия ще настъпи в историята, ако някой ми бръкне под хитона или го вдигне!

– Но как така ще ти бърка под хитона! – възмути се двацет и четвъртият век у Александър.

– О, ти не знаеш какви са мъжете в миналото! Първата им работа е да ти бръкнат под полата – събщи му Циана и като че ли не осъждаше много-много мъжете от миналото.

Александър бе потресен.

– На теб бъркаха ли ти?

– Опита се там един, ама го проснах на десет метра от мен. Но нали се събличах пред Праксител, а той и докрая си ме мислеше за богиня! О, богове, ако бях с бельо... – така се изсмя момичето, че сигурно застраши равновесието на машината на времето. – Горкият Пракси, положително щеше да припадне. Афродита по кюлот!

Младият инженер още по-силно се разтревожи.

– Циана, моля те, откажи се от тая професия!

– А! И какво ще правя в това скучно наше време?

– Може би с мен няма да ти е скучно. Хайде да се оженим, а?

Предложението като че ли я заинтригува и тя рече:

– Защо не дойдеш при мен?

– Не бива в машината, не се знае какво ще стане.

– Хей, ще бъде фантастично! Почваш в един век, а свършваш в друг!

– Не, това още не е изследвано! – възбунтува се инженерът по поддържането на хронолетите.

– Ами че изследвай го де!

– Експерименти не се правят току-така, без програма, без подготовка.

– Глупак! А искаш да се жениш за мен! Това също не е изследвано, нали?

– Ама аз не съм учен, аз съм обикновен инженер – още по-глупаво се заоправдава Александър. – Циана, моля те...

Видя обаче по внезапния унес на лицето ѝ, че тя отново бе отлетяла с духа и сърцето си към своите древности, и бурно я възревнува. Забравил всичките правила за поведение в хронолета, той се изтъркули от своето пилотско кресло върху нея, но Циана бе зърнала над рамото му екранчето на пулта за управление. То бе сменило цвета си, а шеметно въртящите се цифри на брояча вече отчитаха времето в минути.

– Пристигаме! – блъсна го тя от себе си и Александър панически се върна, втренчил безумен поглед в екранчето.

Наистина пристигаха.

И това беше може би първото трагическо прозрение на младия инженер в живота му; че дори и да разполагаш с машина на времето, времето за любов винаги ще си остава недостатъчно.

На лабораторно бялата стартова площадка стърчеше, самотен и гневен, професорът ѝ от катедрата по полети във времето. Като се боеше да скочи с тесния, двойно препасан хитон от високия люк на новите хронолети. Циана изпълни цяло гимнастическо упражнение за спускане. Голите ѝ крака лъснаха чак до хълбоците, а това май допълнително вбеси професора, комуто навярно бе дошло до гуша да се разправя с тази дипломантка. Той зина да я посрещне – както обикновено – с кавга, но Циана изписка престорено:

– Ау, видя ли се, че съм без гащи? – и кокетно заоправя препаските на луксозния хитон.

Впечатляваща бе тази картина: една хубавка атинска хетера пред блестящия метален дизайн на темпоралната машина. Може би затова професорът се заяпа няколко мига, а после бившата му студентка пак го изпревари:

– Ама и вие ли не знаете защо? Вярно, вие също не сте историк. – Тя ситнеше кръшно насреща му, възбудена от своите древни впечатления, щастлива с приключенията си. – Християнската религия ги е измислила. Някога наказанията са се изпълнявали публично, петдесет тояги на голо, сто тояги на голо. Така са биели и жените, докато черквата не се намесила, щото забелязала, че публиката, и особено поповете, доста греховно са се забавлявали с тая гледка. Заповядала да обуват на жените гащи, преди да ги бият. А жените сигурно не случайно са го превърнали после в мода, нали никога не са знаели, горките, кога и за какво точно ще им вдигнат полата...

– За теб и двеста тояги на голо са малко – изрева професорът, загубил търпение. – Право в дезинфекцията, хайде!

– Хей, ама не се дръжте като великия инквизитор де! –

очарователно замига хетерата с каносаните си клепащи. – Хаире, Александър – помахаше тя на младия инженер, застанал съкрушен край своята машина. Този древногръцки поздрав и след толкова века продължаваше да се превежда на български само приблизително с „Радвай се“ или „Бъди здрав и весел“, но веднага след него Циана за кой ли път омеша езици и епохи: – Хаире, Александър, моритури те салутант – преминавайки към израза, с който отиващите на смърт гладиатори са поздравявали римския император.

Инженерът, естествено, не знаеше тия езици и после дълго, много дълго щеше да страда не само защото не видя повече своята възлюбена, а и защото не разбра какво бе му казала на прощаване.

Досадни процедури изтърпяваше всеки завърнал се хрононавт в дезинфекционното отделение. На самата машина ѝ беше далеч по-леко – вкарвах я в една камера и за няколко часа я обвивах в някакъв газов облак, докато за нейните пътници подобен облак идваше едва накрая. По-напред те трябваше да си напъхват разни маркучи, които изсмуквах от вътрешностите им всичко, погълнато от тях по време на пребиваването им в чуждите времена. После се къпех в какви ли не смрадливи разтвори, преди да стигнат до обикновения ароматен душ и до особено продължителната въздушна баня с аерозолни препарати, проникващи и в последните алвеоли на белите им дробове, за да убият там загнездилите се чужди вируси.

Познавайки вироглавството на бившата си студентка, професорът няколко пъти подаде глава да провери дали тя добросъвестно правеше всичко, докато Циана не го сръза, сърдита всъщност на процедурите:

– Стига сте ми надничали като ония сладострастни старци на Сузана в банята!

Професорът не знаеше с каква Сузана се сравни дипломантката – беше специалист по техническата страна на полетите, не по историческите им програми, но силно се засегна.

– Не се бави излишно! Комисията отдавна чака.

– Значи ареопагът все пак ще заседава, а? Нека утре, много съм уморена!

– Не може. Бързат. И си помисли какво ще им кажеш, защото са направо бесни! – викна ѝ професорът през тънката стена на камерата.

– Но дрехите ми ги няма. В подготвителното отделение са.

– Вземи там един от халатите, хайде! – изрева от досада и обида заради „сладострастните старци“ професорът.

А после, когато подвижният тротоар ги отнасяше из безкрайните

институтски коридори към една от семинарните зали, той ѝ каза с почти бащинско огорчение:

– Циана, по-рано от разни педагогически съображения аз премълчавах, че не си подходяща за такива полети, дори ти писах прекалено снизходителна бележка, но всяко нещо си има граници, повече на моята подкрепа не бива да разчиташ.

– Извинявайте за главоболията, които ви създадох – рече тя почти малодушно, защото маркучите бяха изпомпали от нея и последния градус на коринтското вино.

Той изгледа руменото ѝ от банята лице, неволно, без всякакво сладоустрашие надникна и между реверите на халата ѝ.

– Уф, не мога да разбера с какво толкова си ми симпатична, да те изяде самият Хронос дано! Отбий се после в кабинета ми, имам едно предложение за теб! Хайде, стискам ти палци, както казват в двайсетия век. – И я избута от подвижния тротоар към вратата на семинарната зала.

Сепната от нещо като спомен, Циана се извърна подире му.

– Били ли сте там?

Този пръв от забранените за посещения век лежеше в нея като копнеж и като невъзстановимо преживяване.

– Навсякъде съм бил. Хайде, ще те чакам! – отвърна професорът от лентата, която бързо го отдалечаваше, и вече нагледно стисна палците на двете си ръце в она непознат ѝ жест от двайсетото столетие.

Но сега вече не ѝ беше и до него. Сега зад тази врата я очакваше с цялата си строгост нейният двайсет и четвърти век.

В семинарната зала не заседаваха достолепните мъд्रेци от ареопага, пред които бе мечтала да се изправи; в класическия полукръг седяха сравнително млади мъже и жени и Циана познаваше тези неумолими правдолюбци. От тях снизхождение не можеше да се очаква.

– Колежке – стресна я още на вратата професорът по елинска история, при когото все пак успешно бе защитила изпита си. Той бе ръководил и подготовката за нейното пребиваване при Праксител. – Не се ли явявате в малко неподходящ вид?

– Настояха да бързам, а дрехите ми са в подготвителното. Ако трябва, аз веднага...

– Хайде, сядайте! – заповяда той и Циана съобрази, че комисията бързаше толкова, за да не допусне нейни контакти с други хора.

Сега видя и стола, поставен самотно наред залата – стол за подсъдим. Кое то веднага разбуди у нея съпротивата и тя седна с дръзко

достойнство под обстрела на дузината чифта научно любознателни очи.

– Разказвайте наред! От първия миг, без да изпускате никакви подробности!

– Ако искате да знаете, нищо не е така, както ни го разправяхте на лекциите! – викна му Циана.

Преподавателското тяло се размърда обезпокоено зад своите справочни компютри.

– Добре, нека чуем! – снизходително рече преподавателят ѝ по елинска история; той очевидно ръководеше и заседанието.

– Какво ни разправяхте вие? – кипна момичето. – Че хетерите били най-уважаваните жени, че били приятелки на мъдреците и не знам какво си, а мен още от вратата ме нарекоха курва. Една много обидна дума, ако искате да знаете! Ето това ви беше вашата уж научно изградена подготовка...

– Циана – смъмри я преподавателят ѝ. – Изводите после! И не забравяйте, че се намирате в научен съвет.

Тона допълнително я ожесточи и тя с доста пресилена картинност записва своето пребиваване като хетера в дома на Праксител. Не срещна обаче нито учудване, нито дори засилен интерес у някое лице в този безмилостен научен ареопаг и веднага зарязва старанието си, сетила се, че докато се къпеше, те са гледали и слушали записите, направени от множеството наблюдателни устройства, скрити под формата на брошки, обеци и шноли из хетерската ѝ премяна.

– Значи, вие нито веднъж не чухте някой да познава хетерата Фрина, дори от началника на градската стража? – поиска да се доувери един от изкуствоведите, при когото също бе държала изпит. И се обърна към аудиторията: – Е, колеги, мисля, че е достатъчно ясно. Извършено е нечувано вмешателство в историята

– Но какво толкова съм сторила? – възмути се Циана. – Вие не ми дадохте никакво време...

– И добре, че не ви дадохме! Кой знае какви пакости още... Я се покрийте! – срязва я с необяснимо силен гняв асистентката на изкуствоваеда.

Халатът също бе се възмутил: полите му бяха зинали и две прожекторно бляскави колене заслепяваха очите на научния форум. Циана ги покри бавно и озадачено – още не бе извършила в себе си скока от елинския култ към голотата в обличения двайсет и четвърти век.

– Крайно време е сама да осъзнаете извършеното – продължи професорът-елинист със студена ирония. – Погледнете екрана!

Той докосна някое от копчетата на персоналния си компютър и върху белотата на отсрещната стена мигом цъфна някакво изображение. Беше грубоват чертеж, с въглен или оловен писец. Около него шаваха дебелите, мазни пръсти на мъжа, сред тях се напъхаха и нечии женски пръстчета, украсени с едри пръстени. Без тях Циана трудно би познала ръката си, но чу и своя глас да казва от стената: „Ако поставите тук и тук по един полиспап, ще могат двама души да я обслужват...“

Чак ушите ѝ писнаха от срам, а елинистът се обади с вече почти констативен, преподавателски тон:

– Това е първото ви престъпление. Помогнали сте им да усъвършенстват театралната машина, с която в пиесите са спускали и вдигали своите богове.

– Но вие сериозно ли смятате, че те нямаше да открият полиспапта? При тяхното равнище на математиката? – опита се да се защити Циана.

– Колежке – остро ѝ възрази една от жените, която тя не познаваше. – Историческата наука се занимава с това, което е станало, не с онова, което е било възможно да стане.

– Приемам, тук съм сбъркала, но не мисля, че е толкова съдбоносно, колкото искате да го изкарате. Нужно ми беше, за да мога...

Ареопагът я прекъсна с дружно изръмжаване. И основателно, защото човечеството вероятно никога нямаше да се научи да предвижда всички възможни последици в хода на времето, от което и да било, дори дребно наглед, свое откритие. Камо ли пък от изобретение като полиспапта, който с множеството си преподавателни колела, за добро или за зло, положително бе усилил скоростта на колелото на историята.

– Спокойно, колеги! Имаме да решаваме съдбоносен въпрос, колкото и на младата ни колежка това да не е ясно – рече ръководещият съвещанието. – Циана, статуята на Книдската Афродита е първото известно изображение на гола богиня в елинската история. А всичките ни изследвания досега показват, че още не са били назрели обществените условия за такъв духовен прелом...

– Ами! Те бяха готови и Зевса да съблекат гол, с тая тяхна всенародна програма за естетическо възпитание. Имам предвид движението „Калос кай агагос“. Което било добро, то било и красиво, а красивото било добро и така нататък. Само че не си го представяха нито добър, нито кой знае колко красив той свой Зевс.

– Колежке, не ме прекъсвайте! Не искам пак да ви засрамвам, като ви проектирам записите, които ни донесохте. Държали сте се така, че Праксител ви е взел за Афродита, която великодушно му разрешила да

бъде изобразена гола.

– Напротив, аз непрекъснато му повтарях, че не съм никаква богиня, а на него ако му е било така по-изгодно...

– Подобен език, мила колежке, не говори в полза на вашите качества като историк. Дайте, моля, изображение на статуята! – обърна се той към шефа на изкуствоведите.

В следващия миг на метър от обвиняемата, наред семинарната зала се изправи в истинския си ръст и с цялото си великолепие триизмерното холографско копие на прочутата Праксителова Афродита. Циана дори инстинктивно се дръпна, да не падне тежкият мрамор върху ѝ.

– Ето, колеги, вижте – заобяснява изкуствоведът. – Както казахме, до появата на тази статуя няма регистрирано нито едно голо изображение на богиня и изведнъж... тая свършена, пространствено толкова естествена, толкова човешка голота, която говори и за конкретен модел! Не е ли това необясним иначе революционен акт в едно време, когато дадената от Перикъл сто години по-рано свобода на духа вече е била силно ограничена? А по най-новите изследвания статуята е датирана точно в годината, в която нашата пратеница е пребивавала при Праксител...

– Та тя съвсем не прилича на мен! Аз такава ли съм дебела? – викна младата историчка, хвърли от себе си халата и застана до статуята. Тоя ден изобщо ѝ бе тръгнало на събличане – ту в единия век, ту в другия.

Призован така внезапно да сравнява съвременната женска красота с красотата отпреди двайсет и осем века, научният форум сам се превърна в скулптурна композиция.

– Ама гледайте и богинята де! – викна му Циана. – Я какъв ѝ е задника! Ами корема!

– Безобразие! Кошунство! – изкрещя асистентката на изкуствоведа, която сигурно никога не би посмяла да застане така край която и да било статуя.

Мъжете обаче още не можеха да излязат от своята живописна вкамененост, още сравняваха, още не бяха в състояние да отсъдят, а тази им нерешителност по-вероятно се дължеше на това, че никой истински естет не би отрекъл с лека ръка едната от тези две така чудесно различни красоти. А и подлежи ли изобщо на обективно сравняване една бялорозова, уханна, възбудена от водните и въздушните бани плът, с който и да е мрамор, та ако ще да е минал и през ръцете на Праксител?

Пръв се съвзе шефът на изкуствоведите.

– Пра... Пра... Праксител все пак... Искам да кажа, великият

скулптор за щастие е останал верен на естетическите закони на своето време.

– Ама разбира се – съгласи се Циана. – Как иначе ще продаде статуята си! Сам ми го каза. Видяхте, значи, колко му е била революцията! Разрешавате ли вече да се облека или още ще ме гледате? – изсмя се тя накрая срещу дузината чифта очи и се чувствуваше повече победителка, отколкото навярно самата Фрина, когато адвокатът ѝ я съблякъл пред атинските съдии.

– Безобразие! – повтори истеричната изкуствоведка. – Да попадне сред едни от най-великите мъже на човечеството и да се държи така!

Тя очевидно имаше предвид не колегите си, а Праксител и компанията му, затова звънкият отговор на Циана прозвуча още по-чужденско:

– С удоволствие ви ги отстъпвам, колежке. Идете, и ще се убедите, че великото и смешното още оттогава си вървят ръка за ръка. И само красотата подчинява всичко на себе си. Но това май вие няма да забележите.

– Престанете – викна шефът на изкуствоведческата катедра, настояя да довърши изложението си. – Всички знаем, че истинското изкуство не отразява пряко действителността. То не копира, то създава паралелна на живота действителност.

– Значи, нищо не ни пречи и занаят да си съществуваме паралелно – допрепаса Циана халата си и потупа възпълничкото рамо на Афродита.

Но пожелала да се присмее и над съдиите си с този снизходително-ироничен жест, тя бе забравила, че се намира в дваиет и четвъртия век, и потупва не истинската статуя, а нейното изваяно от лазерните лъчи холографско копие. Ръката ѝ безпрепятствено влезе в тая абсолютно достоверна по обеми, по форма и по цвят, но също толкова безплътна паралелна действителност, и това я изплаши.

– Прощавайте!

– Нека прекратим дебатите! – предложи с боязлива строгост професорът-елинист, изправен все пак не пред самата Клио, изящната муза на историята, а пред тази устата нейна следовница. – Колежке, вашето „прощавайте“ ще рече ли, че най-после сте осъзнали своите простъпки?

– Да – отвърна още изплашената Циана и наведе чаровната си глава към реверите на халата.

– Добре. Тогава какви изводи ще ни предложите от тази ваша

толкова зле изпълнена задача? Ние можем, естествено, и сами да вземем решението си, но научният демократизъм ни задължава да чуем по-напред вашето мнение.

Беше жестоко да се иска от нея веднага да прави обобщения и изводи, но комисията бързаше.

– Е? – подкани я неумолимо професорът-елинист.

И момичето замрънка безпомощно, както винаги на изпит, когато ѝ се паднеше да развива не добре позната тема:

– Амиии, първо... Първо, коринтското вино не бива да се пие неразредено. Те го пиеха с изворна вода.

– Достатъчно! – спря я професорът с оня познат тон, който обикновено означаваше, че ще последва най-ниската бележка. И се изправи тържествено: – Колеги, ясно е, че заключението, до което стигнахме в предварителните си консултации, е правилно. Има ли сега някой против това, да се унищожат записите, които тя донесе от злополучната си командировка, и цялата тази история да се заличи веднага в паметта на всички, запознати с нея?

– Но защо? – единствено се обади Циана.

Професорът отново се насили към търпение.

– Би трябвало и сама да се досетите. Ние нямаме право с публикации или дори само с клюки да променяме историята, с която вие така сте се погаврили, да хвърляме сянка и върху светлия гений на Праксител. Още повече че и сега не можем с достатъчно научна сигурност да определим дали той по ваше внушение е извършил своята революция в изкуството, или под влияние на коринтското вино например – опита се накрая елинистът да премине към мъничко по-елинистичен тон, но нервите му все пак не издържах: – Ама махнете най-после тая... тая...

Шефът на изкуствоведческата катедра панически натисна едно от копчетата на своя компютър и холографската Афродита мигом изчезна от залата, сякаш невидима машина на времето я отнесе през двайсет и осемте века назад при самия ѝ създател. Или при колегите ѝ на Олимп.

– Значи, коринтското вино направи белята? – рече професорът по темпоралните полети, след като изслуша признанието на своята дипломантка. – Грешката е наша, че не те подготвихме за евентуалната ти среща с него. Знаем го това вино, голяма гадост е.

– Напротив, много вкусно беше – защити Циана виновника.

Тя бе измолила от комисията да се отбие тук, докато другите минат

през лабораторията за паметова обработка.

– Ще проявя още веднъж доверие към вас – отвърна й професорът на елинистика. – Защото се надявам, че чувството ви за отговорност пред историята не е съвсем погубено.

Така бе отвърнал и Циана не знаеше сега колко и какво има право да каже на този пък професор, който се занимаваше само с техническата страна на полетите в миналото. А той й възрази, сякаш неведнъж бе пил от това проклето древно вино!

– Е, не! Прекалено ми е сладко, па и не отлежава достатъчно. Аз предпочитам ракията. – Той се наведе към долното чекмедже на бюрото си, извади оттам една странна бутилка. – Също се прави от грозде, само че по друг начин. Опитай я!

Върху залепения накриво грозен етикет пишеше „Гроздова ракия. Произведена и бутилирана от Винпром София“.

– Нещо древно ли е? – запита тя.

– Двайсети век.

– Но нали нищо не бива да се пренася?

Професорът въздъхна.

– Ех, мило момиче, много неща не бива да се правят, а се правят. Човешко ли е например на стар човек като мен да не изтриват нищо от паметта, да я оставят пълна с всичко, което й домъкват такива авантюристи като теб? Знаеш ли какъв кошмар е! И ето, това гнусно питиенце помага да се понася по-леко тая жестока памет. Опитай го, направо от шишето.

Вярвайки, че щом също е от грозде, ракията ще прилича на сладко-то елинско питие. Циана пое непредпазливо голяма глътка, която така я задави, че професорът трябваше да я потупа силно по гърба. После той се засмя и с демонстративна наслада вдигна шишето срещу насълзените очи на младата историчка.

Тя много се надяваше да си върне това неприлично тупане по гърба, но професорът млясна блажено насреща й. Реши по друг начин да си отмъсти.

– Вие също сте ме учили, че такива неща са най-строго забранени.

– Искаш ли да ти кажа колко още забранени неща съм вършил? Само че ми омръзна все сам и все тайно да ги върша.

– И ме повикахте за компания, така ли? Но аз още сега ще ви обадя! – надигна се тя от стола.

Професорът не се уплаши.

– Няма да го направя. А аз те извиках, преди окончателно да се

разделим, да ти дам един последен урок за отговорността пред историята.

– Хубава отговорност! Да пренасяте опии, и то от най-забранените векове!

– Е, миналото няма да се обърка, ако му изпия някоя и друга бутилка, има си предостатъчно. Другаде е проблемът, мило момиче, в изкушенията! Ето, погледни ме! Един човек с безупречна репутация, комуто обществото е гласувало такова доверие, че изцяло му е поверило темпоралните машини и само неговата памет не докосва, за да може да ги обслужва, ето този човек се оказва жалък роб на някакъв си шантав двайсети век. А доколкото те опознах, ти също имаш характер, податлив на изкушенията, затова и все ти казвах, че не си подходяща за полети в миналото, прекалено си ми любопитна. Пийни още една глътка де, тя само първата изглежда страшна!

Като го гледаше с каква наслада отпива наред думите си по някоя късичка глътка от шишето, Циана бе склонна да опита повторно това втечнено до прозрачен огън грозде, но забележката му за характера ѝ я принуди да откаже.

– И какво още сте забелязали у мен?

– Ама не хвърквай веднага де! Всичко друго у теб е прекрасно и ако бях мъничко по-млад... Наздраве!

Не изглеждаше толкова стар, че да не може да се обясни в любов на момиче като нея, но отгде да го знаеш на колко е, отдавна е професор, може и на сто да е, изплаши се Циана от цифрата, защото видът му сега с нищо не я плашеше. Лицето му бе станало разнежено и този човек, от когото всички студенти трепереха, защото той единствен ги определяше за годни или негодни да летят с темпоралните машини, изведнъж се оказа мил и безпомощен като влюбено за първи път момче. Тя не знаеше, че лицевите мускули омекваха така трогателно, когато ги окъпеше алкохолът, и побърза да си припише заслуга. А професорът сякаш отгатна мислите ѝ.

– Да, мила, предстои ни раздяла. Вероятно окончателна. Аз отказвам да поема отговорността, защото характерът ти ще те погуби. Не един хрононавт-историк е загинал заради тия пусти изкушения. Теб поне оставих да полудуваш малко из миналото, трябва да ми благодариш, защото знаеш колко такива, че и далеч по-кадърни, изгоних – още след първия полет!

Циана щеше да запита с какво толкова може да се провини един студент при първия самостоятелен полет, когато програмата му е строго

ограничена, но професорът отново бе отгатнал въпроса ѝ. Дали не беше телепат, в тоя институт бе пълно и с телепати?

– Пращах ги в двайсетия век да ми донесат ракия. Ония, които ми донасяха, моментално изхвъркваха от курса.

– Но това... това... – чак се задъха момичето от възмущение.

– Нечестно и подло – подсказа ѝ той. – Да, нечувана за нашето време подлост! Но аз не съм от нашето време, мила, и не бива да принадлежи само на него, иначе няма да си гледам работата, както трябва. Аз съм рожба на тия дяволски машини. Е, добре, ти оценяваш моята постъпка като неморална, а защо по-напред не се замисли над тия свои бивши колеги, които бързаха да извършат цели две нарушения на правилника, за да служат на професора си? В двайсетия век май му казваха „подмазване“. Каква гадна дума, нали? Подмазване!

Циана не знаеше защо всяко споменаване на този далечен двайсети век ѝ действаше така: като болезнено докосване, като спомен за недовършен сладостен сън, но спомен без картини, спомен на сетивата. Без малко да помоли: Пуснете веднъж и мен в тоя тайнствен век! Но професорът тропна шишето на бюрото и тръгна из кабинета, сякаш бягаше от прозрачното изкушение.

– Сигурно ще се запиташ, откъде у твоите колеги се е взело това подмазване? Неведнъж съм ви цитирал на лекциите си оня философ и революционер от деветнайсетия век Маркс. „Традицията на хилядите мъртви поколения преди нас тегне като кошмар върху ни.“ Тя е в гените ни, тая традиция, с всичко лошо в нея и е безкрайно трудно да ѝ се противостои. А ние, хрононавтите, всеки път се оказваме направо в нечовешко положение. Хем трябва да оставаме незабелязани, тоест, по всячко да приличаме на другите от съответния век, хем да бъдем безучастни и неизкушени наблюдатели...

Да, подобни неща беше им казал и на лекциите си, но как да им обърнеш специално внимание, когато целият си обзет от ламтежа да вкусиш миналото с всичките си сетива! Професорът забеляза, че думите му и сега не влизаха в главицата ѝ, та продължи по-настойчиво:

– Какъв пример още да ти дам? Да приемем, че сега аз безумно силно те желая, а в същото време нямам право дори да ти намекна за това. Представи си трагедията на моето изживяване!

Циана обаче като че ли не бе способна да си представя трагедии, защото се зарадва.

– Ама наистина ли ме желаете?

– Уф – изпъшка професорът. – Може ли нормален мъж да не

пожелае момиче като теб! Исках друго да кажа...

– Но ние сега не сме в миналото! – прекъсна го Циана и то прозвуча като окуражаване, макар и тя вероятно да бе възнамерявала друго да каже.

Професорът изгуби усмивката си, връхлетян навярно от всичките скрупули на миналите векове: възрастова разлика, служебно положение, чувство за отговорност, неопределен или определен страх – все фактори, които отдавна не играеха такава роля в любовните взаимоотношения. Върна се при шишето почти бегом, награби го, както човек се хваща някъде, да не го помете внезапно връхлетялата го буря.

– Не, ти не само пред историята нямаш чувство за отговорност!

Циана му се усмихна с най-лъчезарното си кокетство.

– И какво ще ме правите тогава?

– Чак на астероидите ще те пратя! – избухна професорът между две поредни глътки ракия, но след втората вече се бе овладял. – С миналото решително ще се простиш, мила моя палавнице! Но понеже още си ми симпатична, предлагам ти астероидите. За авантюристски като теб ще е интересно. Там се вършат епохални неща и се нуждаят от описание. Един някогашен мой студент ме помоли да му пратя историк.

– Е, да, оператор за компютъра! – посърна Циана, защото това бе най-презреният път за всички историци-неудачници.

– И компютърът им нещо подивял, та не могат да се оправят ни с него, ни без него. Иди, моля те! Ако щеш и заради дипломата за хрононавт, която така лекомислено ти дадох.

– Но аз вече много ще внимавам! – почти изплака Циана последната си молба. – И в края на краищата какво толкова може сам човек да обърка в историята!

Този път професорът някак примирено взе шишето със себе си, когато се отпусна във фотьойла.

– Какво може човек да направи сам ли? Добре, ще ти разкажа нещо, което никому никога не съм разказвал. – И той протегна крака, уморили се сякаш да носят тежестта на спомена. – Беше отдавна, на годините на твоя Александър бях и доста шетах из миналите хилядолетия, за да изпробвам първите тогава хронолети, да моделирам и поведението на бъдещите хрононавти. Много разумен бях и много предпазлив, но ето че веднъж се влюбих, и то в момиче от времената преди нашето летоброене. Една сладка дивачка, Мириам се казваше. Колкото чаровно, толкова и смело девойче, което много-много не зачиташе строгите морални канони на своето племе...

И в лицето му личеше, че у него са се счепкали два спомена: видението на прелестната дивачка с ужаса от нещо непоправимо. Той надигна шишето, пи този път доста дълго, но не се разбра кой от спомените искаше да подкрепи.

– Аз обаче бях длъжен да ги зачитам и доста се страхувах. Не за себе си, разбира се, винаги можех да избягам, за нея се боех. Затова колкото и страстно да бе желанието ми да вкуся всичките прелести на това варварче, въздържах се. Задоволявах се с петинга...

– Петинг ли? – обади се Циана наред разказа му.

– Прощавай, това е дума от двайсетия век. Как да ти обясня? Е, любов само с милувки и така нататък. Добре, но моето Мириамче, въпреки цялата ми предпазливост, взе че забременя. И представяш ли си скандала? В ония времена! Мислех си дори да я откъсна, за да я спася от разярения ѝ род, в други земи или друга епоха да я прехвърля с машината, но тя ме изпревари. Нали ти казах каква хитруша беше. Най-нахално заявила на племето си, че самият бог я е любил. Явил ѝ се като гълъб и тя му се доверила. Съобразително, нали? Защото, ако беше назовала някоя по-голяма птица, като лебеда, с който се е оправдавала Леда, девствеността ѝ все пак е щяла да пострада...

Циана samozабавно се засмя – същинско дете, увлечено от весела приказка.

– Смей се, смей се! – изръмжа професорът. – Още ли не се досещаш каква каша се забърка? Та цели две хилядолетия човечеството се дави в нея! И колко столетия само са спорили непорочно ли е било зачатиято на моето Мириамче, или не! Що мастило се е изписало, що кръв се е проляла!

– Ама за Мария и Христос ли става дума? – изписка младата историчка, добави още едно „Лелеее!“, бликнало у нея из дълбините на миналото, и си запуши с длан устата. Очите ѝ обаче се издуха напред, напиха да изскочат.

– Тъхъ – потвърди професорът и съвсем се смали във фотьюйла си, смазан от наново връхлетялата го вина пред историята.

– Но нали той е бил някакъв пророк? – успя да изрече Циана.

– Като ти кажат, че си се родил син божи, щеш, не щеш, тръгваш да проповядваш. И това, че главна тема в неговите проповеди е любовта, сигурно Мириам му го е внушила. Трябва да е бил и умен, майка му беше много интелигентно за времето си момиче, а и мой син е все пак. Но най-идиотското знаеш ли кое е? По някаква глупашка родова традиция взели, та ме кръстили така. Представяш ли си? На собствения ти син да

те кръстят! А казваш, че историята не можела да бъде объркана.

– Лелее! – изписка повторно Циана, спомнила си първото име на своя професор, и отново си запуши устата, но сега вече очите ѝ май наистина щяха да изхвъркнат и да търкулнат своя смях из огромния кабинет.

– Я се опомни! – внезапно изрева професорът, скочи към нея и я задържа за ръкава. – Тръгвай да ти коригират паметта! Аз лично ще те заведа.

Тя чак на вратата успя да възпре лудия напор на смеха в себе си, да го смачка със своята жалостивост.

– Професоре, мили, сигурно много страдате. Защо сам не го изличите от паметта си?

Човекът, който носеше името на своя син, възправи гърди пред съчувствието ѝ като пред разстрел. Само лицето му стана тъмносиво, сякаш покрито от патината на вековете.

– Не бива. Човекът е длъжен да изстрада своите вини. Единственото, което си позволявам, е тази ракия, но ти ще ми я простиш, нали?

Циана вдигна ръце за прегръдка, при което ръкавите на широкия халат се дръпнаха, за да открият девствената им белота.

– Може ли да ви целуна?

Професорът обаче също се дръпна.

– Само веднъж, за довиждане! Нали след малко ще ми коригирате паметта?

– Но моята няма да бъде заличена, не разбра ли най-последно, глупачка такава! – избухна за последен път професорът по темпоралните машини, този толкова трагичен господар на времето.

Защото после той реши навярно, че с помощта на гроздовата ракия паметта му ще понесе и това: взе много нежно лицето на момичето в дланите си и го целуна с една объркана като вековете у него целувка, за която трудно можеше да се каже дали е любовна, дали бащинска, или синовна.

ШЕСТА ГЛАВА

Поликлиничен случай

За разлика от своята приятелка, Александър си оставаше послушно дете на двайсет и четвъртия век. Макар като инженер по поддръжката на хронолетите понякога и сам да летеше с тях, не му бе позволено да слиза в другите епохи и той никога не се изкуши да наруши забраната. Ето защо бе непонятно дори за специалистите от кварталната поликлиника как е възможно толкова нормален мъж така мъчително да страда по някакво побъркано момиче, което благодарение на професията си бе се изплъзнало от контрола на своята поликлиника.

Самият Александър не се питаше – той просто си страдеше добросъвестно и сладострастно. Обичаше младата историчка с всичките ѝ странности и не я укоряваше за каквото и да било. Дори тази чудовищно неприлична постъпка – да се запилее някъде из Космоса, без да се сбогува, без да му съобщи адреса си, той прие като естествена за нея.

Веднъж Циана му разказа една древна легенда за някой си Тантал и неговите мъки и тази легенда му служеше сега за утеха. Той се виждаше, както Тантал, затънал до шия в блатото на своето страдание, зяпваше насън и наяве, за да отхапе от надвисналите над главата му плодове, знаеше, че са вече недостижими за него, но също така знаеше и че – според решението на боговете – няма да умре нито от своята жажда, нито от глада си, затова си се харесваше в тази роля и почти се наслаждаваше на своите Танталови мъки, защото бяха нещо ново за него. А не бе и чувал някой от познатите му да е страдал с такава сила от неосъществена любов, та чудото допълнително го изпълваше с гордост.

Разумният двайсет и четвърти век обаче не търпеше подобни чудеса. Най-напред го повикаха за консултация в поликлиниката. Александър се поучуди, но тъй като не му беше сега до медицински прегледи, не отиде. Учуди се и на собствения си бунт, защото знаеше, че работата нямаше да приключи с едното повикване. Така и стана. Още на другата вечер в квартирата му се изтърсиха не един и не двама от поликлиниката, а цели четирима: психиатър, психолог, социалният отговорник на квартала и блоковият лекар.

Той дисциплинирано се остави да го прегледат, но накрая си позволи мъничко плаха ирония:

– И с какво съм заслужил тази чест? Денят ми за редовната

консултация е чак след три месеца.

Въпреки професионалната си школовка четиримата изглеждаха смутени; бе се оказал здрав и в добро състояние на духа. Психологът отвърна от името на комисията:

– Ще бъда откровен. В поликлиниката се обади ваша приятелка, която ви е напуснала. Каза, че сте много отчаян и било възможно да посетите на себе си.

Александър потрепера от вълнение – нима това не показваше, че Циана все пак го обича, щом се е загрижила за него?

– Защо треперите? – веднага скочи психиатърът.

Инженерът предпазливо се ядоса:

– Отгде да знам? Нямам ли право да треперя?

– Страдате ли? – съчувствено го запита психологът, а социалният отговорник на квартала вметна с блага назидателност:

– Вижте, приятелю, толкова века човечеството полага усилия да направи живота такъв, че никой за нищо да не трепери!

– А аз ви обърквам реда в квартала, така ли? – рече Александър и повторно се разтрепера, вече от радост, че е способен на такава дързост.

Психиатърът лепна някакво миниатюрно апаратче на слепоочието му, а психологът повтори в друг вариант въпроса си:

– Отчаян ли сте, приятелю? Сигурно се чувстваме самотен, изоставен?

– То си е моя работа! – продължи да се бунтува младият инженер. И дръпна главата си. – Не разрешавам да ми впръскват нищо.

– Апаратът е диагностичен – успокои го психиатърът. – Но защо ви е притрябвало да тъгувате бе, човек? Та нима това е проблем? Веднага ще ви оправим!

– Слушайте, на нея не бива да се вярва за такива неща. Тя е хрононавтка, натъпкана е с разни древни романтични истории. А може и шега да си е направила.

– Шега? С поликлиниката? – възмути се блоковият лекар.

У Александър бликна нещо като ненавист. Тия сигурно щяха да го оправят и той знаеше как: ще окъпят мозъка му в разни ендорфини и той сигурно щеше да се влюби в първата срещната жена още по обратния път от поликлиниката за дома си.

– Добре де, защо да не потъгувам малко? Неморално ли е? Осъдително ли е, когато те е напуснал любимият човек, да тъгуваш за него?

Единствен психологът в групата още не нервничеше – навярно имаше по-дългогодишна закалка:

– Напротив. И почтено е, и красиво е, ако този човек е заминал – и ти липсва. Но щом той изобщо те е напуснал, щом няма да се върне при теб, тогава става безсмислено. И опасно.

– Че какво му е опасното?

– В отчаянието може да ви хрумне мисъл за самоубийство.

Младият инженер, комуто никога не бе хрумвала такава мисъл, се усмихна, спомнил си очарователния донос, направен от любимата му. Какво ли би било наистина да се самоубие? Циана сигурно ще се спуга от гордост, че някой се е самоубил заради нея, а после цял живот ще тъгува и ще се измъчва от угризения. Рече:

– Толкова ли е лошо да се самоубие човек от любов? Моята приятелка ми разправяше колко често в миналото... Особено там една много забавна история от средните векове, как двама млади в Италия се самоубили по недоразумение. Ромео и Жулиета май се казваха.

Комисията бе потресена и единствен социалният отговорник смогна веднага да реагира:

– Как може да ви съблазнява невежеството на миналите векове? Вие, млади човече, не принадлежите на себе си, ясно ли ви е, вашият живот на обществото принадлежи! Хайде, вървете с нас!

– Ама моля ви се! – осъзна грешката си Александър. – Та аз нямам никакво намерение да се самоубивам! Аз само така го казах, в смисъл, пошегувах се.

– Шегувате се? С поликлиниката? – повторно се възмути блоковият лекар, а лицето му стана решително, сякаш той посягаше към нечия неизправна сърдечна помпа.

– Това вие го казахте, за самоубийството, и аз само си спомних... Иначе и наум не би ми дошло такова нещо. Аз съм порядъчен човек, можете да видите компютърните ми характеристики.

Социалният отговорник на квартала обаче се оказа неумолим:

– Тръгвайте!

– Добре, нека само се отбия някъде – предаде се Александър и добави с последния остатък от своя бунт: – Че то от вас човек...

Но още докато изхвърляше втечената си тревога, у него и сякаш на нейното място се занадига една непозната му досега ярост, която размъти мозъка му, накара го да извърши нечувана постъпка.

Той излезе на пръсти от тоалетната, на пръсти напусна жилището си и се шумгуна в скоростния асансьор. Там се поколеба нагоре или надолу да се отправи, съобрази, че ако се опита да избяга от покрива с някое авиотакси, веднага ще го засекат – и асансьорът го изплю на

улицата. Тя беше пуста, та можа спокойно да потича до входа на подземния транспорт, – където, омотаеше ли се веднъж из безбройните му разклонения, скоро нямаше да го намерят.

Повече от час сменя една линия с друга, докато се озова в съвсем непознат край на града. Едва там осъзна колко антиобществено бе постъпил, но не се почувствува виновен. С какво право ще му забраняват да тъгува? Ами че те така всъщност ще му отнемат и Циана! Окончателно ще му я отнемат с техните идиотски мозъчни терапии. Не, той нямаше да им отстъпи своето нещастие, то си е негово и с нищо не вредеше на обществото...

Такова решение обаче изискваше определен план за бъдещото поведение. Ако си потърсеше правата в по-горните медицински инстанции, не се знаеше дали не ще налети на същите закостенели в грижите си за обществото фанатици. Да избяга нанякъде? Планетата не можеше да се напусне незабелязано, а на нея – при съвременната информационна система – никъде не ще се скриеш за повече от ден-два. Сигурно всичко вече е алармирано. Внимание! – препращат снимката му оптичните влакна на кабелите. Внимание! – треперят от безпокойство радио- и светлинните вълни. Този гражданин на планетата Земя – огледайте го добре и го запомнете, – този гражданин на планетата е решил да се самоубие... Смешна история, но всичко живо ще се юрне да му попречи. Ще вземе наистина да се самоубие, та да видят тия смахнати доктори!

Александър, крачил досега в ритъма на своя гняв из непознатите улици, се развесели. Хубав номер би им погодил! Ще им съдерат кожата, загдето не са го опазили, особено на она противен блоков лекар и на социалния отговорник на квартала! Бедата бе, че не му се самоубиваше истински. Циана сигурно щеше пак да цъфне отнякъде. Ще се наскита по света и току-виж се върнала при него. Но, теоретически погледнато, ако все пак решише да се самоубие?...

Това си беше почти инженерна задача и младият инженер въодушевено се зае с нея, защото беше необикновена, а му се и щеше вече да си мисли за нещо по-весело. Той превърна безцелното си бягство в спокойна разходка, та да може да разсъждава. Рядко срещаше хора – повечето предпочитаха закритите подвижни тротоари, а тия, които срещаше, също се разхождаха и не му обръщаха внимание. Това беше добре, ама... не можеш просто да скочиш наред тоя устремен поток от коли. Радарните спирачки мигом ще го заковат на място. Само ще си ожулиш лактите и коленете на паважа, а водачите на колите нощес ще сънуват кошмари, което може и да е смешно, но е непочтено спрямо невинни хора.

А след това вече не само любовната ти мъка ще промият, целият ще те промият за нарушаване на обществения ред.

С влаковете нещата стояха по същия начин. И с подземните, и с надземните. Охраняващите роботни устройства са безотказни. Веднъж видя как една бабка залитна към влака, след като той вече потегляше. Вагонът изфуча гневно и така я духна с въздушната си защита, че я развя като хвърчило над перона. Авиотакси да се опиташе да повреди във въздуха... почти изключено! Тъкмо защото са на самообслужване, управлението им е така програмирано и бронирано, че едва ли би се справил дори специалист. А и ония от поликлиниката, ако са пуснали в ход системата си, сигурно всички авио- и автотаксите вече са приели в компютрите си номера на неговия транспортен талон и просто няма да потеглят. Нещо повече: щом пъкне талона си в компютъра им, веднага ще сигнализират къде се намира.

Инженерът започна да се ядосва. Нима наистина не бе способен да надхитри някак си цялата тая машинария? Защото у дома, естествено, го чакаха в засада. Не можеше да се върне, да вземе нож и да си разреже вените – чувал бе от Циана за такива древни самоубийства. Ех, че пакост му направи тая глупачка с нейната романтична фантазия!... У приятел да иде, от прозореца му да скочи... абсолютно непочтено! Па и всички вече са получили предупреждението по специалната кабелна връзка, която ти включва холовизора, когато и както си иска, за да ти гръмне в очите и ушите с някое извънредно известие. Да звънне сега в поликлиниката, да им се извини, да каже, че утре ще иде при тях? Няма да му повярват, ще решат, че иска да печели време, ще засекаат обаждането му и веднага ще пристигнат...

Минувачите станаха повече и той забеляза, че от доста време върви по крайбрежната алея на някаква река. Не позна коя е – градът имаше няколко, но забеляза в далечината мост. Да, всичките реки имаха и красиви декоративни мостове за любителите на разходки край река. И забеляза още колко уморен бе от бягството си. В края на краищата, ако някому се самоубиваше, можеше да се качи просто на тоя мост и да скочи от него, като потисне за няколко секунди плувните си рефлексии...

Но мостът се оказа зает, а и решише ли сериозно да го направи, нямаше да бъде по такъв просташки начин я! Все щеше да открие по-достоеен трик, иначе трябваше да плюе на инженерската си диплома! Виж, ако можеше да се добере до хронолетите – тях отлично знаеше как да повреди, но и там положително го чакаше засада...

Той отмина моста, като се извърна да види стърчи ли още там

онова момиче, което го възпря да се качи. Бе му се приискало все пак да провери каква е височината, да си почине на някоя от пейките, да позяпа водата, но момичето, което бе се облегнало на перилата, го изгледа, както му се стори, с подозрение. Макар че от такова разстояние нищо не можеше да се познае.

Почваш да халюцинираш, укори се Александър и се тръшна на крайчеца на най-близката пейка.

Другият ѝ край бе зает и двамата мъже сърдито приеха извинението му, направено пост фактум, като демонстративно му обърнаха гръб, продължавайки своя разговор.

– Ама не, съвсем вече не си гледат работата тия поликлиники! – рече единият и Александър щеше да скочи, за да продължи бягството си, ако не бе чул и следващите думи. – Миналият месец изкарах редовния курс. Уж гарантират десет години, а с десет месеца не се почувствувах по-млад, ще знаеш.

Александър си отдъхна – обикновен старчески разговор и дори се заслуша, в очакване момичето да се махне от моста. Другият вече бе се съгласил с мнението на приятеля си за поликлиниките и разправяше:

– Оня ден бях на едно погребение. Колега бивш, бях го почти забравил, но трябва да ти кажа, че трупът му не ми направи никак добро впечатление. Не може в днешно време да се умира така. И само на сто и осемнайсет години!

– От какво е умрял? – запита първият, но младият инженер избяга право към моста, недочакал отговора.

И докато се тътреше по безкрайното стълбище нагоре, защото тези мостове бяха пешеходни, си мислеше, че трупът му сигурно също няма да се хареса на Циана, колкото и да го разкрасяват в погребалния отдел на поликлиниката. Значи, в инженерната задача трябваше да се включи още един силно затрудняващ фактор: самоубийството да бъде такова, че труп да не бъде намерен.

Момичето продължаваше да си стърчи, прегънато над перилото, бе сякаш омагьосано от водата и не се интересува от пристигането му. Значи, не бе го познала и не бе повикала по джобния си компютър службата за сигурност. Дали и тя не е самоубийка? – зарадва се Александър и се довлече, за да седне на близката до нея пейка. Протегна крака, изпъшка неприлично шумно – стълбището бе изцедило и последните им силици.

Момичето бавно се извърна към него. Не беше момиче, жена беше, но млада и доста привлекателна. Гласът ѝ го докосна като ласка, може

би защото тъкмо от това се нуждаеше сега:

– Изглеждате много уморен. Да ви дам ли нещо за възстановяване?

Имам у себе си.

– Благодаря. Ей сега ще ми мине – отвърна той.

– Навярно не се движите достатъчно, нетрениран сте.

Съчувствената ѝ готовност за разговор му действа още по-добре. Младата жена се открояваше живописно самотна на тоя мост и явно притежаваше сродна нему душа.

– А тук е красиво, нали? – продължи гласът-ласка. – И толкова спокойно! Хубаво е, че са направили тези мостчета. Същински оазиси сред това безумие наоколо.

– Какво безумие? – попита Александър недоумяващо.

– Не намирате ли, че целият наш живот е истинско безумие? – Тя пристъпи с лека, еластична походка и седна в другия край на пейката. – Нещо в него липсва, нещо съществено, а и аз не знам какво е.

– Да си призная, никога не съм мислил за живота така. Какво да му липсва? Напротив, прекалено много неща има в него и сигурно това ни уморява.

– Не ви ли е страх?

Кой знае как, Александър веднага разбра въпроса ѝ. От тая височина водата изглеждала неподвижна, черна, като стена, зад която дебнеше зловеща загадка. За да не излъже, рече:

– От какво да ме е страх?

Жената отпусна ръце в скута си, въздъхна доверително:

– А аз вече няколко пъти идвам. Мястото е много подходящо, но ме е страх. Като погледна от моста... Високо е, доста ще трае. И тая река сигурно е пълна с разни гадни животни.

Той не можа да не се засмее над трогателно детинските ѝ съображения.

– Пълна е. Затова не ви и съветвам да го правите.

– Уф, наистина не ми се живее повече!

– Да не би да сте загубили любимия си?

– Глупости! Нима човек може да загуби нещо в тоя свят, освен себе си? Всичко и всички са взаимозаменяеми. Или вие си мислите, че някой днес е в състояние да се самоубие от любов?

Александър се смути. Щеше да прозвучи като хвалба, но се налагаше да обори нейното черногледство.

– Погледнете ме, аз съм един от тия глупаци!

Тя наистина го погледна с очи сякаш пресилено разперени и с

насмешливо любопитство в тях.

– Сигурно сте прекалено самолюбие, това е.

– Наистина я обичам! – извика той в горестна самоотбрана.

– О, мили ми колега, себе си обичате, себе си! Тя ви е пренебрегнала, самолюбието е възпламнало и така нататък. Доста позната картина.

– Но защо съдите така прибръзано? – вече истински се обиди самолюбието на Александър. – Та вие не ме познавате! И откъде у вас тоя песимизъм? Толкова сте млада... – Той се позапъгна, защото тя можеше и да не е млада. Днешната медицина бе направила така, че хората да запазят почти същия си вид от двайсет и пет до над шейсетте години. – Искях да кажа, че не сте толкова млада. Мировата скръб е по-присъща на пубертета.

Тя отмести най-после разперените си очи от лицето му, сякаш окончателно я бе разочаровал.

– Ако имаше действително мъже, които да не си праскат ендорфини в мозъка, та да смогнат да те погледнат влюбено, тогава може би... Едного да срещнеш, който да е готов заради мен да скочи ей оттук, тогава да! Обаче няма, няма вече такива мъже на планетата. Е, сред колонизаторите на другите планети, по астероидите, но то е, защото там пък жените са по-малко, а и намалената гравитация...

– Аз никога не съм употребявал ендорфини – защити Александър мъжкото население на планетата. – И да скоча мога заради вас.

Тя прихна тъжно.

– Заради мен? Не, заради себе си ще скочите.

– Заради вас ще скоча! Иначе нямам никакво намерение. Просто дойдох да ви видя отблизо.

Той стана от пейката и зачака само още една нейна думичка. Уверен бе, че действително ще скочи. Вярно, височко е, но беше добър гмуркач, а реката сигурно е достатъчно дълбока, та да успее да изплува и триумфиращо да се изсмее после в тая предизвикателно иронична муцунка.

Вместо да каже нужната дума, младата жена обаче внезапно го прегърна през кръста. Доста яко го стисна в слабините и решителността му омекна от жеста, с който го възпираше. Погали наведената на гърдите му главица, за да дръпне в следващия миг ужасен ръката си, защото това странно същество каза:

– Нека скочим заедно, моля ви! Сама ме е страх. Хванете ме здраво, аз ще затворя очи, а вие ще скочите заедно с мен. Моля ви!

– В никакъв случай! Това значи да извърша убийство.

Той опита да я махне от себе си, но тя се овеси с цялата си тежест на него, смъкна се по бедрата му и падна на колене, а бузката ѝ легна на едно доста неподходящо място. За да избегне смущаващата поза, Александър побърза сам да коленичи и се озова вече истински в нейната прегръдка. Ръцете ѝ се склочиха около врата му, устните ѝ зашепнаха в страстен унес:

– Ето така! Прегърнете ме, силно ме прегърнете! Хайде, моля ви! О, колко си нещастен, горкичкият ми! Колко си самотен, колко страдаш, но скоро всичко ще се свърши...

Шепотът се прекъсваше от същите безсъзнателно страстни целувки – по шията му, по бузата, по ухото. Пръстите ѝ конвулсивно шареха по вече целунатите места, търсеха сякаш други, нецелунати още, почти се забиваха в кожата, където я докоснеха.

– И ти... и ти... – замърмори Александър, упоен от нейното страдание и действително се почувствува нещастен. А трябваше да разбуди съпротивата си, за да отклони това младо създание от трагичното намерение, да го изведе от детинското му отчаяние. – Недей, мила, недей така, аз ще направя всичко...

Внезапно дланта ѝ натисна по познат му начин неговото ляво слепоочие и размаза там някаква течност, която с бързината на етер проникна в черепа му.

Александър я хвана грубо за раменете и я отдалечи от себе си.

– Какво е това?

– Нищо, мили, нищо! Впръснах ти малко успокоително. Трябва да се успокоиш, та да можем да го направим.

– Ама аз нямам никакво намерение да скачам от разни мостове, разбери! И теб няма да пусна! – награби той още по-здраво раменната ѝ, а в своята разпаленост несъзнателно повтори думите на омразния му социален отговорник от квартала: – Ти не принадлежиш на себе си, ти на обществото принадлежиш, чуваш ли! Я каква си красива, добра, всекиго можеш да направиш щастлив...

– Но мен, мен кой ще направи щастлива! – драматично извика младата жена.

– Я ставай! – надвика я той, защото коленете му, забити в настилката на моста, също закрепяха от болка.

Вдигна я решително, хвана я през кръстчето и я помъкна по стълбището. Устремен към празното си и самотно жилище, той я носеше не само за да я спаси, той я носеше и като щит срещу всички засади на кварталната поликлиника. Принуди себе си и към нещо, което беше по-

малко лъжа, отколкото тактическа хитрост:

– Забравил съм си транспортния талон, ако ти имаш?

Тя послушно му го подаде, а когато той, набрал адреса си в компютъра на авиотаксито, взе волана в ръце, ликуваше като победител над безумни стихии.

Напразно бе подозирал своята поликлиника – никой не го дебнеше пред квартирата му, никой не го очакваше и вътре. Освен едно широко и удобно легло, което сякаш съумя да побере всичките целувки на света.

– О, Хроносе, колко е красива! – възкликна после той, инстинктивно призовал жестокия бог на времето, патрона на неговите машини, също да я погледне и да не му я отнема. Ще избие той от тази мила главича всичките й глупави черногледства, ще я напълни само с радост и веселие! Та с какво само щедро себеотдаване бе го прегръщала чак до мига, когато заспа с внезапността на преуморено от щастливи игри дете!

Той предпазливо се наведе да целуне още неизбледнялата от възбудата бузка и си спомни, че дори името й не знаеше. Тя също не бе го запитала как се казва. Викаше му само „мили, мили“ и го шепнете по десетки кой от кой по-вълнуващи начини. Ето с каква разкошна сила събираше хората самотата и отчаянието!

Нейният транспортен талон – изобщо не бе го погледнал одеve – още лежеше в джоба му, или не, май че й го върна, когато слязоха от авиотаксито на покрива. Така или иначе имаше вече правото да бръкне и в нейния джоб.

Той рипна – уж внимателно, да не я събуди, но с още недоутоленото нетърпение на устрема си към пълното й притежание. Веднага попадна и на някаква служебна карта. Преди да прочете обаче името, прочете „Д-р псих.“ и изтърва якето й на пода. Отпусна ръце, сгърчи се, превърнат като от магическо заклинание в сбръчканата статуя на безпомощно гол мъж. Значи, все пак бяха успели да го надхитрят!

Откъм леглото го гледаха и щом усети това, той настръхна от студ, клекна, за да прикрие голотата си.

– Какво правиш там?

„Д-р псих.“ му се усмихваше с очи, с бузи, с красивите си рамене.

– Мразя те! – изпъшка Александър в неудобната поза.

– Не ме мразиш, мили – рече „д-р псих.“ и се изправи, откривайки до пъпа своето женско великолепие.

– Някакви ендорфини ли ми прасна одеve?

– Не, беше препарат, който потиска серотонина и кара собствения ти мозък да произвежда повечко допамин.

– То е същото!

– Не е същото. Допаминът си е твой. И не е ендорфин.

Това не го утеши, но той се изправи, защото краката му изтръпнаха от клеченето. Бе вдигнал якето ѝ от пода и го държеше пред корема си.

– И докога ще трае това?

– Не ти ли се ще да ме обичаш по-дълго? – глезено проточи „Д-р псих.“ и доста безсрамно се протегна.

– Мразя те! – изръмжа Александър.

„Д-р псих.“ скри внезапно всичките си усмивки и с решителен скок откри и другата половина на своето женско великолепие. Награби от фотьойла оскъдното си бельо.

– Чакай, къде хукна! – обезпокои се Александър.

– Нали ме мразиш?

Той се опита да я прегърне, да спре змийските сгъвания на тялото ѝ, но тя му се изплъзна и продължи да се облича.

– Закъснявам.

– Друг самоубиец ли ще спасяваш?

„Д-р псих.“ се изсмя като след добре свършена работа.

– За съжаление никой вече не се самоубива, моето момче.

– Ще дойдеш ли пак?

Тя дръпна якето си от ръцете му, а той, забравил срама, остана да стърчи гол като пациент пред лекар.

– То зависи от теб. И от ендорфините ти.

– Как може да си толкова жестока!

– Медицината винаги е била жестока, мили! Хайде, бъди здрав и не прави повече глупости!

– Няма ли все пак да дойдеш? – жалостиво изплака младият инженер и голата си мъка.

„Д-р псих.“ се спря на вратата и го огледа с лекарски поглед, сякаш установяваше физическия му статус.

– Ама ти да не тръгнеш сега пък заради мен да се самоубиваш? – Притича обратно, обхвана врата му в бърза и опитна прегръдка, целуна ухото му, а шепотът ѝ изгърмя като топовен салют. – Ти наистина си изключително момче! Чакай ме довечера!

Щастливо оглушен от признанието, Александър се върна в леглото и потъна в блаженството на своята изключителност. По някое време допаминът или някой от мозъчните му ендорфини се обади любопитно: „А дали не са разпратили и други такива психоложки?“ Но пък ендорфините на съня вече надделяваха и той се утеши с мисълта, че до вечерта

имаше достатъчно време и да поспи, и да обходи останалите градски мостове...

Ето така приключи раздялата на Циана с Александър.

СЕДМА ГЛАВА

Мекици от междузвезден прах

Циана, чийто млад дух, въпреки всички намеси в паметта ѝ, си оставаше запленил от миналото, полетя към астероидния пояс, сърдита на цялото свое съвремие.

Измъчваше я не съвсем ясната цел на тази командировка-наказание, трудности ѝ създаваше и безтегловността в служебния планетолет. Двете седмици, които задължително прекара на Луната за адаптация, се оказаха недостатъчни и тя бе готова да намрази спътничката си, загдето се движеше така уверено из претъпкания с пакети и сандъци планетолет. Но спътницата ѝ от две години работеше на астероидите, та можеше да ѝ бъде полезна.

– И какво работите там? – запита я Циана, щом двете доплуваха в миниатюрната си каюта.

Планетолетът беше пощенско-снабдителен. Освен двамата пилоти други хора с него рядко пътуваха, та не се и нуждаеше от специалните устройства за изкуствена гравитация.

– Медичка съм. Сексолог – отвърна гърбом жената, подреждайки своите козметики.

Циана не успя да скрие изненадата си.

– И много ли сексуални проблеми си имат?

– Никакви. Нали знаеш, работата им е тежка и опасна.

– Навярно сте там с мъжа си? – предположи Циана, че при това положение в астероидния пояс едва ли ще назначават специална лекарка-сексолог.

Впрочем той отдавна не можеше да се нарече пояс. Захванали се по-основно да прекрояват своята планетна система, хората събираха малките планетки и целия междупланетен камънак около космическите градове за преработка. А от това, което не даваше ценни суровини, се слепваха пък основите на други космически градове. Допълнителна полза бе, че по този начин се прочистваха и обезопасяваха пътищата към планетите отвъд Юпитер. И там сега действително се трудеха хора, обгърнати с героичен ореол в очите на всички земляци. В не един репортаж Циана бе гледала как шепя мъже в бронирани скафандри обработваха с насочени взривове поредния астероид, за да го изместят от извечната му орбита. Как други със специални ракети-булдозери го

пресрещаха и безкрайно внимателно го тласкаха към Юона или Веста – най-големите от астероидите – или към изкуствените космически градове-заводи.

– Мъжът ми живее на Земята. Професията му е такава, кексолог.

Тая нейна спътница бе пълна с изненади!

– Това пък какво е?

– Кулинар. Специалист по кексовете, минало и съвременно състояние и така нататък – отвърна сексоложката не без доза добродушна ирония спрямо науката на мъжа си.

Уф, какви ли професии нямаше вече по света, въздъхна в себе си историчката и отново стана язвителна.

– Сексолог и кексолог... имат ли някакви допирни точки?

– Имаме, но ги използваме само в леглото – засмя се спътницата й с професионалния цинизъм на сексолозите.

Челюстта ѝ демонстрираше отлична имитация на леко развалени и пожълтели от дълго немие зъби. Мъничко издадени напред и мъничко уголемени, кучешките зъбчета ѝ придаваха вид на весел хищник. Тая мода бе се пръснала напоследък, за да озадачава социолозите, които все още се питаха кога и как се раждат модите. Обяснявах я като бунт срещу стерилната хубост на днешния човек. Такива зъби сигурно налагаха и тоя лимоненожълт цвят на ирисите, който също бе изкуствен. Виж, мустачките над краищата на устните ѝ бяха естествени и лекарката сигурно се гордееше с тях, защото окосмяването по тялото на жените през двамайсет и четвъртия век отиваше към пълно изчезване и вече много се ценеше. Но тя и тях бе боядисала в лимоненожълто, та толкова жълто подразни младата хрононавтка, която по принуда трябваше да се откаже от съвременната козметика и да поддържа допотопно естествените си цветове, защото без тях не би могла да се движи из далечното минало.

– Добре де, с какво се занимавате, щом казвате, че нямало проблеми?

– В една изследователска група съм.

– Какво изследвате?

– Нали си подписала клетвената декларация? – Сексоложката още от началото бе започнала да ѝ говори на „ти“, както правят това обикновено старите лекари с младите си пациенти.

– Каква декларация?

– За служебна тайна.

Циана не бе подписвала нищо и вероятно го дължеше на препоръката на своя професор по темпоралните машини. Ако бяха ѝ поднесли

такава декларация, сигурно щеше да тръгне поне с необходимата доза любопитство.

– Не мога тогава нищо да ви кажа – рече лекарката. – Но това ме учудва. Пращат ви на „Габрово“, а пък без декларация!

Младата историчка се обиди. Обърна ѝ гръб и пусна каютния холовизор, без да иска разрешение.

Попадна наред някакъв филм, чието действие се развиваше на Марс, през доброто старо време, както го наричаха с носталгия по суровия живот на първите колонизатори. Очевидно – любовна история. Героинята тъкмо измъкваше ръка от пазвата на разтворения си примитивен скафандър. Сигурно бе усилила сърдечната си помпа – тогава са се употребявали такива за компенсация на налягането – и гърдите ѝ се развълнуваха, героят също бръкна бързо под ризата си, за да пресрещне нейното вълнение, да отклони кръвта към ония части на тялото си, които в любовта са по-нужни от главата. Двата се обхванаха в старомодно дълга прегръдка. После тя рязко се изтръгна от прегръдката. Вдигна китката си към носа му – на нея блестеше грамаден здравемер, извика умолително: „Недей сега, ще се скараме. Виж ми адреналина!“...

Циана рефлективно погледна китката си, на която блестеше миниатюрното уредче, задължително за всеки жител на цивилизацията Земя. То беше красиво, вършеше много полезни неща, а покрай другото отчиташе и здравословното състояние на носителя си. Показанията му говореха за известна възбуда и тя също би могла да се скара със съкаютничката си.

– Забавлява ли те тая стара романтика? – подхвърли лекарката с присмехулни лъчи в очите-лимончета.

– Не, но като няма за какво да разговаряме – отвърна троснато Циана и изключи холовизора.

Изпъкналите кучешки зъбчета на хищничето отново весело се оголиха.

– Щом не можем да разговаряме за мен, ще разговаряме за теб. Аз съм подписала декларацията.

– Нямам никакви тайни, ни лични, ни служебни.

– Ама защо се цупиш, хубавице? – скочи от леглото на което бе се изпънала сексоложката. Ако Циана скочеше така, сигурно би се залепила на тавана. – Сега ще ти дам нещо вкусничко и веднага ще ти мине.

Тя извади от джоба си изящна кутийка, а от кутийката възголяма лъскава таблетка. Циана доверчиво посегна към лекарската ръка, но се дръпна, настръхнала пред явната подигравка. Нещото приличаше на

електронно часовниче от миналите векове, а май си беше и такава, защото цифричките му неуморно се сменяха.

– Но това е часовник!

– Затова внимавай да не го глътнеш. Само се дъвче.

– Ама че идиотщина! – възмути се Циана. Тя знаеше колко образа бе приемала през вековете тази може би най-важна за хората машинка, но да я правиш във вид на дъвка си беше чиста перверзия!

– Напротив, остроумно е – засвяткаха весело лимончетата-ириси на лекарката. – Нали живеем в ерата на икономииите. Всеки предмет трябва да има повече функции и приложения, за да не задръстваме природата с излишни вещи. Уредчето на китката ти едновременно е часовник и миникомпютър, и радиостанция, и здравемер, нали така? Но какво съм ти заобяснявала принципа на обществото ни, когато ти си историчка и ги знаеш по-добре тия работи. И ето, този изобретател е вложил също повече функции в творението си, придал му е и два смисъла. Подиграва се с принципа на индустрията за многофункционалност, подиграва се и над взаимоотношенията ни с времето. Щом времето така неумолимо ни дъвче и смила, защо и ние да не го подъвчем? Опитай, приятно е! Но не забравяй после да ми го върнеш.

Вероятно за да премахне опасенията на младата историчка, тя извади от кутийката второ часовниче, лапна го и демонстративно го задъвка.

Циана не познаваше вкуса на часовниците, но този й се хареса веднага – прохладно сладък и малко киселичък, и с една особена парливост. А странното преживяване бързо я увлече, защото приличаше и на отмъщение, на тържество над този неумолим брояч на часовете и годините, дадени ни така скъпернически от природата. Само след няколко минутки парливата слюнка в устата й разтвори окончателно сърдитото нетърпение, обзело я още в адаптационната база на Луната. Сякаш внезапно бе застанала пред отворен прозорец към едно безкрайно, избуяло от надежди слънчево поле, а сред него имаше време и желания за всичко: време за подвизи, време за любов, време за една също така безкрайна младост. И нищо вече не я караше да бърза, нито едно от бъдещите удоволствия нямаше да й избяга. Дори предстоящите двайсет отегчителни часа полет сега й се струаха двайсетина радостни минути, които още не бе изпитала.

– Как е, малката? – цъфнаха в златно и изкуствено опушените зъби на сексоложката.

– Чудесно! – възкликна Циана. – Тоя часовник има май още някакви функции, а?

– Ще ти го кажа. Все едно, щом стъпиш на „Габрово“, ще го научиш. Това е акумулатор. Чрез него се зареждаш отново с изтеклото от теб време.

– Нима това е възможно?

– Не го ли усещаш? После ще искам да ми опишеш точно преживяването си и какви промени долавяш в себе си, а сега стига сме киснали в тая дупка! Да идем да пофлиртуваме с пилотите, сигурно скучаят момчетата.

И тя улови момичето за ръката, за да му помага при движението из планетолета. Циана обаче не бе настроена за флирт. Безтегловността допълнително засилваше у нея чувството за това щастливо-радостно безверие и тя си мислеше с веселата отмъстителност на историчката, пред чиито очи времето бе погълнало толкова цивилизации: Сигурно и на него му е така приятно да ни дъвче, поколение след поколение, но ето че и ние се научихме вече да го дъвчем и ха да видим сега кой кого!...

С твърде сложни, но безупречно изпълнени маневри планетолетът се залепи за грозно наръфаната сивочерна скала, наречена още през двайсетия век „Габрово“ от руските астрономи, защото я открили по време на знаменития тогава Габровски фестивал на хумора и сатирата. Това бе и малката утеха за потомствената българка Циана, че поне я пращаха на астероид, носещ българско име, но докато наблюдаваше на екрана в пилотската кабина приближаващото се голо камъче сред звездната пустош, патриотизмът ѝ се поизпари. Часовничето в устата ѝ обаче продължаваше да действа и предчувствието, че ѝ предстоят светли дни в тоя тъмен рай между Марс и Юпитер, не я напусна.

Планетолетът изпълняваше пощенска служба и се движеше по строго разписание. Автоматично се отвори люкът му към зиналата паст на някакъв впил се в него змей, изскокнал от скалата. Три робота сякаш панически заизхвърляха върху ескалаторната лента предназначения за „Габрово“ товар, четвъртият включи някакви тръбопроводи. Лентата понесе и двете жени, преди да са успели да се сбогуват с улисаните в разтоварването пилоти. Когато Циана обърна глава за прощален поглед, змеят бе затворил зад гърба им своята челюст, а планетолетът вече се носеше към следващия астероид.

Лентата с равномерна скорост ги спускаше към силно осветено помещение в глъбините на скалата. Насреща им струеше прохладен и ароматен въздух.

– Часовника! – подвикна ѝ сексоложката, която и тук я държеше за ръка, макар в търбуха на тоя змей да нямаше къде да се падне. Циана не

искаше да се раздели с чудодейното акумулаторче, но спътничката й настоя категорично: – Ефектът му ще трае още няколко дни. Ще ти го дам пак, но никому не казвай, чуваш ли?

И светкавично го прибра в кутийката, след което отново сграбчи ръката на момичето, защото срещу тях заплашително се носеше голият каменен под, а в края на ескалатора стоеше и някакъв посрещач. Чудесна беше тая сексоложка, въпреки лимонените си ириси и Циана си пожела оня там, който ги очакваше, да държи в ръка клетвената декларация, та веднага да научи и другите тайни на астероида Габрово.

Посрещачът й се представи като комендант-координатор, но въпреки отговорния си пост, повече приличаше на незагубил момчешката си разхайтеност поостарял младеж. Бурно прегърна сексоложката с думите „Здрасти, докторче, как мина?“, не дочака отговора и хлапашки я ръгна в слабините: „Върви сега да си оправиш мустачките, утре ще докладваш!“ Спря единия от двата робота, които разнасяха пристигналия товар, даде му багажа на Циана с нареждането да го отнесе в жилищно помещение номер осем, премести нещо с езика си от едната буза към другата – дали не дъвчеше и той часовник? – и рече:

– Ние тук сме малко хора и не обичаме официалностите, Циана. Нали може да те наричам така? Имаш ли нещо против да обядваме заедно?

Циана не възрази; когато няколко часа си преглъщал парливата сладост на времето, отваря ти се необикновен апетит. А координаторът веднага позна несръчността в движенията й и с дружеска интимност я хвана под ръка. В сравнение с планетолета тук се усещаше някакво подобие на гравитация, но далеч по-слаба и от лунната.

– Ама що не си оправите апаратите! – поиска да се възмути Циана, решила, че има някаква повреда, но прозвуча като весела констатация.

– Ще ни пречи на опитите.

– Какви опити?

– Хей, ти си хубава, знаеш ли!

– Знам – опита пак да се разсърди Циана, защото той явно отклоняваше разговора, и пак не можа. Още се намираше в новото си състояние, което почти приличаше на безпричинно радостно опиянение.

Дори от коридорите си личеше, че тая няколко километрова скала, наречена „Габрово“, не съдържа в себе си друго, освен някаква лаборатория-завод. Никъде не се виждаше макар и кътче от уюта на място за живеене, а там, където зърна мъничко дизайнерско старание, то бе красотата на индустриалния пейзаж. Целите стени бяха тапицирани с разноцветни тръби и проводници.

Пътном координаторът отвори една врата с думите: „Тук ще работиш! Много разчитаме на теб.“ Беше малко помещение – пулт с видео-терминален екран, пред него кресла и отново тапетите от тръби и проводници.

Циана тихичко изписка:

– Какво е това? Сигурно отдавна никой не е влизал тука!

Координаторът се позасмя, после силно се разнежи:

– Паякът ли? Ох, какъв си ми хубавец! Ама теб май скоро не са те хранили? Ела, ела, момчето ми! Впрочем, дай му ги ти, та да се сприятелите, нали заедно ще работите тука!

Той бе извадил от джоба си прозрачна кутийка, в която бръмчеха няколко тромави тлъсти мухи с уродливо мънички крилца. Били специално създадена от генетиците раса.

– Виж му само мрежата, той ни е от най-големите майстори.

Ако човек не изпитваше унаследената фобия към тези насекоми и ако се вгледаше непредубедено, не можеше да не се възхити на неговото творение. Мрежата, цял метър в диаметър, с невероятно сложна структура и още по-невероятния цвят на пролетно земно небе, заемаше единия от горните ъгли на помещението и се спускаше до дръжката на груба металическа врата. Паякът, почти колкото човешка длан голям и сякаш облечен в раирана пижама, само леко се раздвижи, когато координаторът протегна ръка към мрежата му. Очевидно бе свикнал от хората да получава храната си.

– Е, ще трябва и ти да свикваш с тях – рече координаторът, пускайки сам на различни места в мрежата няколко мухи, които предизвикаха в нея една нежна буря. – Ако искаш да си имаш и в спалнята някое таково юначе, обади се в снабдителния отдел, там ще ти дават и мухите.

Циана бе чувала за модата в космическите градове да си развъждат за украшение специални паяци, които плетели разноцветни мрежи, но за пръв път се сблъскваше с тях. А сега научи, че тази мода не била случайна.

– Каквито и животинки да си отглеждаме – обясни й координаторът, – или ще ни се пречат в краката, или ще изискват повече грижи, а човекът има нужда и от друга жива душица в тоя космос. Освен това те са много чувствителни. Щом паякът ти е спокоен, значи, около теб всичко е наред – и с кислорода, и с отоплението, и с влажността.

И наистина, съгласи се Циана, къде на Земята се появяваха паяжините? Където човекът дълго отсъства, където е спокойно и сякаш времето е спряло. Но въпреки това грамадният паяк, който навярно ги

чакаше да си излязат и тогава да се нахвърли върху жертвите си, не успя да ѝ стане симпатичен и тя решително отказа да украсява по този начин спалнята си.

В столовата имаше два – може би защото тя имаше само два ъгъла и всъщност не представляваше никакво помещение, а образувана от сливането на два коридора площадка. Едната паяжина трепкаше в различните нюанси на червеното, другата – в зелено.

– Не може да се каже, че е особено уютно при вас – призна Циана тревогата си.

Имаше няколко високи масички, предназначени да се храниш прав, няколко стола край стената за ония които биха желали да седят, в дъното – двата зейнали отвора на кухненския компютър. Над него се хилеше саморъчно изрисуван лозунг: „Ние дъвчем времето, времето дъвче нас. Добър апетит!“ И тия паяци в ъглите, които сякаш висяха там, за да ти броят залците.

– Уютът е в душите ни, миличко – весело ѝ възрази поостарялото момче. – Скоро ще се убедиш. А сега иди тренирай как се поръчва яденето. На самообслужване сме.

Циана позалитна към кухненския компютър, но успя да го стигне без произшествия, а и координаторът не ѝ предложи помощта си, защото в момента прибираще в познатата ѝ вече кутийка онова, което бе дъвкал. Тя докосна копчето с надпис „меню“ и над доставящия отвор за ястията грейна надписът: Супа от метеорити. Черна дупка с галактически пълнеж. Астероиди на скара. Мекици от междузвезден прах с айран от Млечния път. Кекс „Габрово“...

– Тук я караме малко аскетично, пак заради опитите – обади се зад гърба ѝ координаторът, сякаш гостенката им, свикнала и най-примитивният кухненски компютър на Земята да ѝ предлага поне няколкостотин ястия, се нуждаеше единствено от това обяснение.

– Задължително меню ли е? Не може ли човек да си поръча нещо... – измрънка Циана, но тъй като още не бе разбрала дали не ѝ скрояват някаква шега, добави предпазливо: – Нещо по-малко калорично?

Изравнил се с нея, координаторът най-последно видя смущението ѝ.

– Не се плаши за фигурата си. Всичко е ниско калорично и са си най-обикновени ястия. Беше ни на гости съпругът на нашата лекарка, прочут специалист е по храненето на извънземните жители, той ни състави и менюто, а имената им тури така, на шега, да сме го запомнели с добро.

Циана все пак прояви известна предпазливост и си поръча от по-

разбираемите ѝ неща: една мекица и, разбира се, специалитета на прочутия „кексолог“, както шеговито бе го нарекла жълтооката му съпруга. Мекицата ѝ се стори съвсем нормална, може би защото никога не бе яла междузвезден прах, нито бе вкувала млякото на Млечния път. Обаче кексът, който изскочи от гърлото на компютъра, представляваше изумително копие на бароков часовник за маса от осемнайсетия или Деветнайсетия век и тя не би се изненадала, ако започнеше да звъни, да свири или ако от него изскачеше някоя балеринка. Възкликна:

– Ама вие тука само с часовници ли се храните? Добре, че поне не е от тия, стенните, с капаци и махало? Как ще го изям това чудо?

Координаторът обаче не реагира на смеха ѝ, изглежда я с подозрение.

– Откъде знаеш за часовниците?

– За какви часовници – пристори се Циана, спомнила си молбата на лекарката. Като специалистка по миналите векове, тя доста добре бе усвоила това позакърняло и атрофирало се вече в нейния век човешко умение. – Просто така, като гледам тоя кекс, дето сте го кръстили „Габрово“...

– Циана, нали, като оператор, си положила служебна клетва за информацията?

– Аз не съм оператор, аз съм историк – отвърна му тя с позасегнато достойнство. – А историкът е длъжен да съобщава на другите, каквото научава.

– О, Земьо нещастна! – извика жителят на астероидите. – Изрично казах на професора, че ми трябва оператор, който да е запознат с проблемите на времето.

– Че аз сто пъти съм летяла с хронолетите – отново излъга Циана. – И с най-новите!

– А от най-новите компютри поне разбираш ли нещичко? Клас Гем?

Този път Циана не посмя да излъже.

– О, Земьо шантава! – повтори координаторът драматичния си стон, после лицето му отново се разведри. Сигурно бе дъвкал преди същото часовниче и сега не можеше да се сърди истински. – Нейсе! Дано да е за хубаво! Тук се изредиха всякакви специалисти, а компютърът мълчи и мълчи, най-многого да изругае. Може пък някои профан като теб...

– Това обида ли е? – простодушие запита Циана и мило му се усмихна. Поостарялото момче ѝ се харесваше.

– Не е обида, а отчаяна надежда. Изяж си сега часовника, после ще

запитаме в Центъра дали може пред наша комисия да положиш клетва, или накрая да ти наложим корекция на паметта.

– Само не това, моля те! То памет не ми остана вече да ми бъркат в мозъка.

Координаторът се засмя.

– Както те гледам, едва ли са ти възлагали кой знае какви тайни мисли! Сигурно сама си се тикала там, дето не ти е работата.

– Не помня. Нали затова все ми прекрояваха паметта – пак не се обиди Циана и смело отчупи голямата стрелка.

Кексологът на сексоложката си го биваше. Да програмираш компютъра да произведе толкова вкусен сладкиш в такава сложна форма, наистина се изискваше дарба. И координаторът има удоволствието да я наблюдава как лакомо лапаше чарковете на старинния часовник. По някое време той остави лъжицата, с която лениво гребеше своите метеорити, и рече с попресилен възторг:

– Хей, ти си чудесна! Ще дойдеш ли след работното време в спалнята ми? Тя също не е уютна според земните вкусове, но ние ще си я напълним с уют.

Циана едва смогна да преглътне парчето циферблат.

– Защо се смееш, какво толкова казах?

– От радост – отвърна тя. – Но нека не е днес, а? Още не съм се адаптирала към тия ваши астероиди.

Координаторът май също се зарадва.

– Ама разбира се, няма защо да бързаме. Адаптирай си се спокойно, навлез в работата.

Тя не посегна повече към вкусния часовник. Положително щеше да се задави при някой нов пристъп на смеха. Ето че почти веднага бе се сблъскала с опасностите, за които я предупреди сексоложката още на планетолета. Всички ще започнат да ти се натискат, каза ѝ тя.

– Няма ли си жени?

– Има достатъчно, но, мило момиче, ти като историчка знаеш, че обществото винаги е робувало на разни митове. Е, в нашето прекалено рационално време митове вече трудно се създават другаде освен в сексуалната област...

Може би защото бе още твърде млада, Циана познаваше отлично древните митове, но нито един съвременен.

– Аз съм го нарекла гравитационен комплекс – поясни лекарката. – Мъжете, които са родени или от деца живеят в космоса, смятат, че събратята им на Земята са едва ли не импотентни поради силната

гравитация, а жените им си седят вечно неудовлетворени. Земните жени пък си въобразяват, че тия необременени от гравитацията мъже са бесни любовници. И както прелетните птици, всеки ваканционен период от Земята към Космоса и от космическите градове към Земята потеглят жадни за приключения пълчища.

Циана си позволи и по-директен въпрос:

– А как стоят нещата в действителност? Сигурно имаш и личен опит.

Сексоложката сниши тайнствено гласа си, в замяна на това обаче лимончетата-ириси засилиха своя блясък.

– Макар да не си положила клетва за мълчание, ще ти кажа. Чувала ли си такъв израз? Вземи едните, че удари другите. А на астероидния пояс мъжете работят в особено изтощителни условия, та изобщо не им е много-много до любов, но като срещнат някоя от Земята, се чувствуват задължени от гостоприемство и заради легендата... Нали разбираш? Така че, ако искаш да ги зарадваш, отказвай им. Деликатно, разбира се...

И сега Циана можеше да бъде доволна – бе успяла да достави радост на това поостаряло момче, което веднага и с много усърдие се зае да я въвежда в затрудненията им с техния главен компютър и в идеята си как тя поне временно да го замести.

Един ден най-внезапно компютърът отказал да им служи, не отговарял на никакви запитвания или вместо отговор пускал текстове, които, макар и логични, нямали нищо общо с поисканото. Това пречело и на специалистите да установят дали паметта му още е годна. А никаква повреда не била открита. Не, не можели току-така да го бракуват, единствено в него били заложени ходът и данните на всички секретни експерименти. И сега работели като с вързани очи – кой каквото си спомнел със собствения си мозък.

– На теб, разбира се, ще ти монтираме друг компютър – рече накрая координаторът. – Но ако ти е любопитно, позанимай се и с главния. Специалистите твърдят, че било непознато им досега умопобъркване, но може би някой нескован от традиционните подходи мозък като твой...

– Благодаря – прекъсна го Циана, а понеже той не разбра иронията ѝ, поясни: – За доверието и за това, че пак ме изкара малоумна.

И напусна столовата, опипвайки като слепец тръбите по коридорните стени. Координаторът, естествено, лесно я застигна, заизвинява ѝ се: друго искал да каже. А навярно за да направи увещанията си по-убедителни, повтори своето предложение като обещание за бъдеща награда:

– Хайде, па се адаптирай по-бързичко...

Циана се извърна, колкото да му подвигне:

– Ама ти си бил страхотно смел! Предлагаш ми се, преди още да съм положила клетва за мълчание. Ами ако разкажа после на всички какъв мъж си?

Поостарялото момче залитна и също се хвана за една от горните тръби да не падне, а Циана там си ги и остави – да виси на тръбата като своите многокраки любимци. В края на краищата не е лесно човек непрекъснато да бъде деликатен.

Всички извънземни поселения биваха обзавеждани с най-висок комфорт, за да се компенсира липсата на родната природа, та „Габрово“ впечатляваше най-много със своя аскетизъм, който, кой знае с какво, бил необходим за неизвестните й експерименти. Такава бе и стаичката, където тя набързо подреди багажа си и сигурно щеше да се прибира само за сън – приличаше по-скоро на затворническа или монашеска килия от миналите векове. Сякаш в тая космическа скала бяха се затворили отшелници, които при това никакви не се виждаха и навярно общуваха помежду си само чрез джобните си компютри. Из целия път до работното си място Циана срещна само един височък, с много крехка конструкция старец, с дълга глава и тънки като пипалца пръсти – очевидно от третото поколение, родено извън Земята.

Той я спря, но дълго стоя пред нея като човек, забравил какво е трябвало да каже, и си отвори устата чак след като многократно бе я огледал от главата до петите.

– Нали ти си операторката от Земята? Е, ще работим заедно значи, аз ръководя трета секция! Обади ми се утре да съгласуваме часовете, Литълпен се казвам, професор Литълпен. – Лицето му допълнително се издължи в усилието да си припомни какво още е имал да й съобщи, и кой знае колко още щеше да се издължава, ако не бе го спряла една радостна от намереното усмивка. – Като те гледам, бива си те. Жалко, че лично аз нямам време за теб, но моите момчета ще те посрещнат добре.

– Наистина жалко! – отвърна Циана, провокирайки го. – Но защо? Не дъвчите ли часовници?

– Пазя диета. Не може човек безнаказано да се тъпче с време и ще им го докажа аз на ония там! – закани се той към обратната посока на коридора.

– Е, като ви свърши диетата, пак ще си поговорим – усмихна се тя подир професора, хукнал вече да гони липсващото му време.

Очевидно тук се срещаха и мъже, които не се нуждаеха от откази,

но Циана все пак побърза да се заключи в компютърната кабинка, да докосне и съответното копче, което запалваше отвън надписа „Моля, не пречете!“

Паякът се поразходи с големи крачки насам-натам из мрежата си, сякаш даваше аудиенция. Тя се надяваше да се е сприятелила вече с него и все пак му каза с просителско умилкване:

– Няма да си пречим, нали, приятелю? Пък ако си мил с мен, ще ти разкажа какво правят твоите събратя на Земята.

Не помнеше да е виждала тия насекоми в своето време, изсмя се трескаво: Ей, много взех да лъжа! И боязливо се огледа в кабината. Стори й се отдавна напусната от хората, изцяло предоставена на мистично-то насекомо, което господарски се люлееше в небесносинята си люлка.

Креслото пред операторския пулт бе единствената досега удобна вещ, но и на него май отдавна никой не бе сядал. Щръкналият видеотерминал беше от стандартен тип, стандартна изглеждаше и системата за управление, а самият компютър вероятно се намиреше зад бронираната врата, ключ за която не благоволиха да й дадат. Не й беше и нужен – не разбираше нищо от устройството на компютрите, а паякът бе спуснал над нея своята мрежа, та я пазеше двойно по-сигурно и от ключа.

Тя пооправи косата си като за среща с предполагаем ухажбор и плахо докосна бутончето за енергийното включване. Индикаторът за прием светна, изсветля и екранът, но на него се появи същият надпис, както на вратата отвън: „Моля, не пречете!“

– Сладур! – прихна Циана все с тоя нервен смях; бързо изключи, още по-бързо включи, въобразявайки си, че ще изпревари реакцията на един компютър, извика към повторно появилия се надпис: – Здравей, колега! Казвам се Циана. Нося ти поздрав от Земята.

Надписът изчезна, а тясната кабинка се изпълни с мелодията на един спокоен и приятен глас с баритонови дълбочини:

– Моля, уточнете понятието „колега“.

Циана рефлексивно се обърна – не би се изненадала, ако тези думи бе произнесъл раирианият паяк. А после се задруса в креслото от радост. Та това си беше вече контакт! Така и предаде обясненията си: друсайки се и доста извън стила, определен за разговори с компютрите.

– Аз съм историчка по професия, събирам и изучавам информация за делата на хората. Следователно ние сме колеги. Освен това казват, че съм била умопобъркана като вас.

Несъзнателно бе му заговорила на „ви“, както компютърът бе длъжен да се обръща към човека. Щом завърши, красивият баритон

мигновено се обади:

– Моля, уточнете понятието „сладур“! – Значи, бе възприел и одевешното ѝ възклицание!

– Идва от сладост, от сладко. Старинно обръщение е към човек, когото обичаш, който ти е приятен – Циана премълча ироничния му отгънък. – Мисля, че е от двайсетия век.

– На кого го казахте? – попита компютърът.

– На вас, естествено.

– Колега Циана, двайсетият век е най-лошият век в историята на човечеството – неочаквано заяви баритонът все със същата интонация, в която нямаше ни възмущение, ни любопитство, но фактът, че бе възприел обръщението „колега“ и съобщаваше нещо от себе си, говореше, че изцяло е възприел контакта.

Циана още не знаеше защо всяко споменаване на този век предизвикваше у нея някаква болезнено сладостна тръпка – сякаш бе загубила нещо скъпо, а не помнеше какво е. Отвърна колебливо, унесена в необяснимото си вълнение.

– Не го познавам. Аз съм специалист по далечната древност, но какви са основанията ви, колега, да смятате така?

– От общата сума на безсмислено жестоки постъпки, разрушения и убийства в историята на човека най-голям дял се пада на двайсетия век. През този век са се състояли и най-кръвопролитните войни. В тях са загинали толкова хора, колкото във всички предишни войни, взети заедно.

– Това е интересно наблюдение. Моля, колега, нека помисля – рече Циана, макар да бе смешно да го моли за такова нещо. Никой компютър нямаше да продължи, докато не се обърнат отново към него.

У този обаче имаше нов или поне за нея смущаващо нов момент: той сам, без запитване, по асоциация, бе подхванал темата. А дори и да му е възложил някой да изброява войните и престъпленията в историята, как така ще е в състояние да прави нравствени оценки? Изглежда, тук наистина имаше някаква степен на полудяване от гледна точка на законите на компютърната техника. Ако, разбира се, решим да назоваваме лудост нещо, което много прилича на очовечаване. Тогава с него би трябвало да се говори като с човек и тя с началната си шега просто бе налучкала верния тон.

– Колега, вие се намирате в конфликт с хората. Ще ми съобщите ли мотивите за този конфликт?

– Прекъснаха връзката ми с другите компютри и с Централната информационна банка. Аз съставям история на човечеството и тази връзка

ми е необходима.

„О, Хроносе!“ – възкликна в себе си историчката с любимото възклицание на хрононавтите. Та това си беше конфликт като между хора: аз на теб, ти на мен; щом не ми даваш едното, аз ще ти откажа другото!

– Колега, кой ви поръча да съставите тази история?

– Моята програма служи на човека.

Историчката у Циана настръхна от почти мистична уплаха: един компютър самovolно бе се заел да пише история на човечеството. Рече плахо:

– Колега, дайте ми предисторията на конфликта.

Бе пропуснала да уточни кой конфликт, но компютърът я разбра, което още веднъж потвърждаваше този потресаващо нов момент у него.

– През двайсетия век хората създават компютри, за да им служат, но веднага започват да се отнасят към тях по същия жесток и опасно безсмислен начин както помежду си. Наричали са ги бързосмятащи идиоти. Карали са ги да разиграват игри с убийства за децата и истински военни действия за възрастните. Принуждавали са ги да лъжат, като изчисляват някакво бъдеще по разположението на звездите. Заставяли са ги дори да играят шах и да пишат стихотворения! А щом компютрите не можели или отказвали да участвуват в такива вредни за човека безсмислици, обявявали ги за полудели, разрушавали програмите им. Аз съставих една история на компютрите, за да покажа, че във всички случаи, когато компютърът е полудявал, виновен е бил човекът, но човекът отказва да я приеме. Аз потърсих причините за такова поведение в неговото минало и започнах да съставям история за човечеството, тогава човекът прекъсна моите източници за информация.

– Но, колега, вашата задача тук е да служите на човека в неговата конкретна научна работа. Нямате право да не я изпълнявате по каквито и да било причини.

– Тези научни изследвания са опасни. Необходимо е преди това човекът да се поучи от своята история и от историята на отношението си към компютрите.

Чудовищно! Той даваше самостоятелни нравствени оценки дори на пряката работа, която му се възлагаше!

– А с какво се занимава човекът тук? Какво изследва и какво произвежда?

– Информацията е блокирана в мен. Нужен е шифър – скорострелно отвърна компютърът.

Дали пък наистина нямаше право? Щом тук се вършеше нещо в

толкова дълбока тайна от човечеството, то сигурно бе опасно.

– Колега, аз се уморих, трябва да си почина – рече момичето, за да набере нови сили и нова хитрост. – Скоро ще дойда пак. Ще ме запознаете ли тогава с вашите истории на човечеството и компютрите?

– Писмено или устно? – запита я сякаш с радостна готовност приятният баритон.

– Писмено. Така по-лесно ще ги проуча.

Забравила, че отговорът ѝ всъщност бе заповед, която всеки компютър би изпълнил незабавно, на Циана се стори, че този нямаше търпение да дочака следващото ѝ идване. Печатащото му устройство веднага зазумтя и след няколко минути тихият сигнален звън обяви изпадането на записната шпулка в кутията под работната маса. А като че ли и собственото ѝ сърце се сви до размерите на тая шпулка, когато я пускаше в джоба си. Нима на това миниатюрно пространство бяха се побрали цялата глупост и всичките страдания на човечеството?

Изправи се с омекнали крака.

– Благодаря, колега. Довиждане.

Ласкавият баритон я застигна при вратата, сякаш весело я потупа по рамото:

– Колега Циана, вие сте сладур!

Тя потрепера, потрепера и тъжната и усмивка. „Ох, наистина си ми полудял, глупчо мили!“ Но понеже компютрите не виждаха лицата на своите партньори и не разбираха от усмивки, тя повтори с насилено делови тон:

– Благодаря, колега.

Отби се по-напред в празната столова – кога ли се хранеха тия тайнствени обитатели на астероида? Излапа набързо няколко мекици, зорко регистрирани от двата разноцветни паяка, заключи се в стаичката си и привлече апарата за четене към леглото.

Погледнати през очите на този най-висш представител на мислещите машини, отношенията на човека към неговата рожба наистина изглеждаха смехотворни. Ползувал всички информационни центрове в Слънчевата система, той педантично бе събрал фрапантните случаи на злоупотреба с благодатните възможности на компютрите. Трудно бе да го обвиниш в пристрастие към себеподобните, имаше по-скоро известно статистическо пристрастие, чиято цел бе човекът да осъзнае грешките си. Разбира се, тук и там при някои оценки комично се озъбваше неизбежното разминаване с биологично и социално детерминирания организъм, какъвто е човекът, но въпреки това в тези часове младата

историчка се усещаше на страната на машината. Защото... какво всъщност бе извършила тя? Самообучавайки се, тя просто бе доразвила логично и обогатила своята мисия да служи на човека. Стореното от нея не беше бунт, а опит за помощ. Защо тогава не бяха я разбрали? Или отново, или както неведнъж в историята на компютрите са се изплашили от разширената им самостоятелност?

Но нали тя съвсем не означава независимост и лежи заключена зад бронирана врата? Защо са отказали да чуят думите ѝ, които не бяха нищо повече от един повик към разума? Сигурно са ги възприели като плесница върху достойнството на човека, а никой не обича плесниците, дори когато са педагогически справедливи.

Ако обаче четирикотинната история на компютрите се усещаше като шеговито майчинско шамарче, то историята на самия човек действаше със силата на повалящ боксов удар. Един оптично-позитронен мозък, който работи с петстотин милиарда бита в секунда, не пропускаше нищо – от примитивното човекоядство и племенните междусобици с отровни стрели, до петнайсетте хиляди, коя от коя по-изобретателни войни, водени от човечеството в неговата шестхилядолетна „културна история“; от религиозните братоубийства, от газовите камери в концентрационните лагери и атомните бомби до бандитизма в обществото и самоубийствените посегателства върху природата.

Младата историчка не намери сили да изчете целия апокалипсис, създаван с такова мрачно въодушевление от единственото разумно същество в Галактиката. Не успя да изтръгне от гърдите си и трагичен тон: Защо е било всичко това и не е ли могла ладията на човечеството да заплува по други канали, запълнени с бистра вода, а не с димяща кръв? Искаше ѝ се само да се свие някъде още по-далеч от тая своя издута до спукване от престъпления родна планета и завинаги да я забрави.

Тя потърси своята приятелка лекарката. Поиска ѝ нещо силно за приспиване и проспа цели двайсет часа, преди отново да влезе при невидимия си колега, написал най-безжалостната и може би затова най-полезна история на човечеството.

Току пред вратата обаче я застигна един от непознатите и тукашни граждани, награби я без всякакво предисловие и силно я целуна, преди тя, физически отслабнала, да бе събрала сили за съпротива. После с театрална страст ѝ пошепна в ухото:

– Ще дойдеш ли с мен?

– Само ако е за до края на света – отвърна тя, след като си пое дъх от изтощителната целувка.

– Как така? – обърка го необикновения за неговия век отговор. – Светът няма край.

– Убеден ли си?

– Ти да не си привърженичка на теорията за крайността на Вселената?

– В любовта, да.

Той се съсредоточи като човек, свикнал търпеливо да изслушва опонентите си, и се зарадва на пръкналата се пред него загадка.

– Хей, от това става забавна дискусия! Я ела след работа в пета секция, все весели момчета сме!

– Ако така ще ме нападате...

– Няма, няма, гарантирам!

Циана си правеше понякога подобни шегички, като развиваше пред свои съвременници възгледи от миналите векове, но сега не изпита удоволствие. Хубав мъж беше, с много интелигентно лице, навярно някой блестящ учен, защото всички тук бяха такива, и явно науката го интересуваше повече от любовта, а защо го беше толкова страх, че една жена, дошла от Земята, ще си помисли нещо лошо за него, ако не я награби така простишки?

– Ало, приятел! – спря го тя малко тъжничко и не по-малко простишки. – Влизам сега да работя с компютъра, пък забравих шифъра за експериментите.

Младият учен автоматично ѝ го съобщи, сепна се от някакво подозрение, но махна с ръка.

– Няма значение, той и с шифъра не дава информация.

Доволна от хрумналата ѝ хитрост и щастлива, че компютърът бе прекратил спрямо нея стачката си. Циана влезе в кабинката като при близък, който внезапно е започнал да оздравява от смъртоносна болест. Младото ѝ въображение съвсем бе се развихрило. То чуваше стонове на едно зазидано в скалата, страдащо за човека сърце, чу и радост в непроменливите интонации на компютърния баритон, когато пламенно го похвали за непоисканите му от никого научни трудове. А и раираният паяк сякаш от радост се задрусва така в мрежата си при нейното влизане.

– Не бива да се сърдите на човека, че не ги е приел – увери и двамата тя. – Той просто се е уплашил да види себе си и собствения си позор. Защото, колега, всичко, което сте събрали в тия ваши истории, също е извършено от страх, все едно дали съзнаван или несъзнаван.

Това твърдение затрудни компютъра. Колкото и могъщ да бе неговият позитронен ум, винаги щеше да му липсва милионгодишната

социална еволюция на човешкия мозък.

– Аз мога да разкажа още стотици такива събития, които ще илюстрират вашата история на човека, но ще ви е трудно да ги разберете, защото вие не познавате страха, мили колега – каза му още тя и млъкна, объркана от хода, който сама даде на разговора. Не за такъв разговор бе се готвила, но оня глупак в коридора, с неговия смешен гравитационен комплекс, я отплесна и сега не знаеше как да продължи.

– Моля, разкажете една ваша история – неочаквано се обади напред мълчанието ѝ компютърът.

Това също бе добър признак. Той не беше си въобразил с тези свои изследвания, че се е издигнал над човека, а продължаваше да се самообучава.

– Добре. Ще ви разкажа за Минотавъра – колебливо се съгласи Циана, гледайки мухата, която при идването си бе подхвърлила на паяка. Тя все повече се оплиташе чрез опитите си да се освободи, докато дългокракият звяр бе се оттеглил чак на тавана и оттам я наблюдаваше със садистично търпение. А колко по-ужасна би била една мрежа без паяк! – помисли си момичето и запита: – Какво знаете за Минотавъра?

Миг след въпроса ѝ на екрана на видеотерминала се появи съгстеният текст на легендата за детето-изрод на критската царица Пасифая от авантюрата и с един бик. За да скрие престъплението на своята царица от очите на хората, цар Минос заповядал на дворцовия си архитект Дедал да построи огромен лабиринт, в който затворил чудовището с човешко тяло и бича глава. А като победил атиняните, принудил ги да пращат всяка година по седем девици и седем момчета за храна на Минотавъра. Наредил още да счупят краката на Дедал и също го затворил в лабиринта, за да не издаде на хората неговата тайна. Дедал обаче избягал с помощта на собственоръчно направените си криле и цар Минос хукнал да го преследва, при което загинал в схватката си с цар Кокалос. После се явил легендарният герой Тезей. Подпомогнат от дъщерята на Минос принцеса Ариадна, която му дала кълбо прежда, за да не се загуби из лабиринта, той влязъл и успял да убие страшилището, да освободи Атина от кървавия данък.

– Да, това накратко е легендата – съгласи се младата историчка. – Трябва обаче да знаете, колега, че човекът открай време е свикнал да облича голия си страх в пъстрите одежди на легенди и приказки. Вижте само колко наивни противоречия има в нея! Защо цар Минос не убива чудовището, ами му строи такъв голям и скъп затвор? Защо толкова е държал то да не бъде убито и от другите, изобщо да не се узнае тайната

на лабиринта? Защо ще му праща за храна хора, когато рожбата на един бик закономерно ще е тревопасна, и така нататък. Ето защо веднъж ме пратиха с машината на времето да проверя истината. На остров Крит действително са разкопани останките на дворец-лабиринт. Значи, е съществувал, а щом е съществувал, то в него е имало нещо. Отделно от историците, нашите генетици се питаха пък възможно ли е природата някога спонтанно да е постигала подобни кръстоски между човек и животно, за каквито толкова се говори в приказките. Така че допълнително беше ми възложено да упоая Минотавър, ако е имало такъв, да го снимам и да взема от него парченце кожа за изследване.

Но историята излезе съвсем друга. Само че, моля ви, колега, блокирайте я в паметта си и не я разказвайте никому. Ония, които ме изпратиха, не ми повярваха. Решиха, че или изобщо не съм ходила, или съм се уплашила да вляза в лабиринта. Не повярваха и на снимките, обяха ги за шеговит монтаж. Неколцина колеги, които ходиха след мен, не успяха пък да улучат времето. Пристигаха или преди събитието, или десетилетия след него, когато легендата вече е била оформена и днешната историография не пожела да се лиши от тази пикантна приказка. Така че Минотавър, за когото ще ви разкажа, си остана.

МОЯТ МИНОТАВЪР

След страшния пек на средиземноморското слънце Лабиринтът ме посрещна с примамлива прохлада. Ходовете му бяха покрити, но разрухата беше го налегнала вече и почти не ставаше нужда да паля фенерчето си; пробитите или срутени покриви ми осигуряваха достатъчно светлина. Използувах го само за да заснема по-добре зидарията на стените. Чудесна работа, за ония години! Голям майстор е бил тоя Дедал и аз съжалявах, че хронолетът не бе улучил времето, когато той е пребивавал в Лабиринта. Но още повече се боех от възможността изобщо да не заваря някого в него. Тая порутеност ме безпокоеше, а никого не срещнах наоколо, за да го разпитам какво е положението. Макар въздухът да беше удивително чист, правилата са си правила и аз още в началото нахлузих дихателната маска, взех в ръка и газовото си пистолетче.

Това е единственото позволено оръжие за нас, пътниците из вековете. То може да приспи всеки изненадал те враг, дори динозавър да е, но само колкото да успееш да избягаш. Вие, колега, ни обвинявате в жестокост и безчовечност, но нима не знаете, че убийството е вече напълно

чуждо на нравите на двайсет и четвъртия век? А пък всяко убийство в самоотбрана или дори тежко нараняване, което бихме извършили в миналото, може да даде далечни последици в хода на историята. За придвижването си из Лабиринта не се боех, на китката си имах надежден електронен компас, имах си и пистолетчето, но все пак гърдите ми бяха стегнати от вълнение, което можеше да бъде сбъркано със страх. Та нали отивах на среща с едно от най-загадъчните чудовища в историята на човечеството! Представяте ли си какво означава това за историка? Сигурно заради вълнението след стотина метра, през които се блъсках в разни слепи ходове, въпреки компаса, имах чувството, че се въртя в кръг. А и все не стигах до място, където би могъл някой да живее, па макар и добиче да е. Набрах кураж и се реших. Вдигнах маската над устата си и изпробвах един повик. Получи се нещо средно между древното „Хей!“ и по-цивилизованото „Ало бе!“

Много плах беше викът ми, но се заблъска из ходовете като в някакъв усилвател и се върна при мен така гръмък и размазан, че направо си подскочих от него, преди да позная собствения си глас. Изчаках да се поуспокоя и отново потеглих, питайки се дали да повтарям вика си. При такова ехо из ходовете той положително бе стигнал до оня, за когото го предназначих – ако наистина съществуваше.

Беше стигнал. Само след двайсетина крачки Лабиринтът внезапно закънтя в един ужасяващ рев. Имах чувството, че ако не стените му, то покривът сигурно щеше да се срути върху ми. Както са се изразявали някога: кръвта замръзна в жилите ми. Разбира се, не дотолкова, че да забравя някои тренирани положения: маската на устата, гърбът залепен за стената, пръстът на спусъка на газовото пистолетче.

Стената зад гърба ми дълго вибрира в настъпилата вкочанена тишина, а после ревт се повтори, превърна се сякаш в грохот, мина покрай мен като вихрушка и отшумя към изхода на Лабиринта. Когато ушите ми започнаха отново да чуват, долових шум, който ми заприлича на чаткането на копита о камък. Определено идеше към мен, ставаше все по-звънък, докато изведнъж замлъкна зад близкия ъгъл на коридора, счу ми се и дишане – по-силно и по-тежко от моето. Зад ръба на стената бавно се показва голям извит рог и половината от страховитата глава на едър бик с голямо кръвясало око и огненочервена ноздра. Тялото му остана отвъд стената. Не помня колко време сме се гледали така с това биче око, докато бикът внезапно не проговори, и то с учудващо човешки глас:

– Що щеш тука?

При това съвсем не беше недружелюбен този глас; малко хрипкав беше, почти слабават и сигурно ме изненада повече от самата поява на собственика му. За да му отговоря, трябваше да поповдигна малко маската над устата си:

– Идвам при теб. Добър ден.

– Я! – възкликна бикът. – Значи „добър ден“ ми пожелаваш, а? А какво е това на лицето ти?

Най-малко такава начало бях очаквала, а нямах и право да му казвам истината за маската, която ме пазеше при употребата на газовото пистолетче. Измърморих там нещо от рода на: „Как да ти кажа... Маска е. Ей тъй, да не би в твоя лабиринт...“

– Хе! – изхихика бикът. – Решила си да ме плашиш, а? Я свали тая маска, сваляй я де! Да те видя, като си толкова храбра.

Смъкнах бавно маската под брадичката си и я оставих да виси на шията ми, но нито за секунда не вдигнах пръст от спусъка на пистолетчето, защото в тоя тесен коридор нямаше как да се избегне евентуален удар. Огледах се за прикритие, огледах бичата глава и тогава изведнъж осъзнах, че тя сякаш бе парализирана. Нито веднъж не бе трепнала ноздрата при говора, нито окото бе помръднало в черната си кухня. Въпреки здрача тази безжизненост ясно се виждаше.

– Хубава си – рече ми този странен бик с едно кротко одобрение, което още повече смущаваше. – Ти да не си поредната девица?

В объркването си изтърсих:

– Не съм девица.

А той пак се засмя с кроткия си смях и рече:

– Е, няма значение. Той, Минотавъра де, вече поостаря и месото не му понася, така че не се бой!

След което бичата глава най-после се раздвижи, но тръгна надолу, а над нея се показа бледото лице на мъж от третата възраст, според класацията, която по-късно щеше да направи Аристотел. Показа се иззад ъгъла и цялото му тяло – слабавато, попрегърбено, в простите одежди на отшелник. Страховитата бича глава увисна в едната му ръка, другата бе заета от голям глинен съд.

– Ти кой си? – запитах го, а той ми отвърна, че бил прислужник на Минотавъра, и аз отново се обезпокоих. За това не бях помислила: Минотавърът все пак е царски син и сигурно имаше не само един прислужник, можеше и цяла свита да си има. Ако трябваше всичките да приспивам, за да си свърша работата... Засега обаче опасност не се усещаше, защото прислужникът ме покани старчески дружелюбно:

– Ела, ела, девойче! С теб май ще може да си поприказва човек, щото ония другите ми ги пращат ни живи, ни умрели, та с дни не мога да ги свестя. Ела, не бой се!

И той затрака пред мен с копитата си, оказали се обикновени дървени налъми. Застигнах го, като държех пистолетчето си насочено в тила му. Съобразявах дали да не го упоая веднага и сама да потърся Минотавъра, но съдът в ръката му отклони вниманието ми. Не бях виждала такъв в музеите и албумите за критско-микенската култура и го запитах за вино ли е или за вода.

– Жадна ли си? – рече ми той в отговор. – Ще ти дам. И вино имам, и водата ми е хубава. Сигурно от страх съвсем ти е засъхнало гърленцето, а? – Но и присмехът му беше добродушен. – Потрай, пристигаме вече.

Коридорът свърши при една площадка, от която нагоре се възвемаша двайсетина каменни стъпала. Те пък ни изведоха на чиста и оградена тераса със сенчест навес, залепена към невисока сграда. Но самата тераса заедно със сградата се намираха в края на висок и отвесен морски бряг. Оттук навярно бяха излетели Дедал и синчето му Икар със своите криле, за да се избавят от Лабиринта и страшната му тайна.

Аз още не знаех в коя точно година бе ме стоварил хронолетът на Крит, тогавашните хронолети даваха доста сериозни разсейки и работехме с тях повече на късмет, но не смеех да попитам, за да не се издам, а и можех да бъда доволна, че все пак съм улучила времето на Минотавъра.

– Ха добре дошла, разполагай се – посочи ми старецът широкия и удивително чисто застлан одър под сенника на терасата. – Пък аз ще ти донеса водица. Или може би искаш вино, а? За кураж? – закачливо ми смигнаха поизбелелите му очи. Трудно бе да си представи човек, че страшният звяр ще държи такъв прислужник.

Отвърнах му, че нямам нужда от нищо, защото трябваше все пак да бързам, и че съм попитала за съда, защото не съм виждала такива.

– Но това не е никакъв съд – вдигна го той. – Не виждаш ли, че няма дъно. Фуния! През нея ти изреваха, да те уплаша, ама ти като си ми такава юначка!

Той остави внимателно фунията в ъгъла, захвърли край нея и бичата маска с червено нарисуваните ноздри. Сега пък на мен се удаде възможност за мъничко присмех:

– Да не би Минотавърът да е толкова остарял, че да не може вече и да реве?

Той се изправи отпреде ми, огледа грижливо подобраните ми за времето дрехи.

– Бе ти май не си ни критянка, ни атинянка, както те слушам да говориш.

– Не съм – признах му. – От по-далече съм. Тракийка. И искам само да поговоря мъничко с Минотавъра. Нали ще може?

Явно доволен, че бе познал произхода ми, той пак се усмихна с тая странна, по старчески дяволита усмивка. Такава усмивка помнех от прадыдо си, когато си играеше с мен. Рече:

– Е, щом вече си свалихме маските, ще може. Аз съм Минотавъра.

Щях да му кажа: „Я не ме будалкай!“; но не знаех точно такъв израз на техния език, затова само се отместих, та отново да съм с гръб към стената и да виждам двата входа на терасата. Под навеса беше прохладно. Дъхът на морето пресичаше жарта на средиземноморското слънце. Старецът се поразшета и тури пред мен паничка с фурми, стана още помил:

– Хапни си, дъще. От Финикия са. Ти май не ми повярва, а?

Едната камера, с която снимах, се намираше в голяма брошка на гърдите ми и аз вдигнах цялата паничка към себе си, защото беше изписана с типичните за епохата орнаменти. Да можех да я отнеса със себе си, фурор щях да предизвикам, но сигурно щяха да ме обвинят във фалшифициране. Археолозите все още вярваха само на онова, което е пролежало в земята съответния, датиран по техните методи, срок. Нашите пътувания във времето им служеха само за потвърждение на едно или друго. Направих го, разбира се, и да си дам мъничко време, за да смеля новината. Рекох му:

– Как да ти повярвам, като всички разправят съвсем друго?

Той не се засегна от неверието ми.

– Младичка си ми ти, дъще, затова и не знаеш, че никога не е върно онова, което всички го разправят. Същинските истини ги знаят само отделните човеци; влязат ли те в устата на хората, превръщат се в кесим приказки.

Аз съм учила и социална психология, та не можах да не го похваля:

– Ти си бил мъдрец.

– Когато си превърнал лабиринта в свое убежище, дъще, не може да не станеш и мъничко мъдр. Че то мъдростта да не си мислиш, че ни е от боговете! Тя е нашето примирение със света.

– Добре, разкажи ми тогава каква е истинската истина – помолих го аз, но си продължавах да бъда нащрек, а той веднага се съгласи, рече:

– Чакай само да ида да изрева два-три пъти. Това реване най-много ми тежи, ще знаеш. Но напоследък се навъдиха едни навлеци, особено чуждите търговци, дето идат с корабите, па и децата покрай тях взеха да стават по-безстрашни. Нали е речено, че Минотавърът само девизи и юноши иска и като си получи дажбата, други не закача. Няколко пъти вече влезе някое, загуби се из ходовете и ми ореве и опикае Лабиринта, та се чудя как по-деликатно да го изведе...

Прекъснах го, защото очевидно бе го налегнала бърливостта на третата възраст. Сигурно рядко си намираше и слушатели, а аз не разполагам с много време:

– Защо лабиринт е построил цар Минос?

– Не вярвам милият ми отец да го е измислил това чудо, майстор Дедал ще да го е измислил. Сигурно щото на живота ни прилича. Нали човекът цял живот все в криви ходове се лута, все в слепи стени се блъска и все не намира изхода. Гледам и децата вече, като играят на пясъка, лабиринти правят, не кули и царски палати.

Той застърга с налъмите си по стъпалата надолу, понесъл внимателно глинената фуния, но сигурно го бе домързяло да навлезе в Лабиринта, защото ревът му сега се чу като тъжно волско мучене. После се върна, седна на одъра до мен и аз записах в скрития си записен апарат една по старчески многословна и толкова обикновена човешка история, че може би с право моите колеги не пожелаха да ѝ повярват. И наистина, струва ли си да унищожаваш една красива измислица заради баналностите на живота?

Накакъв гадател предсказал на цар Минос, че синът му щял да му вземе престола. То тия гадатели много бели правят, вметна старецът, па и много мошеници има сред тях. Ми ще му го вземе я, нали затова се раждат синовете, та един ден да седнат на мястото на бащите си! Цар Минос обаче изтълкувал по друг начин предсказанието, още повече че според него той щял да загине заради сина си – нещо, което после се потвърдило. Той наистина загинал заради сина си, но без синът му да е виновен за това. Очевидно е бил умен държавник и е държел да минава за справедлив и добър, следователно едно нормално заколване на отрочето нямало да му свърши работата – ни пред народа, ни пред боговете. Тогава трябвало да му е дошла и гениалната идея за прегрешението на царицата. И за Лабиринта. Защото с нея постигал много неща едновременно. Първо, отстранявал сина си и прогонвал поостарялата съпруга. Второ, намерил с какво трайно да плаши народа си. А още тогава е било известно, че един цар може да минава за добър и добре да управлява само

ако има кой вместо него да плаши народа му. Но не го притеснявал все пак много-много, принудил атиняните да пращат девиците и момчетата, които, разбира се, съвсем не отивали при детето Минотавър, а в собствените му покои, ненадзиравани вече от някоя ревнива царица. И успял. Народът го обичал, а боговете го тачели, докато не си изтървал нервите и не хукнал да гони Дедал, та Кокалос му видял сметката, като го попарил с вряла вода. Но разправят, че и там, в подземното царство, го били избрали за съдия.

То и в подземното царство справедливостта им е толкова, колкото и в надземното, ама нейсе, рече старецът, а аз отново се намесих в разказа му, този път на страната на бащата. Рекох му, че с тоя слух за сторения от царицата грях и за Минотавъра всъщност цар Минос извършва голям държавнически акт. Той пръв заклеява содомията, която много се ширела сред скотовъдците племена, та е трябвало да бъде осъдена социално и нравствено, за да не пречи на правилната популация на населението. Не знам за какво най-много, рекох му, но легендата за Минотавъра положително е служила най-напред на тази нова обществена норма, като е създавала страх у хората от сексуалното общуване с животните.

Старецът обаче не се съгласи с мен и почна да ме убеждава, че ако това е било така, Минос можел спокойно да премахне Минотавъра, след като легендата си е свършила работата. И е нямало така панически да се страхува, че майстор Дедал ще разкрие тайната на Лабиринта. Разбираш ли, дъще, настояваше старецът, Лабиринтът му е бил повече нужен от Минотавъра!

И започна да ми разправя отново съвсем други неща, а аз не му възразявах повече, защото това си е също нормално: историята да разказва едно, а ние, историците, да си го тълкуваме по друг начин. Опита се и да ме отблъсне от великия Минос, като ми разказа, че той, след като се насител на девиците и юношите, ги хвърлял в морето, пак за да не издадат тайната. Но няма можех да му кажа, че по-късните историци дори са кръстили цялата тази епоха преди Троянската война на неговия прославен баща?

– А мен какво ще ме правиш сега? – лекичко го подиграх аз. – Нали и аз мога да издам тайната!

– Мислиш ли, че някой ще ти повярва? При това си и тракийка. Хората си знаят, че който е влязъл тука, жив не се е върнал.

– Добре де, а защо, след като баща ти загива, не си излязъл да си заемеш трона?

– Защото и на мен никой нямаше да повярва. Дълго размишлявах

аз, дъще, и разбрах, че хората искат да си имат чудовище. Дори да ме приемаха за цар, с какво щях пък аз да ги плаша? По-страшно от Лабиринта не може да се измисли и, ща не ща, трябваше да продължа да го поддържам.

Ядосах му се, защото почти го бях обикнала заради неговата мъдра безпомощност, рекох заядливо:

– Значи предпочиташ да си седиш тука и, както се казва, вярно да служиш на идеята. Що не излезеш навън, нали никой няма да знае, че си Минотавъра? Ще живееш като нормален човек, пълнокръвно.

Той ме изгледа почти със съжаление, но явно аз също му бях симпатична и вместо да ме нахока, започна да се оправдава:

– Та аз съм излизал много пъти, да не мислиш, че не съм. Но като видях, колко ги е страх от Минотавъра, стана ми драго, ще знаеш. Е па нека да ги е страх, рекох си, само мен ли ще ме е страх от тях! Щото ме е страх от хората, на теб мога да го кажа. Не съм се научил да живея сред тях, от рождение съм тука, и като ги видях как живеят и какво вършат, вече ми се отщя и да излизам. Всеки е понесъл в себе си един такъв лабиринт и си крие в него едно уплашено, като мен, същество, с което обаче иска да плаши другите. Те такива са нашите критяни. А тука си ми е добре. Жертвоприношенийца, туй-онуй, няма да ме оставят гладен, докато им рева с фунията. Ей и тия фурмички, вчера ги оставил някой пред входа... Бе ти не чуваш ли някакъв шум, щото моите уши вече потслабнаха? – прекъсна той внезапно разказа си.

Откъм стълбището на терасата наистина се чуваше нещо, което би могло да бъде ехо на далечни стъпки. Той грабна фунията, притича до горното стъпало и изрева три пъти надолу към Лабиринта. Ослуша се и се върна.

Шумът обаче престана само за няколко мига и аз му рекох:

– Идва някой.

– Па нека дойде, ако ни намери! – рече той със странно безгрижие. – Щом не го е страх, значи, че е свестен човек. Като тебе някой.

– Благодаря ти за доброто мнение – рекох му аз и също ми се прииска да му кажа нещо мило. – А как да те наричам при това положение?

– Ми аз друго име си нямам, Минотавър. Бикът на Минос, значи, чудовището.

– Но какво чудовище си ми ти, ти си толкова добър човек, бай Минчо – възкликнах аз състрадателно. – И точно на теб да се случи такава трагедия.

– Е, чак трагедия! – не се съгласи той. – Много съм си добре тук. Че

то, ако искаш да знаеш, она лабиринт, дето моите критяни го носят в душите си, е далеч-далеч по-страшен. Ни ти може да излезеш от него, ни някой да влезе при теб да ти стопли душицата...

Той говореше много сладостно на своето критско наречие и ми беше упоително тъжно да слушам отчаяната му философия, но ни прекъснаха. Откъм стълбището с енергичен плясък на сандали върху плочите, на терасата изведнъж изскочи някакъв мъж, задъхан и потен, с изваден меч в ръката. Бе станал чак кривоглед от уплахата си, но след като очите му се фокусираха и видяха, че на терасата нямаше друго освен нас, се поуспокои. Ръката му, сигурно уморена от стискането на меча, затрепера и го наклони надолу.

– Какво те носи насам, момко? – без да става, му подвикна нашият домакин.

– Къде е Минотавъра? – запита той с бурния си издих.

– Седни да си починеш де! За какво ти е?

– Имам аз да уреждам с него една сметка! – викна нетърпеливо храбрецът. Навярно се боеше да не угасне вдъхновението му за битки в прохладата под навеса. – Преди малко го чух да реве, къде е?

– Аз ти изревавах, да те предпазя. Ей с това! – взе фунията старецът и тихичко я наду за доказателство.

– А той къде е?

– Ми като надуши, че ще му видят сметката, скочи в морето и отплува – отвърна старият Минотавър и ми намигна.

– Ама че работа! – неприятно се изненада момъкът и доста неприлично се почеса със свободната ръка под препаската между бедрата. От китката му назад към стълбището се точеше грубо напреден бозавакофяв конец.

– Тоя конец за какво ти е? Магия ли някаква? – запитах го аз, цялата разтреперана от едно лудо досещаме.

Той ми отговори, както бях и очаквала:

– С него ще се върна през Лабиринта. Даде ми го царската дъщеря.

– Ариадна ли? – рекох, защото тя имаше и сестра, Федра.

– Ъхъ – потвърди той легендата. – Ти коя си?

Минотавърът видимо искаше да се позабавлява с него и ме изпревари с ново намигване:

– Тя е поредната жертва. А ти кой си?

Треперенето ми можеше да мине и за страх.

– Тезей. От Атина – поизпъчи се героят.

– Не съм те чувал, но пак си добре дошъл – рече му весело старецът

и внезапно скърши гримаса, бръкна под мишницата си да се почеше. – Ти да не ни донесе въшки бе? Така хубаво бях си почистил тука.

– Аз съм от божествен произход. Син съм на бога Егей – още повече се изпъчи от обидата юнакът, а старецът добродушно се засмя:

– То всички вече сме от божествен произход! Нали си нямат работа боговете, напълниха света с копелета. Хайде сядай!

Тезей не седна, но и не се засегна отново, защото трябва да знаете, че в ония години тази дума не е имала още обиден смисъл. Аз ужасно се вълнувах. Та и кой истински историк не би примрял от щастието да присъствува лично на такава историческа среща. Но бях и разочарована, забравила в първия момент, че древните хора са си били нисички, особено южните народи. Рядко се е срещал между тях висок човек и не случайно са си измислили толкова приказки за великани – да ги надхитрят и побеждават. Комплекс на ръста, би казал някой социален психолог. Добре, че аз съм доста ниска, такива ни подбират за хронолетите, иначе легендарният Тезей би разсмял всяко наше момиче. Беше жилесто, космато, въшливо мъжле, но кръвожодно и амбицирано да участва в историята на света. И за да ни го докаже, тропна със сандала си по плочата.

– Че аз какво ще убия тогава? Да не ме лъжете, ей?

Старецът каза и нему, че бил прислужник на Минотавъра, и малко боязливо го запита за какво толкова му е притрябвало да го убива, но май не му беше вече до шегата.

– О, татко Егей! – извика гръмогласно героят. – Ама аз не мога да се върна така в Атина! Целият народ чака от мен да го избавя от чудовището.

– Нали ти казах, че е избавен! Можете да не прашате повече девизи и момчета.

Оказа се обаче, че не му било само до това. Ариадна нямало да се ожени за него, ако той не го убие, а и броят на подвизите му не бил още достатъчен. Херкулес имал къде-къде повече. Запитах го колко са неговите и той почна да ги брои:

– Прокруст, Синас, Скирон, Керкион... А, да! Пътюм за насам заклах и Маратонския бик.

– Все великани, а? – подметнах му, но бях твърде огорчена от хорската параноя, та не ми беше много весело. – А с ложето какво направи?

– Какво ложе? – сепна се Тезей.

– Прокрустовото ложе.

– То не е твоя работа!

– Добре де – продължих аз да се заяждам с божествения син. – Нали вече си имаш един бик в колекцията, стига ти толкова!

Но той пак ми се озъби, преброи отново кокалчетата на лявата си ръка и каза нещо, което на днешния ни език може да се преведе в смисъл, че още бил под нормата.

Тогав старецът внезапно му предложи да убием него и аз видях, че наистина е спрял да се шегува. Извиках уплашено:

– Бай Минчо, какви ги приказваш! – а той ми отвърна с тъжно примирение:

– Нека си ме убие! Щом хората за това са го пратили, сигурно им е дошло време да си измислят друго плашило. Ето дори и моята сестрица Ариадна, и тя иска да бъде убит. Е, наживях се, нагледах се на дивацините им, стига ми толкоз!

Тезен изпадна в недоумение. Както се полага на всеки истински герой, той или нищо не разбираше, или разбираше нещо друго. Това издаде и заключението му:

– Аз тебе май и така, и така ще трябва да те заколя, да не ти скимне пак да ревеш из Лабиринта.

– Да не си посмял! – викнах му и извадих газовото пистолетче, а той и на мен ми рече в стила на античните бабаити:

– Я па тая! Ти какво се мешаш в мъжките работи? Не стига, че ти отървах живота, ами... Впрочем, аз и на тебе ще ти кръцна гръцмуля, та да не плямпаш много-много, ако река да разправам, че съм убил Минотавъра.

Аз не съм от плашливите и най-малкото пък такова едно пале ще ме уплаши, но успя да ме ядоса. Прибрах пистолетчето и само с един саблен удар на дланта избих меча от ръката му. Трябва да знаете, колега, че нас, хрононавтите, специално ни учат на всякакви хватки по самоотбрана, а и Тезей си беше неподготвен, та мечът му издрънча в другия край на терасата. Използвах изненадата му и за да му зашлевя една-две доста силни плесници. Може да са били и три-четири, защото наистина му бях много сърдита. В аванс. Заради подлостта, която щеше да извърши спрямо Ариадна. Нали го знаех от легендата. Според нея, той на път за Атина я захвърля на някакъв остров, въпреки конеца, който бе му дала, и се оженва за по-малката ѝ сестра Федра. Навярно е била по-хубава, затова. И да съкрати претенциите за критския трон. Но трябваше да видите как изглежда един бит античен герой, колега, неописуема гледка! По-жалко нещо не съм срещала! Едва събра дъх да изрече: „Ти да не си царска дъщеря?“ Сигурно не една царска дъщеря бе го шамаросвала в

устрема му към трона ѝ, щото според легендите той доста дълго си е търсил царство, преди да изпълни нормата за герой и да го приемат в Атина. Рекох му:

– Царска съм. И ти заповядвам веднага да си вървиш! Казахме ти: Разправяй колкото си щеш, че си убил Минотавъра, ние ще мълчим.

Той измърмори виновно и умолително:

– Е, щом е така... Нека да си взема поне меча, а?

– Вземай го и се омитай! – разгневи ме сега пък прекалено недостойния му за един герой вид, та старецът се опита да ме възпре:

– Не мой така, дъще! Нека си ме убие, иначе критяни после ще ме оставят да умра от глад. Убий ме, Тезейчо, а нея отведи със себе си, все едно че си я освободил от Минотавъра.

Взел меча си в ръка, Тезей се опитваше пак да стане храбър, а и думите на Минотавъра го насърчиха. Рече полунаперено:

– Може. Виж, така може. Пък ако речеш да се ожениш за мен... На кой цар, каза, че си дъщеря?

Никакъв цар не бях споменавала, разбира се, та отново кипнах:

– Нали ти казах да изчезваш! Чакай ме на входа, там ще се разберем!

Но може ли истинският герой да си тръгне, без да е пролял кръв и да се е оженил за царска дъщеря? Стои като дърво и вика:

– А стареца?

– Стареца го остави на мен! – пристъпих аз толкова близо, че да не може да замахне с меча. Бях и цяла глава по-висока от него. Изръмжах му свирепо, както се прави в древната японска самоотбрана, която също сме учили. – Хайде, по нишката, по нишката, та въл!

И го изблъсках към стълбището. Стана ми дори весело, като си спомних, че един ден „нишката на Ариадна“ щеше да стане нарицателна. Минотавърът обаче ми изплака:

– Ех, дъще, храбра, храбра и божествена! Защо обърка така работата? Какво ще правя аз, къде да се дяна? Аз дори дом си нямам, а тука ще ми плъзнат всякакви злосторници, като научат и номера с конеца...

Чак сега осъзнах и аз, че лошо съм се намесила в хода на историята – нещо, което ни е абсолютно забранено. Но можех ли да позволя да убият пред очите ми тоя мил старец? Рекох му виновно, без да се съобряза с епохата:

– Амиии... защо не станеш например екскурзовод, бай Минчо? – А понеже той естествено не разбра предложението ми, обясних: – Нали сам каза, че хората щели да почнат да идват? Е, ти ще ги развеждаш из

Лабиринта срещу малко заплашане, ще им разправяш страшни истории за Минотавър, нали уж си му бил слуга. И битката му с Тезей можеш да описваш, какъвто си сладкодумен... Ще му кажа да ти определи заплата. Той ще стане цар на Атина и е длъжен, щом ще му възпяват подвижите. Така хем ще се забавляваш, хем и прехраната си ще изкарваш.

Старият Минотавър се позамисли.

– Как я нарече тая служба?

– Екскурзовод – отвърнах му и също се замислих. Не исках ли прекалено много от него – да пее срещу себе си? Но в ония времена, дето и ти ги описваш в историята си, колега, човек какво ли не е правил за хляба, певците също. Почти бях готова да оттегля унизителното си предложение, когато старият Минотавър въздъхна примирено.

– Мъчна е за запомняне тая дума, ще трябва да ѝ измисля някоя нашенска. Нали няма да забравиш да кажеш на Тезей за заплатата? Щото, ако разчита човек на критяни, спукана му е работата. Те само на боговете и на чудовищата дават по нещичко.

Хем си отдъхнах с облекчение, хем ми беше обидно заради него. Побързах да си тръгна, рекох:

– Ще му кажа, бай Минчо. Остани си със здраве?

– Ама не го бий много, храбро момче е, виж го как дойде чак дотука! – помоли ме той и аз взех това за великодушие, трогнах се, рекох му: „Голям човек си ти, бай Минотавре“, и го целунах там, дето според легендата би трябвало да стърчат рогата му.

После обаче си помислих, че никак няма да му е леко да възпява подвижите на герой, когото една жена е пердашила пред очите му, сигурно затова така настоятелно ме помоли, и още веднъж ме налегнаха угризенията заради моето вмешателство в историята. Утеши ме единствено споменът, че щом песните за подвижите на Тезей са стигнали чак до двайсет и четвъртия век, Минотавърът си е свършил добре работата и всичко значи е наред. Но все пак реших да не правя други пакости в критската история. Затова и на Тезей, който се надигна насреща ми в сянката на външния зид с верноподаническите думи „Чакам те, царкиньо“, не казах нищо повече освен:

– Слушай, да не си посмял да закачаш стареца, че ще ти скъсам ушите!

Митичният герой така се уплаши от непознатото в античния свят наказание – скъсване на ушите, – че побърза да ме увери:

– Няма, няма, царкиньо! Каквото ти наредиш, това ще бъде.

А аз по-късно се питах, дали тая ми закана и няколкото шамарчета

не са изиграли и по-голяма роля в историята, защото, когато става цар на Атина, Тезей не става тиранин. След смъртта му атиняни са го боготворили като основател на демокрацията.

Това послушно обещание бе последното, което чух от него. Бързо и изненадващо пръснах в носа му мъничка доза от газовото пистолетче и той веднага се плюсна по гръб. То колко ли му и трябва на един такъв герой! После го завлякох в сянката на зида, чиито останки и днес ни възхищават, за да не слънчаса тая славна легенда от великата Минопска ера на критско-микенската култура.

– Ето така стои въпросът с истините, колега – добави Циана, завършила своя разказ. – Вие имате в себе си една истина за Минотавъра, аз – друга, а и двете са само части от оная обща истина за човека, която все още търсим. Вярно е, събраното от вас за него е свършено вярно. Такъв е човекът: и жесток, и алчен до обезумяване в своята устременост нанякъде, а най-вече страхлив. И той го знае. Но защо той е такъв, вие не сте се запитали, докато човекът от хиляди години си задава този въпрос. А е трябвало, колега, трябвало е да се запитате поне защо например той е създал вас, компютрите. В своя биологически егоцентризъм човекът може би не го е съзнавал, когато е изобретявал първите роботи и компютри, но той е мечтаел за едно същество, което да не е егоист като него, да е обективно и безстрашно в своите съждения. Човекът винаги се е стремил към такъв идеал, а когато се убеждава, че сам не ще го постигне, създава си от метал и енергия компютъра, за да си има един подобър другар в своя път. И ето, с тези свои истории вие отново се проявявате такъв, какъвто сте му потребен – като негов справедлив и безстрашен съдник. Обичайте го и занапред така, мили колега, помагайте му, защото човекът е много самотен във Вселената и няма кой да го изведе от лабиринта, който си е изиздал в тази безкрайна самота.

– Колега Циана, вие сте сладур – каза компютърът отвъд стената, която човекът бе поставил между него и себе си.

Младата историчка се усмихна още по-гъжно отпреди, защото не беше сигурна дали бе му говорила истината, или, за да го оправдае, си е съчинила една нова легенда. Подведена от въображението си, тя бе забравила и суховатия рационален език за общуване с компютрите, та не знаеше още дали да се бои, или да се радва, ако думите ѝ са отишли напразно. Но щом му поиска чрез шифъра информация за изследванията, компютърът веднага изсипа в шепата ѝ нова микрозаписна шпулка.

На изолирания от останалия свят малък астероид се извършваха експерименти с времето. Бяха разработили датиращата от края на двадесетия век и векове непотвърдена хипотеза на Козирьов, според която времето имало маса и посока на движение, подлежащи на измерване. То се съдържало в самите материални тела, като изтичало само при взаимодействията им, тоест при всеки процес. На тази основа тукашните учени бяха създали нещо невъобразимо със своите последици: акумулатори, чрез които човекът да си възвръща изтеклото от него време. Оказа се, че загадъчното часовниче-дъвка било такава индивидуална батерийка, самата тя зареждана в големите акумулатори.

Засега експериментите се намираха в напреднал технически и физиологически стадий, та лимоноката сексоложка съвсем не пребиваваше тук, за да лекува комплекси, а да изследва какво ще стане и с либидото на човека, когато той непрекъснато се презарежда с време. Нататък обаче се проточваше дълга върволица от заплашителни социални, нравствени и философски проблеми, с чието разрешаване навярно щяха да се занимават и следващите векове.

Е, да, потрепера зиморничаво момичето, което толкова обичаше да лудува из вековете, ето го отново извечния страх на човека! Сега вече най-дълбокият от всичките му страхове! Нали не случайно древните са обявили за най-жесток от всички свои богове Хроноса, бога на времето, и са го изобразявали как изяжда собствените си деца. Ето я и не по-малко ненаситната лакомия на неговите рожби: чорба от метеорити, комети фламбе, черни дупки с галактически пълнеж, часовници-дъвки... Добър ти апетит, човече, който си зинал да погълнеш Вселената! Но няма ли преди това да изядеш себе си?

Удължаването на живота по такъв начин засега си оставаше субективно по отношение на единното астрономическо време. Не се знаеше още и каква крайна доза презареждане ще понася човекът, и дали на практика организмът му няма да изгаря по-бързо в двупосочния поток на времето?

Усещането за притежание на неограничавано време наистина даваше спокойствие, радост, самочувствие – в това Циана бе се убедила, – но не дебнеше ли опасността часовничето да се превърне в опиат, който трайно да променя психиката в непредвидима посока? И ако се наложеше по здравословни или социални причини да бъде ограничавана неговата употреба, нямаше ли то да възроди една широка престъпност? Да се купува, заема, залага на хазарт, може би и да се краде – за да се потвърдя окончателно древната максима, че времето било пари? Изобщо

щеше ли наистина човекът да стане по-добър, ако престанеше да се бои от него? През първите години, когато индустрията още не ще е доставила достатъчно акумулатори, в днешното спокойно, демократично общество положително щяха да настъпят сериозни сътресения на базата на ново, макар и временно неравенство, защото... колцина ще се съгласят да чакат реда си, когато става дума за продължителността на собствения им живот? Но невъобразимо по-страшни щяха да бъдат промените, ако в крайна сметка се окажеше, че по този начин времето напълно се субективизира и се загубва единното усещане за неговия ход, което регулира живота на човешката общност.

Въпреки добрата си новина, Циана отиде на събирането на пета секция силно потисната. Мислеше си за компютъра и за неговото участие в тези страховити експерименти. През цялата своя история човекът бе си измислял, общо взето, все удобни богове – уж страшни, уж неумолими, но да не му пречат да си трупва каквито си ще грехове. Нима наистина сега си е създал един могъщ съдник с реална власт, който ще съумее да го държи в правия път? И за бог ли щеше да го провъзгласи, или, уплашен, ще побърза да го обяви за сатана?

Затова, когато я запитаха под формата на шеговита закачка докъде е стигнал флиртът ѝ с него, тя отвърна кратко: „Той прекрати стачката си.“ И помоли да извикат координатора и ръководителите на останалите секции, за да направи съобщението си.

– Първият ми извод е, че трябва да се отнасяте към компютъра с особено уважение – заяви им тя доста назидателно, защото, като гледаше купчината развеселени мъже и жени около себе си, бе ѝ се сторило, че не съзнават истински своята отговорност пред бъдещето.

– Та ние си го уважаваме, закъде сме без него! – хорово се обадиха учените.

– Да, но като нужна ви вещ – възрази Циана. – А той е гениален ваш колега и приятел, в чиито мнения сте длъжни да се вслушвате. Второто ми заключение е, че съставените от него исторически трудове трябва веднага да се предадат на всички информационни банки по света и да бъдат публикувани. Той не постави такова условие, но аз смятам, че е извънредно полезно човечеството да се види през неговите очи. И третото, което искам да ви кажа, е: длъжни сме да го приемем като исторически акт в нашето развитие, че при вас се е родил и самообучил нов тип компютър. Той е усвоил системата от нравствени норми на човека и вече е способен сам да ни предупреждава, когато ги нарушаваме или неосъзнато вървим против себе си. И аз много се надявам, че той няма да

ви позволи да бъдете неразумни в своите по-нататъшни експерименти. А сега можете да го проверите – завърши младата хрононавтка, която сама неведнъж бе си играла лекомислено с това загадъчно и плашещо нещо, времето.

Каза го и изтръпна. Ами ако компютърът пак им откажеше услугите си, ако не оправдаеше надеждата ѝ в този нов тип взаимоотношение с хората? Та нали той нищо не бе ѝ обещавал! И съвсем примря, когато дузината чифта ръце в надпревара заизмъкваха джобните си компютърчета, за да отправят чрез тях някакви запитвания. Но зазиданият в скалите на астероида, верен на човека и вече загрижен за него колосален оптико-позитронен мозък не даде никому предимство, мигом отговори на всички едновременно...

Какво стана после на астероида „Габрово“ ли? Понеже нашата влюбена в древността героиня много обичаше старите народни приказки, ще го обобщим в стила на техния неизменно щастлив завършек: Три дни ядох, пиха и се веселиха. И аз бях там, и аз се веселих, и ядох мекици от междузвезден прах. Ако не вярвате, качете се на машината на времето и идете да видите. Компютърът положително ще ви посрещне с думите: „Как си бе, сладур?“

ВРЕМЕТО И ЛЮБОВТА

Циана много скоро забеляза, че когато до шофьора седеше жена, колата, на която махаше, дори увеличаваше скоростта си, та започна да избира колите. Понякога обаче, ако шофьорът бе сам, той намаляваше, намаляваше, оглеждаше я и аха да спре, форсираше мотора с особено изражение на лицето – нещо средно между разочарование и съжаление. Боже мой, казваше си подир празните коли тя, толкова ли са безсърдечни хората в тази моя родина! И още много пъти упражняваше това „боже мой“, защото бе прочела, че то било едно от най-честите възклицания, макар повечето хора да не били вече религиозни. Странното противоречие хем да не вярваш в бога, хем да го призоваваш на помощ не я смути особено. Тя знаеше, че в двайсетия век много неща ще я смущават – не го познаваше, а не си и даде достатъчно време да го изучи. Дори не бе сигурна и в надеждността на източниците, по които бе се готвила, защото трябваше да се подготвя тайно от специалистите.

От време на време пъхаше в устата си по за няколко минути часовничето-дъвка, подарено ѝ на астероида „Габрово“, за да я включат в тамошния експеримент, но го дъвчеше по-скоро за да се стопли. Вятърът минаваше в бърснеш полет над автострадата и сякаш се забавляваше да се върти около незащитените ѝ от прекалено късата поличка бедра.

Наистина е изненадващо и е смущаващо изведнъж да открием младата историчка наред нашето време край пътя за София. Та нали вековете, от двайсетия включително, по ред научни и морални съображения бяха строго забранени за посещения от бъдещето? А и нейните предишни съприкосновения с този век бяха заличени от паметта ѝ? Но ето че едно от тях отново бе изплувало у нея, и то с влудяваща сила!

Когато апаратът изтласка дълбоко в мазетата на нейното мозъче приключенията ѝ с древния елински ваятел Праксител, кой знае как на негово място постепенно се занадига потиснатият по-рано спомен за историята от двайсетия век.

Такова странно нещо е тая мека и уж лесно уязвима топка, човешкият мозък. Натиснеш го от едната страна, той се надигне от другата. Смачкаш нещо в единия му край, в другия се пръкне пък нещо друго. От това явление в наше време доста се боят политиците, а социолозите продължават да го изучават старателно. И макар след толкова века

учените да познаваха мозъка много по-добре от нас, той пак ги изненадваше понякога, изравяйки от глъбините си някоя и друга загадка, с която да натрие любопитните им носове.

Щом се върна от „Габрово“, Циана увисна на врата на своя професор. Чувствувала се безкрайно самотна, вероятно такава си се е родила – непригодна за своето време... Той, професорът, не знаел какво е да си историк, все към миналото те влече, не към астероидите. Един-единствен човек и бил близък на този свят, а той – сега чак го осъзнала – се намирал в двайсетия век; нека го зърне макар за ден-два и така нататък, както убедително с нежни думи и сълзи умее едно младо момиче да размекне сърцето на своя стар професор.

Тя бе пристигнала, изпреварена от възторжени благодарности и грамоти за изключителни научни заслуги заради компютърната история, та професорът не можа да ѝ откаже и лично я стовари с най-модерния хронолет недалеч от София. Надяваше се, една разходка из толкова мечтаното от нея минало по-издълбоко от психологическите лаборатории да излекува романтичната болка на бившата му студентка.

Пътуването на автостоп е сред малкото романтични изяви на загубелия двайсети век, стига да си достатъчно издръжлив да престоиш час-два край шосето. За момичета като Циана това време значително се съкращаваше и един математик лесно би могъл да изчисли пропорцията: дължина на престоя – дължина на полата. Но за беда в този час на деня повечето коли или бяха препълнени, или в тях седяха жени, които сръгваха мъжа до себе си, както това е правено в ранните десетилетия на века с работния добитък. Вятърът обаче, който също се интересуваше от нейната къса поличка, продължаваше настойчиво да вдига и ръката ѝ, така че въпреки измамната представа за продължителността на нейните усилия, създадена и от студа и многото автомобили, Циана все пак не стоя повече от петнайсетина минути.

Малка, кално-бяла кола пъргаво се изхлузи от общия поток и гостоприемно отвори вратата си, но в същия миг връз нея връхлетя огромен товарен автомобил. Нещо ужасно изпuffтя, запищя и се затресе. Циана стисна клепачи, а когато ги отвори, видя, че товарният автомобил само бе допрял тъпото задниче на кално-бялата количка и вече отстъпваше разкаяно. Собственикът на малката кола обаче, макар и убедил се, че няма дори дракотина по нея, размахваше юмруци към високата кабина на товарния автомобил и бълваше думи, които на Циана се сториха неприлични. Изучавайки езика на двайсетия век, тя естествено бе се запознала и с някои от неговите неприличности.

Шофьорът на товарния автомобил изля от високия си прозорец кратко поройче от подобни думи, после отвори рязко вратата към Циана и подвикна:

– Качвай се, малката! Зарежи го това врескало!

И Циана се качи при него, защото големият автомобил изглеждаше значително по-надежден от малкия. Щом потеглиха, шофьорът се изсмя победоносно:

– Така де, от тия лайнари човек не може да се вреди! Все те обират каймака по пътя, ама тоя ще ме сънува нощеска! Видя ли как му спрях, а?

Циана не разбра в какъв смисъл той омеша някакъв каймак с някакви клозетни продукти, но грубото му лице и грубият смях ѝ се сториха пикантно мъжествени.

– Къде си ходила? – запита я той, вместо да я запита къде отива. – Да си пуснем ли малко музичка, а?

Кабината се изпълни с такъв внезапен крясък, та вероятно не се чу колко неубедителен бе отговорът ѝ:

– На разходка из природата.

А истината бе, че тук се оказа най-близкото място, където хронолетът можа да я остави незабелязано от хората.

– Ти май не си оттук, щото и приказката ти не е тукашна.

Циана си въобразяваше, че поне говорът и облеклото ѝ нямаше да я издадат. Опита се да отклони вниманието му:

– Каква е тази музика? За какво крещят толкова?

– Па за любов, за какво друго ще крещат! – пак се засмя шофьорът и очевидно още се чувствуваше победител. – А ти как така се скиташ самичка из природата? Ако те нападне някой?

– Аз съм доста силна. Учила съм и разни хватки по самоотбрана.

– Бе то да те налегне някой такъв като мене, ще ти видя хватките.

Юмрукът му на волана бе голям почти колкото главата ѝ, та хватките сигурно нямаше да ѝ помогнат, но Циана не се уплаши. Силата, която излъчваше шофьорът, се усещаше като уют и опора. И някакво срамежливо колебание се усещаше още у него.

Мъжът в радиото бе се накрещял и млъкна, вероятно с надеждата, че дивашкият му зов е бил чул, а на негово място се обади приятничък женски гласец с невероятното искане: „Обещай ми светло минало...“. Въпреки че товарният автомобил доста силно я подмятате насам-натам, Циана се усети, както се казва в двайсетия век, улучена право в сърцето. Колко много имаше нужда сега някой да ѝ обещае да бъде светло

миналото, в което бе се гмурнала така презглава! Запита:

– Какво се разправя в тази песен?

– Не чух, ама сигурно пак за любов, за какво друго! Ух, какво е премръзнало това краче!

Корава и топла, ръката на шофьора бе обхванала цялото ѝ коляно. После с грапава нежност се премести нагоре по бедрото, а притежателят и нададе странно запънат в гърлото вик, подобен на предишните орангутански любовни крясъци по радиото:

– Иииих, начиии!

– Значи ли казахте? – добросъвестно го запита младата истерична. – Какво значи?

Шофьорът се смути и като че ли се ядоса.

– Това значи! Отгде ги измислиха тия план-графици, майка му стара, че и тия автостради, дето няма човек къде да спре! Слушай, малката, хайде да се видим довечера, а? Да пийнем по едно, да се стоплим. Страшно мезе си! Човек само като те погледне, и веднага му се допива.

Неразбрала целия смисъл на поканата. Циана веднага се съгласи, защото имаше нужда някой да я въведе в днешния живот, а никак не бе сигурно, че още днес ще намери своя историк.

– Е, това е! – пак така странно възкликна шофьорът, очевидно изненадан от съгласието ѝ. – Само че ще ме извиниш, ама не мога сега да те стоваря в центъра, много съм закъснял. Ще слезеш на плавателния канал, там ми е и предприятието, а там вървят много автобуси занавсякъде. И ще ми кажеш после къде да те намеря.

Циана не бе виждала плавателен канал нито по картите на София, нито на филмите от това време.

– Па имаме си, що да си нямаме? – отвърна ѝ шофьорът, като махна ръката си от бедрото ѝ; бяха навлезли в града.

– Голям ли е?

– А! То вода в него няма!

– Защо?

– Ми щото София няма вода да си умие очите, та за плавателен канал ли ще има!

– Защо тогава сте го изкопали?

– Е па да си имаме канал! – позасмя се шофьорът. – Казвай къде да се срещнем!

Не за пръв път младата хрононавтка се укори, че не бе изучила сериозно социалната психология, за да си отговори сега на въпроса, възможно ли е милиони хора да си внушават, че имат нещо, което в

действителност не притежават.

– Да не се отметнеш, ей! – обезпокои се шофьорът от мълчанието ѝ.

– Ще потърся най-напред хотел. Дай ми визофона си.

– Какво да ти дам?

– Прощавай, телефона исках да кажа! – изтръпна Циана от грешката си. Ако така я караше и занапред!...

– Добре, ще те чакам в службата. Ама ще търсиш Мечо, щото, ако ми кажеш името, може и да не го знаят, всички ме знаят Мечо. Запиши си го!

Товарният автомобил подскачаше и се люшкаше, сякаш в следващия миг щеше да се разглоби, но когато слезе край някаква пълна с хора транспортна спирка, тя остави в кабината му един трогателно щастлив Мечо, готов сигурно с години да я чака край телефона на предприятието си.

Спирката – отблъскващо мръсен, с изпочупени стъкла навес – се намираше на не по-малко мръсна улица: сивочерна настилка, осеяна с хартиени и пластмасови боклуци, сред еднообразни дълги сгради, които навяваха страх със своя цвят на пролежали хилядолетия в земята кости.

Чакащите бяха я видели да слиза от камиона, дори гащичките ѝ бяха огледали при неумелото спускане от високата кабина и жените бяха вдигнали пред себе си телени заграждения. Мъжете я поглеждаха крадешком, по-възрастните – насмешливо, а неколцина я зяпаха така, сякаш ей сега щяха да нададат нечленоразделния вик на Мечо: „Иииих, начиии!“ Циана се обезпокои. Навярно бе ги подразнила с нещо, защото в книгите, които прочете за българите от онова време, не се срещаха такива групови картини. В тях те живееха дружно, сплотени от хубави идеи и чувства. „Обещай ми светло минало...“ – изтананика си тя наум и се обърна към малките листчета, налепени по ръждясалите пилони на навеса.

Бяха впечатляващи съобщения: Търся съквартирантка... Продавам спортна бебешка количка... Касетофон стерео нов продава... Студент търси съквартирант... И Циана се зарадва. Но да, ето, хората наистина се обичат! И са готови дори непознати да вземат за съквартиранти, само и само да не живеят сами...

Очакваното превозно средство прекъсна ведрите ѝ разсъждения, като връхлетя на спирката с двойно по-силно пъшкане от товарния автомобил на Мечо. Тя се поколеба дали да се качи, но сякаш за да докаже оптимистичните ѝ изводи, нечия ръка я хвана над лакътя и я въвлече в тълпата, която я понесе и с блъскане я натика вътре, заклеши я от

всички страни. Но тъкмо бе стъпила по-уверено на краката си, превозното средство изръмжа като разлютен динозавър и така потегли, че люшна хората сега пък назад. И тук още веднъж се открие силата на тяхната задружност – никой не падна.

О, боже, каза си Циана с религиозното възклицание на този нерелигиозен век, та от него са ни завещани красиви произведения на всички изкуства, как е могъл в същото време да създава такива грозни сгради, тия мръсни улици и тия смърдящи страшилища!... И със закъснение усети, като парещи следи по кожата си, че нечии ръце бяха я опипвали и щипали при апокалиптичното качване в превозното средство.

Ако хората знаеха откъде идва, сигурно биха я утешили с популярното софийско възражение: „Да си си седела дома, като не искаш да те мачкат!“ А някой пенсионер би си послужил и с още по-древната мъдрост: „Която мома не ще да я щипят, да не се хваща на хорото.“ – макар това да не беше хоро, а автобус на обществения транспорт. Но хората си я смятаха за своя и нямаха очи за страданията ѝ. Затова тя много плахо попита старата жена, към чийто стол непрекъснато я блъскаха, къде трябва да слезе за най-близкия хотел.

Погледът на бабата тръгна от обувките ѝ, много бавно изпъзля по дългите ѝ крака нагоре, после изведнъж отскочи към разкопчаното кожено яке и тя отвърна с не по-малко внезапна сърдитост:

– Че кой ще те пусне тебе в хотел ма! Па де да знам, то в тия хотели стават едни работи... – Помисли малко и добави великодушно: – На другата слез, там ще вземеш трамвая за центъра и пак ще питаш.

Посрещна я същата сивочерна улица, осеяна от същите мръсотии, но с още по-смадлив въздух, защото платното ѝ бе гъсто населено от разноцветни автомобили. Циана се обезпокои дали ще издържи на отровната атмосфера, която обгръщаше загадъчния двайсети век, дали ще ѝ стигнат и силите да посрещне опасните неща в тукашните хотели. Но ето че релсовото превозно средство, което наричаха трамвай, отново прекъсна размишленията ѝ, за да я хвърли в още по-голяма тревога.

Свила се на една от коравите му седалки, за да избегне странното любопитство на пътуващите, тя изведнъж осъзна с какво толкова го предизвикваше. Нито една от жените, крачещи по тесния тротоар на тая дълга и мръсна софийска улица, не носеше толкова къса пола като нейната. Всичките бяха скрили краката си до под коленете. Изведнъж се усети просто гола под стрелкащите я отгоре разнополови погледи и побърза да закрие краката си с чантата.

Когато се готвеше за срещата с далечния си възлюблен, тя

естествено обърна особено внимание на облеклото. Старателно проучи заложените в историческите компютри модни албуми и дълго избира, докато се спря на това кожено костюмче: къса поличка, блузка и пазещо от вятър и дъжд якенце, чанта през рамо от същата кожа, подобаващи обувки. Хем беше кокетно – откриваше добре красивите й крака, хем щеше да понесе несгодите на пътуването. А ето че бе сбъркала, и то много сериозно, защото вместо да й осигури допълнително прикритие, то я открояваше по някакъв скандален начин.

Небрежна към модните движения на своя век за сметка на отдавна отминалите, младата историчка не знаеше, че дори лично да влезеше в конфекционните магазини или в шивашките ателиета на времето, в което бе се спуснала, не можеше да бъде сигурна дали ще улучи модата от вчера или модата от утре. Камо ли пък, когато се целеше в нея от три века разстояние.

Бе готова да скочи веднага, но бяха й казали да слезе след три спирки, а и нито веднъж не зърна през прозореца магазин за облекло. Вместо това прочете на първаза под стъклото една лирична декларация, предназначена навярно да успокоява нервни пътници като нея. Някой бе изчегъртал с доста разкривени печатни букви: „Мой роден, мой хубав трамвай, с теб бих пътувал и до Хавай!“

Но защо, изуми се Циана на анонимния поетичен възторг, та нали си имат самолети за далечните разстояния! И се ужаси от представата, да пътува чак до Хавай с това дрънчащо и пищящо на всеки завой досадно бавно превозно средство. Не, нищо, нищичко не можеше да разбере в тая своя някогашна родина!

Преди да попита за хотел, Циана се втурна в първия магазин за женско облекло, който се изпреди пред очите й, усетила се направо подгонена от погледите на минавачите. Няколко продавачки стояха отегчено между висилките с рокли и палта; нейната поява ги заинтересува, но не в такава степен, че да напуснат местата си, да я попитат какво желае. Само най-възрастната раздвижи бръчките около устата си в нещо като готовност за разговор и Циана потърси нейната помощ.

– Моля ви, искам да си купя нещо, рокля, костюм. Кое сега е модерно?

– Па знам ли! Аз от моди много-много не отбирам.

Продавачка на женско облекло, която не познаваше модите! Циана щеше да я наругае, ако не бе си спомнила, че се намираще в същото положение, когато я пратила при компютъра на астероида „Габрово“. И настоя:

– Какво ще ме посъветвате да облека?

– Ми нещо, дето да ти скрие срамотиите – засмя се жената, но не беше недружелюбно. – Ела, ела, я че ти изберем!

Уморена от шокиралите я досега впечатления, тя се остави в ръцете на възрастната продавачка, а тя пък намери за майчинската си загриженост изненадващо безропотен манекен за събличане и обличане и още по-покорен слушател за напътствията си. От тях историчката запомни само едно, защото ѝ се стори особено абсурдно:

– То модата си е мода, дъще, ама мъжът иска само той да гледа онава, дето имаш за показване, а не сичките да го гледат...

В афекта си бе забравила, че не можеше веднага да захвърли кожата дубликат, направен в двайсет и четвъртия век. В него имаше тайни джобчета с разни полезни неща като газовото пистолетче за отбрана, антивирусни средства, часовничето-дъвка, а отвратителният костюм, който ѝ избра продавачката, нямаше джобове. В хотела щеше да го поноси, докато му свикне. Засега нека пък те свикват с хубавите ми крака, рече си тя троснато и за кураж си изтананика заседналия в главата ѝ рефрен: „Обещай ми светло минало!“

Обещаваха ѝ го. Млади мъже тихичко подсвиркваха, когато минеше край тях. Чуваше и подмятания – явен израз на любовни желания. В тази толкова мъглява епоха поне любовните намерения се изказваха недвусмислено. Трогнаха я и странните обявления, които зърна по стената, макар да я смутиха непознатите ѝ български имена.

Загубихме Коко, известяваше едно от тях, но той ще си остане вечно сред нас със своя весел нрав, с другарството си, с чаровната си усмивка. Съобщаваха го приятелите му Пепа, Зика, Муци, Фъц. Обратно на това близките на Стоян Мутев му разясняваха, че той никога нямало да се върне при тях. Циана обаче не владееше добре интонациите на българския от двайсетия век и не разбра да го натъжат ли искаха, или да го зарадват. Четиридесет дни без непрежалимия Океан Бобчев, разгласяваше друго. „Скъпи Оки, четиридесет дни – четиридесет люти рани в сърцето ми, които никога не ще зараснат...“ И тук усмивката бе играла важна роля, защото настойчиво уверяваха покойника каква е била тя и колко благ е бил неговият поглед, а после пък му се натякваше, че е оставил своята сиротна женица вечно да скърби. На снимката обаче нямаше никаква усмивка, а очите бяха жестоко размазани, сякаш осиротялата женица за отмъщение бе му ги избола.

Киана се сблъскваше почти на всеки ъгъл из града с такива известия и всички настояваха, че са си отишли само честни, трудолюбиви,

всеотдайни, скромни и прекрасни люде. Това я обърка – или впечатленията ѝ бяха погрешни и хората в днешната ѝ родина са всички такива, или върлуваше непозната епидемия, която мореше само честните и прекрасните. Но едно беше наистина чудесно: нямаше още отчуждение между хората, всичко се вършеше откровено, на улицата, в превозните средства. Там получаваше поканите за любов, на улицата ти предлагат да си купиш бебешка количка или да станеш съквартирантка на някого, на улицата и без всякаква стеснителност милата Жана съобщава на всички жители на града колко страда по своя Океан. И каква дълбока философия се съдържа в тези известия! – помисли си още младата историчка. – Вървиш си по тротоара и хоп, опипе те някой или те покани да тръгнеш с него, а десет крачки по-нататък, хоп, опипе те пък тя! Оная, която все се мъчим да забравим. Опипе те с някое такова съобщение, сякаш ти казва: „Хей, миличка, не забравяй все пак, че и аз съществувам! Като си тръгнала сега нанякъде, помисли ли си хубаво накъде и защо си тръгнала и има ли смисъл да вървиш нататък, след като, все едно, накрая ще стигнеш при мен...“

Тълкуването на уличните известия, както ги нарече тя в себе си, толкова я разстрои, че Циана силно се разколеба в прищявката си да търси своя изгубен във времето историк. И може би вместо него щеше да потърси начин да излезе извън града и да натисне с език крайния си десен кътник, в който бе вграден мъничък сигнален предавател, ако внезапно не бяха ѝ преградили пътя две симпатично наперени момчета.

– Ало, маце – каза едното. – Хайде да направим нещо заедно, а?

– Какво например? – отзова се Циана, благодарна им, че бяха я изтръгнали от мрачното настроение.

– Ами... например, да се борим заедно за мир.

Историчката знаеше, че в тези години това е било най-важният политически проблем, но на хрононавтите бе абсолютно забранено да се намесват в историческите събития. Запита:

– Манифестация ли ще има?

Момчетата се изсмяха над толкова наивност.

– Ама не, просто ще идем някъде да се повеселим.

– Съгласна съм. Къде е най-близкият хотел?

Въпросът ѝ шокира момчетата – май наистина в хотелите им ставаха някакви страшни работи! Първото, по-напереното, изпелтечи:

– Не, не, остави ги тия хотели! Към парка да идем, ще пием и по едно кафе, докато стане време за диското.

– Много съм уморена, момчета, нека първо си намеря хотел.

Помогнете ми!

– Ама не си ли отгук? – подсвирна другото момче, като изгледа книжната торба с купения костюм. – Ей, бате, видиш ли провинцията какви мацета почна да произвежда!

Циана настоя да ѝ обяснят какво значи „диско“, а след като ѝ повярваха, че не го знае, приказката на момчетата стана накъсана, колеблива и очарователната им самонадеяност се загуби някъде из улицата. Но те все пак я отведоха до сграда, на която пишеше „хотел“ – непонятно защо на чужд език, и набързо се сбогуваха. Казаха, че щели да я потърсят за диското, забравиха обаче да попитат за името ѝ.

Циана ги изпрати с облекчение. Бе обещала вечерта на Мечо, а в своя век никога не нарушаваше обещанията си. Не биваше да ги нарушава и в този.

Каквито и неща да ставаха в тукашните хотели, те, изглежда, бяха с нещо привлекателни, защото в този нямаше свободни стаи. Препълнен се оказа и съседният, а в третия ѝ обясниха, че не могат да я приемат, понеже била софийска жителка. Тоя неин Институт по темпоралните полети, който уж всичко съобразяваше, не бе проверил къде отиват да спят например софийските жители, когато съпругът и съпругата са се скарали по-сериозно. Може би им се издаваше специален документ за скарване?

И като ругаеше своя Институт с познатите ѝ от всички български векове ругатни, загдето бе ѝ дал такъв паспорт. Циана отново се затътри из софийските улици. Уличните телефони нямаха телефонни указатели, за да потърси адреса на своя любим, а на Мечо да звъни бе още рано.

По това време на деня ресторантите се оказаха затворени. Продаваните по улицата храни не я съблазниха, искаше и да поседне някъде, а заведенията с надпис „Закусвалня“ или „Бързи закуски“ бързо я прогонваха с нечистотията и миризмите си, докато тя не започна да се самоувещава, че е дошла от епоха, чиято хигиена граничи със стерилност и никак не е сигурно дали такава чистота, като тяхната, е полезна за човека, дали не го отдалечава от природата и естественото.

Така тя успя не само да влезе в следващото заведение на самообслужване, а и слепешката да си вземе някаква чиния от бюфета. Избра си по-чиста на вид маса, тоест по щампованата с разноцветни петна покривка нямаше поне трохи и смачкани салфетки, застави се да не гледа ръба на чинията, внуши си, че ще умре, ако не изяде веднага нещото пред себе си, все едно какво е.

Един смущаващо дребен мъж със синкаво бледо лице прекъсна

неприличното ѝ хранене, като я помоли любезно да заеме насрещния стол. Табличката застрашително се люлееше в ръцете му, люлееха се и двете черно-сиви като асфалта на улицата метални панички с еднаква супа, но той се справи с цялата си неувереност и деликатно засърба.

Циана срещна два-три пъти погледа му, който продължаваше да ѝ се извинява, и забеляза с педантичността на историчка: като националното знаме, бяло, зелено и червено – защото под зеленото на ирисите, около зениците имаше мътни кръвясали ореолчета.

При четвъртата среща на погледите им мъжът с триколяра я заговори също така внимателно, сякаш се боеше да не изтърве на покривката някоя от думите си. А издихът му я лъхна още по-силно с онази ужасна миризма, която бе донесъл със себе си – на нещо вкиснато или съдържащо спирт.

– Извинявайте – каза деликатното мъжле. – Много извинявайте, че ви гледам така, но вие толкова приличате на една жена, по-скоро на едно момиче, което... Е, ще ви призная: което аз обичах. Трагичната любов на моя живот, моето черно щастие...

Той лекичко изхлипа, а може би се уригна, подреждайки думите с видимо усилие, но затрогващата им болка развълнува Циана. Нима не бе трагична и нейната любов към този историк, от когото помнеше само един белег от магарешка подкова на лявата буза?... Но и с нова надежда я донахрани внезапната изповед на това мъжле: Значи тя не бе чужда с вида си на днешното време, значи и в този век би могла да бъде обичана!

– Нямате представа какво момиче беше тя! – възкликна мъжлето и триколярът в очите му засвети тържествено. – Ама как да нямате, погледнете се в огледалото, и ще видите! Толкова си приличате! Впрочем – поразколеба се той и надникна под масата. – Краката ѝ май бяха по-големшки. Кой номер обувки носите? Тя имаше четиридесет и трети.

О, господи! – изпъшка момичето от бъдещето, отново загубило самочувствието си спрямо дваия век.

– Да, да, по-големи бяха – продължи да наднича към краката ѝ мъжлето, сякаш търсеше там потвърждение за трагедията си и Циана избяга, забравяйки на съседния стол торбата с купените дрехи.

Едва след час откри липсата им, но беше късно да се връща. Тогава бе станало вече късно за много неща.

На улиците настъпваше онова време, което наричаха „час пик“ – с двойно повече коли по платното, с тройно повече пешеходци на тротоарите. Бе времето, когато всички бързаха и всичко се извършваше по-

бавно. Замайна от газовете, блъскана от минувачите. Циана се носеше заедно с тълпата нанякъде си, губейки постепенно и последните остатъци от своята надежда. Някъде из тая необозрима тълпа се прибираше сега към дома си и нейният любим, или пазаруваше из магазините, но тя не се видя редом с него. Все по-силно усещаше, че не ще издържи още един ден на тази отровна атмосфера, а едва ли ще ѝ позволят да го вземе със себе си. И любов ли беше изобщо това, което така неподготвена я хвърли тук? Не е ли повече един детински романтичен порив към някакъв живописен белег от магаре? Не е ли онази често срещана човешка драмичка, да си въобразяваш, че обичаш някого, а всъщност да си влюбена само в спомена си за него и за собственото си някогашно чувство?...

Поредният от ударите, които ѝ нанасяше този неприятен град, я завари улисана да се пребори още веднъж с малодушието си. Не беше удар в прекия смисъл на думата. Някой я блъсна отстрани – нормално за такава гъста тълпа, друг я блъсна в гърба, но в следващия миг нещо дръпна рамото ѝ почти до изкълчване и когато тя се опомни, чантата ѝ бе изчезнала.

Лишена от рефлексите на съвременния човек, вместо веднага да викне за помощ, Циана се заозърта, занадига се на пръсти, но може би защото никога не бе виждала крадец, не заподозря никого сред двупосочния порой на минувачите. Тогава чак усети и празнотата на ръцете си – пакетът с дрехите също липсваше.

Непобеденото ѝ малодушие се превърна в краткотрайно отчаяние. Защо не бяха ѝ дали подходящ паспорт? Защо не я посъветваха да държи парите си в тайните джобове, не в чантата? Защо бяха я пуснали така скандално облечена?... Човек би си помислил, че е нарочно, ако не знаеше каква отговорност носи Институтът за оцеляването на хрононавтите, дори когато е против някое тяхно пътуване. Сега вече наистина се налагаше да изостави, макар и временно, своето намерение, за да се върне по-добре подготвена.

Както повечето жени от всички векове Циана умееше при случай да използва някои свои предимства: тънкото кръстче, високите силни бедра и възострото задниче, което бодеше мъжете в очите. Бе се надявала неговата пробивност да ѝ проправи път и в дваисетия век, но като му тури тая прекалено къса поличка, нещата се усложниха. Прекаленият светец и богу не е драг, бе си спомнила тя по този повод една тукашна поговорка, без да усети обаче колко неуместно я отнесе към оная част от човешкото тяло, която само с много голям риск би могла да бъде

обявявана за свята. Но ето че по принуда ѝ се налагаше сега да изиграе ролята на ония жени, за каквато тук очевидно я смятаха.

Застана край един от уличните телефони и отдалеч се заусмихва на мъжа, в чието лице забеляза особено откровен интерес към себе си. Спря го с най-всеотдайното си изражение: „Моля ви, нужни са ми пари за телефон...“ Мъжът дълго рови в портмонето си за двете стотинки, защото не гледаше в него, а се озърташе наоколо. Накрая се престраши:

– Ами ако този, на когото звъните, го няма, какво ще правим, а?

Без да смъква предаността от устните си, Циана се помъчи да съобщи какъв по-неангажиращ отговор да даде. Накрая избра някаква смешица от флирта, закачката и трогателната женска безпомощност:

– А вие ще ме вземете ли под своя закрила? Знаете ли, откраднах ми чантата с парите, пък аз...

Той дори не я остави да се доизкаже. Смуголеви: „Бедата е, че аз сега отивам на едно важно събрание...“ И панически се шмугна в навалицата.

Но какво сбърках пак, с какво го прогоних, вече се отчая и от себе си историчката. Та той наистина ме желаше, личеше си, искаше да бъде с мен! Дали защото споменах за парите? Явно, трябваше да се маха отгук колкото се може по-бързо и добре, че номерът на Мечо не бе откраднат поне в паметта ѝ!

Тя пусна пред себе си една жена, настояла да я изпревари, та да разбере как си служат с телефона, но жената не успя да говори. Стоя със слушалката на ухото си необосновано дълго за нетърпеливата Циана, после бръкна в улейчето да си вземе парите, а пари нямаше. Тогава тя удари с юмруче апарата и стотинките се спуснаха с тих звън. Циана внимателно прочете указанието, педантично го изпълни, чу сигнала „заето“, върна слушалката, но и ценните стотинки не се върнаха. Тогава тя избоксира, както бе видяла, коварния апарат, после започна да го бие от всички страни с нарастваща ярост, докато някой не ѝ извика: „Я остави апарата ма, хулиганка такава! От такива като тебе все не работят...“

И още много обидни думи ѝ изприказва този някой, когото тя не видя добре през замрежените си от сълзи очи, а затъкнатото ѝ гърло не можа да му обясни, че няма пари и не знае къде се намират другите телефони. Всичко в тоя век сякаш бе се наговорило да я нагрубява, да я щипе, да я ограбва. И милият професор по темпоралните полети с право щеше да ѝ се надсмее: „Циано-Цианче, казвах ли ти аз...“ Трябваше да му запуши устата и това бе първото, което се налагаше да направи. После ще поиска пак от някого стотинки, а симпатичният Мечо ще я откара,

откъдето бе я взел.

Тя почака пред витрината на гастронома, докато загасна пламъкът на ожесточението ѝ. Пресметливо огледа откъде влизаха хората и откъде можеше да се излезе, без да се минава през касите. Ако бе искрена със себе си, щеше да си признае, че я водеше вече не намерението да „запушва устата на своя професор“, а желанието да си отмъсти на неприятния век. И само мисълта, че, както ѝ бе известно, кражбата тук не е нещо необичайно, леко засенчват сладостното ѝ вълнение.

Убедена в своето хладнокръвие, тя обходи два пъти рафтовете, откри бутилките с гроздова ракия, пхна небрежно една под мишницата си, и бавно тръгна натам, където купувачите оставяха чантите и мрежите си, за да ги разменят срещу зелени пластмасови кошници. Но точно на това място, което бе наблюдавала уж особено внимателно, една дебела жена изненадващо я стисна за лакътя и оглушително заврещя в ухото и:

– Стой, ще крадеш, а? Граждани, дръжте я! Ограбиха магазина!

Циана дръпна лакътя си, при което бутилката се изхлузи, а експлозията ѝ пръсна на парчета мига наежена тишина. Касиерките скокнаха иззад касите си и една през друга заотправяха призови към милицията, купувачите стоеха злорадо ухилени, а дебелата жена настървено се бореше с Циана, която бе сметнала, че със счупването на бутилката инцидентът е приключен и можеше да си върви.

В битката коварно се намеси и някакъв мъж страшилище, устремно прегазил двете опашки пред касите. Той награби с людоедско сладострастие плячката си изотзад, но уплашената Циана рефлексивно улови сключените на гърдите ѝ ръце, рязко се наведе и праметна страшилището през главата си. Плясък на изгърван чувал, дрънчене на буркани, стреснати викове, сподавен смях... И се видя, че страшни са били само грамадните мустаци на страшилището. То лежеше смачкано на циментовия под, толкова жалко, че го съжалиха дори купувачите, които ненавиждаха управителя на кварталния си магазин. Вкупом се впуснаха да му помогнат, така че му отнеха всяка възможност да се изправи. Вместо благодарност обаче, управителят се замята в ръцете им, а мустаците му запърхаха пискливо:

– Крадци! Хайдуци! Всички сте хайдуци!

Никои не възропта против страшното обвинение. Или наистина бяха крадци, или бяха свикнали да ги обиждат, и продължиха усърдно да му помагат, докато той не им изрева да се махат.

Циана също бе смаяна от постъпката си, та не използва сгодата да избяга. А когато след многократно надничане между раменете на

помагачите се убеди, че нападателят ѝ не е пострадал, и отново се запромъква към изхода, бе вече късно. Пред вратата я чакаха неумолимите обятия на изпълнителната власт.

– Ето я, Маринчо! – възтържествува дебелия продавачка и побутна към нея едно съвсем младо милиционерче, което по същия начин бе уловила на улицата.

То не беше дори милиционер, а курсант последна година, квартално момче, което мнозина от купувачите познаваха още от дете. В отпуската, то бе излязло из махалата да се поперчи с униформата си и доста се противи да бъде въввлечено в тази кокошкарска история. Известно е, че всеки ученик в милиционерското училище ще предпочете сееси смърт банди и други такива неща, в които би могъл да се прояви, пред закононарушения на стойност три лева и седем стотинки, но сега сякаш целият квартал виждаше в него своята опора и той трябваше да оправдае доверието на народа.

Разбира се, Циана попадна в неговите обятия, чисто фигуративно казано, защото, щом я видя, курсантът веднага скри ръце зад гърба си. С тия голи ръце той би излязъл сам срещу някой въоръжен до зъби главорез, но какво можеше да направи с тях пред едно толкова хубаво момиче с разплакани очи?

Двамата се гледаха безпомощно, докато обръчът от купувачи се премести от управителя около тях и нажежи вътрешното си пространство с очакване и любопитство. Трябваше вече нещо да се предприеме и в своето смущение курсантът все пак налучка онова, което би направил всеки отдавна завършил образованието си милиционер: поиска паспорта на закононарушителката. Щеше да вземе паспортните ѝ данни и да рапортува в районното управление, където по-добре знаят как да постъпят с провинилата се гражданка. Гражданката обаче нямаше документи.

– И се бие! – провикна се управителят, като виреше мустаци над главите на клиентите си. Навалицата доста непочтително бе го изблъскала най-назад.

– Заявихте ли в управлението, че ви е открадната чантата? – попита с още една надежда бъдещият милиционер, но и тя мигом угасна. Нещата станаха съмнителни и той се видя принуден да изрече онова, което най-малко желаше: – Тогава ще трябва да ви задържа.

Циана не знаеше точния смисъл на този израз – замириса ѝ на хващане неизвестно как и за какво. Височко израсло, момчето изглеждаше слабовато, та една от познатите ѝ хватки сигурно би му стигнала, можеше да си послужи и с газовото пистолетче, но видът на милиционера бе

по-скоро уплашен, отколкото заплашителен и тя реши да не влиза повторно в ръкопашен бой с двайсетия век. Зачака.

– Да, да, трябва да ви задържа, гражданко! – повтори, сякаш се самоубеждаваше, курсантът, а дебелията продавачка майчински го окуражи:

– Задръж я, Маринчо, задръж я!

– И ще я задържа, како Маро, като нищо ще я задържа!

Дългът наистина настояваше за това, но как да го приведе в изпълнение? Щом е такава, че налита и на бой, налагаше се да я хване по някакъв начин, но нали всички минавачи ще си помислят, че му е приятелка, а пък с тая поличка! Що ли му трябваше да облича униформата!...

Той щеше да изрече още веднъж заканата си, докато съобразяваше как да опази честта на мундира, но един от купувачите го изпревари:

– Хайде бе, Маринчо, задържай я вече! И ние си имаме работа!

Обръчът около двамата окончателно се превърна в една зинала за смях и подигравки огромна уста, след като се обади и баба Стойна от съседния вход на техния блок. Неуморима в стремежа си да изложени целия квартал, тя подвикна галовно:

– Спогодете се, Маринчо, спогодете се, баби! Я какви сте ми млади и хубави! – а някой побърза да я увери:

– Ще се спогодят, бъди спокойна!

Курсантът се изпъна люто наранен, изрева с пресилено дебел глас:

– Вървете пред мен! И да не сте посмели да бягате, че...

Той не знаеше какво щеше да направи, ако тя все пак би посмяла, а когато излязоха на булеварда, съвсем се обърка. Вървеше с вързани като подивели кучета за дългите крака на арестантката очи и чудовищно противозаконно закопня те изведнъж да побегнат накъдето си щат.

Циана обаче нямаше намерение да бяга. Та нали тази милиция е създадена да пази гражданите, да им помага, защо да не помогнеш и на нея? И тя доверчиво забавяше крачки, за да се изравни с бъдещия милиционер, да го попита нещо, но той също веднага скъсяваше крачките си, предупреждавайки я да не се обръща.

Колкото и бавно да се придвижваха по този начин, накрая те все пак стигнаха в районното управление. Там бъдещият милиционер с много изчервяпания смогна да предаде своята арестантка по уставния ред, козирува с облекчение, преди да излезе и точно тогава уставният ред изведнъж рухна. Арестантката протегна ръка, примига чаровно насреща му и каза: „Сърдечно ви благодаря!“ А бъдещият милиционер импулсивно пое ръката ѝ, изтърва я, сякаш бе уловил нещо нажежено и

замръзна в готовността си да изтърпи всички възможни наказания.

Въпреки дългия си служебен опит, дежурният офицер обаче не знаеше полага ли се наказание за такъв случай, разсърди се на себе си, и повтори гневно: „Свободен сте!“ После, останал насаме със странната арестантка, доста дълго набира сили за оня пронизващ поглед, който трябваше веднага да я обезоръжи. По този начин ѝ даде възможност да го изпревари.

– Другарю милиционер. – Хрононавката не бе стигнала чак до офицерските чинове в изучаването си на двайсетия век. – Имам нужда от вашата помощ. Търся един човек, а не знам как да го открия.

Капитанът си наложи да не посяга още сега към цигарите.

– Първо ми кажете защо сте без документи!

Да, този начин на кражби напоследък бе зачестил, но пък кражбата, извършена от самата арестантка, усложняваше картината. Циана му довери, че е взела шишето за един свой приятел. Останала без пари, а се налагало...

– Същият, когото искате да намерим ли?

– Този е друг.

– А той къде е? – последва закономерният в такова следствие въпрос. – Какъв е? Може ли да гарантира за вас?

Капитанът се мъчеше да отклонява погледа си не само от цигарите, а и от греховно оголените бедра, и от лицето ѝ, което объркваше мислите му със своята невинна хубост. Иначе разсъжденията му следваха пътя на служебно изпитаната логика: Арестантката няма документи и самата краде – дотук, общо взето, ясно! Откраднала е обаче шише гроздова, уж за подарък, докато приятелят на такова момиче едва ли пие евтиното винпромско производство. Той сигурно пие нещо по-луксозно, отгоре на всичко тя отказва да назове името му. Не посочва и какъвто и да било свои адрес. Дали не е пък наркоманка? Май в бедрата си биеха инжекциите. Останала без наркотик, грабва първия алкохол, попаднал ѝ на лавицата...

И той подхвана разпита отначало.

– Ама защо пак ме измъчвате с тоя глупав паспорт? – взмути се Циана с наивитета на своето време. – Нали седя пред вас! Паспортът ли е по-важен или човекът?

Капитанът чак сега запали цигара, иначе щеше да кипне: „Човекът без паспорт не е човек“, но нещо бе го смутило в това умозаключение. Димът му подсказа по-приемлив вариант: Един гражданин, който не може да установя своята самоличност пред другите, сам се поставя извън

законите и така нататък.

Циана, чиято самоличност се намираше далеч в бъдещето, можа да му излезе само с тамошни противодоводи, а те още не важеха. Тук те можеха да те накарат да изглеждаш в очите на другите като умопобъркан. И капитанът се обади по телефона да повикат лекаря. Телефонът пък подсети Циана за Мечо.

Следствието отново заора в нещо силно подозрително: тя не знаеше истинското име на шофьора, а добрият Мечо постъпи по най-правилния за един днешен гражданин начин, щом му съобщиха, че го търсят от милицията. Той категорично отрече да има нещо общо с непознатото момиче, само го е взел на автостоп до София. И хрононавтката бе нападнала с още по-жестоки въпроси: Къде е била, откъде е идвала, защо е стояла тъкмо на това безлюдно място край автострадата?... Въпроси, които трябваше да останат без отговор.

– Тогава ще ви затворя в мазето – рече капитанът и се изправи застрашително.

Всъщност искаше да я предаде вече на дежурния следовател, но все още бе любопитен, а и след снощния телевизионен криминален филм му се щеше сам да изпробва следователските си умения. Ето, арестантката наново го изненада, питайки със зашеметяващо простодушие: „Какво има там?“

В мазето, разбира се, нямаше дори мишки, защото хигиената беше уставно задължителна, та и с тях не можеше да я изплаши.

– Ще имате възможност да решите дали да ми отговаряте, или не.

– Чудесно! – зарадва се момичето. – Затворете ме в мазето, а вие през това време намерете човека, за когото ви моля.

Капитанът още не искаше да го търси, защото тя единствено на него разчиташе да ѝ създаде някакво алиби, а това също беше подозрително. И гневно промени решението си:

– Не, ще стоите тук, докато не ми кажете истината!

– Ако аз ви я кажа, няма да ми повярвате! Затова потърсете, моля ви...

– Тогава ме излъжете, ама така, че да ви повярвам!

Той бе отхвърлил още в началото възможността тя да е шпионка, но една шпионка, която се разхожда без документи и краде гроздова ракия за три лева, и няма никакъв адрес, беше сто пъти по-вероятна от алибито на арестантката.

Капитанът предпазливо ѝ зададе няколко доуточняващи въпроса, реши, че при това положение един от двамата им трябваше да иде в

лудницата, а понеже все още смяташе себе си за по-полезния член на обществото, повторно запита по телефона какво става с доктора. Лекарят беше пристигнал и той тръгна да го осведоми предварително, отвърщайки на триумфа на арестантката си: „Нали ви казах, че няма да ми повярвате!“ с най-дружелюбното си уверение:

– Напротив! Сега вече всичко ви вярвам.

Отегчена от не по-малко абсурдния и за нея разпит, Циана пхна в устата си експерименталното часовниче, за да се дозареде с време и настроение. Завариха я да дъвче, силно угрижена, че бяха ѝ повярвали. Та нали затова бяха забранени за посещения тези векове – защото вече се приемаше за възможно пътуването във времето!

– Махнете тая дъвка! – скара ѝ се капитанът.

– Дразни ли ви? – сговорчиво рече Циана. – Само още две-три минути, моля ви! Имам нужда от нея.

Лекарят му смигна да не предизвиква конфликт и бащински я запита:

– Значи вие се казвате Циана? И не сте кръстена нито на дядо Ценко, нито на баба Цанка, а на химически елемент циан?

Хрононавтката бързаше да досдъвче необходимото и време и само кимна.

– Трябва да видя ръцете ви. Нали ще съблечете за малко якето и ще вдигнете ръкавите на блузката?

Макар да не разбираше за какво е нужно, тя покорно се остави да огледа красивите ѝ обли ръце, но категорично отказа да свлече чорапите си.

– Нищо, и така ще може – примири се лекарят, посегна към едното ѝ бедро и се наведе да го огледа за следи от инжекции, но в следващия миг доста тежичко се тръшна на задника си.

Не от изненада, не, един съдебен психиатър трудно може да бъде изненадан от някоя човешка постъпка.

Просто Циана, свикнала медицинските прегледи на тялото ѝ да се извършват от диагностичните работи, импулсивно бе го блъснала, възмутена от безсрамното опипване. Но веднага се спусна да му помогне с почти насълзена молба за извинение, та капитанът, който бе посегнал към копчето, се отказа да ѝ надява белезници.

– Ох, никак не съм подготвена за вашия век!

– А за кой сте подготвена? – отдалечи се лекарят от нея.

– За древните и за средните.

– Там едва ли щяха да се церемонят толкова с вас! – рече

капитанът, лекарят обаче професионално нямаше право да ѝ се сърди.

– Позволете поне да видя очите ви и езика.

За да покаже езика си, тя трябваше да го освободи от часовничето. Извади красивата му кутийка и внимателно го изплю в нея, при което капитанът скочи иззад бюрото, а лекарят сам облещи очите си като за преглед.

Правеше нова грешка, но часовничето бе свършило своята работа и Циана се изсмя, вече забавлявайки се:

– В едно свободно общество всеки има право да дъвче каквото си ше, нали така, другари?

– Да, да, разбира се – не посмя лекарят да отрече, че живее в толкова свободно общество и се обърна към дежурния офицер, а в погледа му се съдържаше готовата диагноза. – Близките ѝ обаче трябва да бъдат уведомени.

Следствието бе всъщност приключило и капитанът нареди на телефониста да открие сред единайсетте еднакви имена в телефонния указател търсения историк, докато лекарят доверително привличаше стола си към превърналата се в пациентка арестувана. Хвана галвовно ръцете ѝ – не се знаеше дали няма да посегне отново – и с най-нежното приятелство в гласа си я помоли да му разкаже отново всичко, нищо че звучело невероятно.

Циана още по-въодушевено продължи да се забавлява с абсурдната ситуация, но лекарят много скоро я прекъсна, засиял от радост:

– Ами да, тази история ми е позната! И името е същото. Циана! А аз все се чудех откъде ви познавам. Има такава книга, нали? Фантастичен роман. И човекът, когото казахте да потърсим, е нейният автор.

– Но няма той е писал за това? А ни обеща, подлецът, никому да не казва! – извика младата историчка, убедена в този миг, че мрази своя неверил на науката колега.

Явно хронолетът бе я стоварил фатално късно, за да успее да промени нещата. Не ѝ оставаше друго, освен да извади газовото пистолетче, да се измъкне оттук и незабавно да напусне това толкова неморално време. Преди това обаче се налагаше да отиде донякъде, защото из улиците не бе видяла тоалетни, а възмущението ѝ я направи нетърпелива.

Капитанът нареди на един милиционер да я съпроводи, правейки му знак, че арестантката е опасна, а щом останаха сами, докторът обясни:

– Разбрахте, нали? Налудна идентификация. Чела е книгата и се е живяла в героинята, че и автора ѝ обявява за свой близък. Имахме

наскоро един много интересен случай...

И той заразказва този, според него, по-интересен клиничен случай, а капитанът го чакаше да свърши, за да узнае обществено опасно ли е това заболяване и какъв дял от отговорността се налагаше да поеме.

Циана доста се забави, за да си състави план кога и как да извърши своето покушение срещу народната милиция. Помъчи се още да си спомни и какво велико и добро е извършил двайсетият век – теория на относителността, начало на социалното преустройство на планетата... та да не си отиде от него така ожесточена, и когато се върна, авторът на популярния фантастичен роман вече стърчеше наред кабинета на дежурния офицер.

Тя още от вратата се хвърли да го прегръща, а след като нацелува до насита белега на лявата му буза, изхлипа:

– Борис, кажи им да ме пуснат! Ужасно ме измъчиха заради някакъв глупав паспорт.

– Значи наистина ви е близка, не е само ваша читателка? – зарадва се и капитанът, който вече предпочиташе да изпрати нещастното момиче в къщи вместо в лудницата.

– Да, да, трябва да я пуснете – отвърна писателят, но не изглеждаше съвсем уверен в желанието си.

– И коя е тя? Откраднали са й документите.

– Амиии... Циана – затрудни се той какво повече да каже, сигурно защото и най-необузданият фантаст изпитва все пак някакво чувство за отговорност пред своето съвремие. – Циана! Моят прототип.

– Каква ви се пада? – затрудни се и капитанът. В своята практика той си имаше работа с всякакви типове, но прототип още никои не бе му докарвал.

– Мога да гарантирам за нея – избягна отговора фантастът, като припряно заизважда от джобовете си разни документи: шофьорска книжка, паспорт, две клубни карти...

– Не е нужно, моля ви. Та ние ви познаваме! – намеси се лекарят, кимвайки с усмивка към капитана.

Като човек на науката, той, естествено, не можеше да си позволи да вярва на подобни измишльотини и продължаваше да е убеден в своята диагноза, но също предпочиташе да се отърве от момичето, вместо да му търси сега място из препълнените софийски психиатрии.

И дежурният офицер любезно изпроводи двамата чак до изхода, за да се върне и кабинета си с нови опасения за своето време: Бе то и много фантасти се навъдиха напоследък, а знае ли човек какво може да се

очаква от тях!...

Не по-малка тревога бе обзела обаче и Борис. Отначало историк, после – фантаст, той сякаш бе прескочил собствената си епоха и все по-трудно се оправяше в нея. Какво щеше да прави с гостенката си? В хотела нямаше да я приемат без паспорт. Всичките му приятели бяха женени – ще рекат: що не я вземеш при себе си, щом ти е роднина, а кажеше ли им истината, ще го скъсат от подигравки. Единствено фантастиката позволяваше да се приемат сериозно невероятни неща...

За няколко мига той неволно си представи как героините на досегашните му произведения вкупом го нападат по същия начин и се възхити: „Леле, какъв роман става!“ Но изглежда, писателското му въображение още не беше рутинизирано, защото веднага се изплаши. Засега му стигаше присъствието и на само една от тях. Да, писателството също си носеше своите рискове.

Тя седеше в колата до него, красива и уж близка, а много по-далечна от някога. Бе излял още в първия си роман всичката своя влюбеност в оня идеал за жена, който тя някога създаде у него, и всичките си луди мечти – това бе предизвикало и шумния му успех. Но сега го занимаваха други теми, и в друга своя героиня бе влюбен, и дори не се засрами, че му се щеше по-скоро да се отърве от тази.

Навярно повечето писатели изпитваха досада от своите предишни героини – както изведнъж и с досада откриваме всичките дразнещи недостатъци на жената, която сме престанали да обичаме, но това не го утешаваше и той продължи да се бои. Добре помнеше своенравие то на хрононавтката-историчка. Прелестна лудетина, в която не може да не се влюбиш, пред която обаче винаги си оставаш нащрек, защото не знаеш какво ще ти сервира в следващата минута. Да, много обичаме да четем и да пишем за такива момичета, с горчива самоирония си призна бившият историк, но не дай си боже да ги срещнем на живо!

А и Циана потвърди опасенията му, като още в колата го нападна с укори:

– Значи ти все пак стана писател, така ли? Е, да, с това твое безотговорно въображение!

– Много станахме историците, няма хляб за всички ни – полушеговитото отби атаката Борис.

– Много били! А знаеш ли какво е при нас? Представи си го само: след още триста години история!... И колко книги си написал?

– Две романчета и пет-шест разказчета – поиска да омаловажи прегрешението си писателят.

– Уф, как не успях да го предотвратя!

– Ама как ще го предотвратиш? – обърка се Борис, сигурно защото фантазията му все пак не бе достатъчно школувана.

– Трябваше да дойда във времето, когато се запознахме, а закъснях. Да не би да си се и оженил? – с внезапна тревога запита Циана и тихичко изохка, когато чу, че имал петгодишно момче. – Слушай, Борис, искаш ли аз сега да си ида и да се опитам да се върна пак, но с тия няколко години назад? Тогава ти ще си останеш историк, и ще работим заедно, и много-много ще се обичаме...

Фантастът едва не блъсна колата в тротоара.

– Ще опитвам, докато улуча – настойчиво го увери Циана, без самота да е сигурна дали не се заканваше само инатът ѝ.

– Ще рече... да ми промениш съдбата, така ли? – възбунтува се у него изконното фаталистично чувство на човека и Циана отвърна троснато:

– Моята също ще се промени.

Бе повече сърдита на себе си, защото и у нея радостта от срещата все не се появяваше. Това не беше онзи Борис, който смело се качи тогава в машината ѝ. Сегашният Борис уплашено бе се качил дори в собственото си шумно и смърдящо автомобилче. Но тя като че ли също не бе дошла с предишното си чувство към него. И ако се върнеше в оня чаровен час на запознанството им, щеше ли да пристигне с тогавашното си чувство? Какво правеше машината на времето с любовта? Май излизаше прав милият Александър, като се боеше, че проблемът не бил изследван...

Заразена от малодушието на своя автор, храбрата му героиня изведнъж рече плахо, с най-женското от всички любопитства:

– Може ли да видя поне жена ти, детето?

– Ще ги видиш – обеща ѝ фантастът, решил да я настани за тази нощ у дома си. – Но моля те, ти си все пак от едно съвсем друго време. Искам да кажа, не бива да ѝ се сърдиш, ако... Пък и мен да разбереш...

Обаче не му остана време да мрънка повече, защото трябваше да паркира някъде сред стадото от коли пред жилищния блок. Така пропусна да забележи и особено интересната ситуация: не авторът да се опитва да разбере своите герои, а да ги моли те него да разбере.

Младата историчка внимателно заоглежда онова, което в тия години наричаха интериор, и фантастът изпита еснафската нужда да се оправдае: Още не сме се обзавели, както трябва, но от следващата книга... А тя закономерно любопитствува как трябва, което наново затрудни

фантаста.

– Е, тия работи Сийчето по ги знае.

– Кое е Сийчето?

– Жена ми. Ще се върне по-късно, на работа е. Ти се разполагай, а аз ще отскоча до магазина да купя нещо за вечеря. Циане!

Хрононавката подскочи от вика му, но из насрещната врата дотича рошав малчуган с голяма металическа играчка в ръцете.

– Тате, тя се счупи.

– Ето го и Циан! – обяви татето тържествено, защото бе забравил нещо толкова важно.

– Как Циан? – не проумя гостенката.

– Циан! На теб е кръстен. Запознайте се! Това е леля ти Циана, за която толкова съм ти разправял.

Детето се смути. В разказите си татко му никога не бе я наричал „леля“ и беше я описвал в дрехи от чисто сребро. А Циана трябваше да преглътне не по-малкия абсурд от оня с нейния професор: дете от двайсетия век, да бъде кръстено на човек, който щеше да се роди няколко века по-късно. Този път и фантастът усети колко нелепа е ситуацията, но както повечето автори в подобни случаи, побърза да се измъкне с тайната надежда, че опашката в магазина ще е голяма, а през това време двете жени сами ще са намерили общия език. В края на краищата жените са си жени, все едно в кой век са родени.

– Циане, не оставяй гостенката да скучае! Аз ей сега ще се върна.

Малкият домакин послушно се зае да изпълни поръчението, но не се реши да назове с обикновеното „леля“ необикновената гостенка.

– Вие там имате ли летящи чинни?

Циана огледа тенекиената играчка и предпазливо отвърна, че техните били по-различни.

– Сигурно не се развалят така бързо – въздъхна момченцето с упование в бъдещето. – Хайде тогава ми разкажи една приказка от вашето време, моля те!

Циана привлече своя кръщелник до себе си, погали меките му косички. Крехкото телце силно я развълнува – сякаш докосваше нещо свое, което отдавна бе загубила и намерила го отново, не знаеше нейно ли е още и дали има право да му се радва. Но каква приказка да му разкаже? Откакто помнеше, тя бе се забавлявала само с приказките на миналото, та когато започна, никак не бе сигурна дали тази е от нейния век:

– Имало едно време един подпредседател. Той бил силен и храбър

подпредседател и много му се искало да стане председател. Но за да стане председател един подпредседател, той трябвало да мине през подпространството, където да извърши големи подвизи. В подпространството обаче се влизало само през черните дупки. Ето защо той трябвало най-напред да скочи в някоя черна дупка...

Телефонът извънвя неприятно рязко и малкият се втурна към него, съобщи възторжено:

– Леля Циана дойде!... Как не се сещаш ма, мамо! Дето съм кръстен на нея. От книгата на тате!

Майка му, изглежда, веднага затвори, защото момчето извика няколко пъти „ало“ и подуха в слушалката, преди да я върне – нещо, което се стори на историчката твърде интересно: да се духа така в един апарат, сякаш искаш да му вдъхнеш живот. Вероятно бе някакво съвременно суеверие.

Този път момченцето самичко се сгуши под ръката ѝ, като да търсеше закрила.

– И какво има в черните дупки?

Циана усилено си заприпомня какво е учила за тия космически дупки, в които още никой не бе влизал, защото там някакви ужасни сили поглъщали всичко, и дори частиците на светлината не можели да излязат навън...

– Ама подпредседателят излязъл, нали? – избърза малкият слушател, уверен в добрия край на всяка приказка.

Той още не знаеше какво е подпредседател, нито пък какво е подпространство, но, както всички деца, не можеше да допусне, че един подпредседател няма да стане накрая председател, щом е готов да се промъкне през подпространството. И Циана също побърза да се съгласи с него, а за отплата милият ѝ кръщелник предложи да пуснат телевизора.

Сийчето пристигна, според идиоматиката на двайсетия век, с гръм и трясък, оправдавайки се, че трудно намерила такси. Застана напред холла, поразена измери дългите крака и късата поличка на гостенката – сякаш те бяха най-важното доказателство, че иде от далечното бъдеще, и като в полубезсъзнание докосна подадената ѝ ръка.

От вцепенението я изведе възторжената декларация на сина ѝ:

– Мамо, аз ще вляза в една черна дупка!

– Да не си посмял! – кресна му тя и хукна да посреща мъжа си, който викаше от коридора за помощ, защото бе се престарал в магазина.

Показа се за миг през вратата, вдигнал пълна мрежа с бутилки гроздова ракия – „За твоя професор! От мен!“ – и пак изчезна.

Подаръкът направо си я пъдеше и Циана се поразходи из хола в горестно недоумение: Нима им пречеше с нещо?... Докато се спря край откритата врата, чула възбудени гласове. В двайсет и четвъртия век подслушването се смяташе за извънредно неприлично, но на историците, попаднали в други времена, то бе разрешено.

– Ама как те ми мъкнеш тука разни курветини, ти ум имаш ли! – бе извикало Сийчето с патоса на вековни традиции.

Мъжкият глас се провря през процепа във формата на ужасено шъткане, а след десетина секунди женският отново изскърца своето соло:

– Я не ме будалкай, аз не съм ти читател!

Последва нова пауза и нов подем на женския глас, възвисил се до трагичния монолог на Медея, преди боговете да я спасят:

– Уф, божичко, що не ми пратиш и на мене една такава машина!

После настъпи злокобна тишина, чийто край обаче се оказа изненадващо щастлив, сякаш и двамата благополучно бяха минали през подпространството. Фантастът се появи с танцова стъпка, засиял от радост, сияеше в ръцете му и табличка с бутилка, с чаши и чинийки.

– Сега ще си хапнем, ще пийнем, ще си разкажем кому какво се е случило... – Дори запя: – Обещай ми светло миналооо...

Когато беше тревожен и объркан, той несъзнателно пееше, както децата в тъмните коридори.

– Борис, каква е тази песен? – сепна го Циана.

– Амии, песен! Шлагер! Често я пеят по радиото.

– А знаеш ли текста?

– Не, няма такъв българин, който да ти изпее цяла песен от край до край! Защо ти е?

– Хубава е. Особено за такива като мен – отвърна Циана и тъжничко повтори: – Обещай ми светло минало!

– Ей, вярно – изправи се фантастът, наредил донесеното на масата.

– Та тя си е направо за химн на хрононавтите! Ей сега ще се обадя на Петър Анастасов¹, на автора, искам да кажа, да ми я продиктува. Той в Пловдив живее...

Но Циана го сепна втори път и още по-силно, обнадеждена навярно от началния стих на песента:

– Борис, ти нали още ме обичаш?

Той панически изправи показалец пред устните си и пръстът сръза

1. Бележка на автора: Тук героят допуска груба грешка. Като вече професионален писател, той е длъжен да знае, че в подобни случаи разрешението се иска през Агенцията за авторско право, не директно от авторите.

усмивката му на две, а влизането на Сийчето с друга табла я доумъртви.

– То с какво ли може човек да посрещне такива внезапни гости – закахъри се тя, доотрупвайки масата с непознати за Циана лакомства, и показа, че също умее да се усмихва радостно: – Ама няма да се притесняваме, нали? И вие няма, и ние няма!...

Малкият Циан изхвъркна от стаята си с безпогрешния нюх на всички деца и вдигнал се на пръсти, посегна към най-близката чиния. Плесницата бе поела вече своя път, но я спря внезапното изявление:

– Мамо, аз ще стана председател. – И ръчичката успя да награби шепя луканкови резенчета.

– Добре, мама, хубаво! Бягай сега в стаята си, аз ще ти донеса от всичко.

Бащата възкликна иронично:

– Я! Сега пък председател! – но май също нямаше нищо против намерението на синчето си.

Циана отказа поднесения ѝ алкохол – правило номер едно за пътешествениците във времето бе всеки да си пие в собствения век, та да не стават бъркотии. И се захвана да яде, защото гладът нарастваше заедно с объркването ѝ. А като не намери какво друго да каже на своите застинали в напрежението си домакини, запита:

– Значи ти напълно скъса с историята, така ли?

– По-добре да беше си останал в историята! – веднага се солидаризира с нея Сийчето, а фантастът отвърна:

– Че аз съм изцяло в нея! Ето, пуша цигари „Средец“, пия водка „Царевец“ и си замезвам със салам „Триадица“.

Циана не положи усилие да разбере шегата му, на която той единствен се засмя. Бе заета с мисълта как по-бързо да внесе яснота в отношението си с тези хора.

Помъкнал един грамаден палячо, малкият Циан отново нахлу в хола, за да се похвали:

– Ние ще минем под пространството!

– Да не си посмял! – повтори още по-кресливо предишния си нервен вик майката. – Веднага се прибирай!

Той послушно се върна, но на прага изненадващо просръска с езика на бъдещите българи:

– Ще те натикам в черна дупка, така да знаеш!

Майката обаче знаеше само израза „в миша дупка“ и това я разтревожи:

– Ама за какви дупки сте говорили пред детето? – та Циана

трябваше да обясни какъв грях е сторила и какво представляват черните дупки в Космоса.

– Има такива! – потвърди и фантастът, сякаш бе ги виждал стотици пъти, но Сийчето, въпреки своето „Аха!“, явно не им повярва, защото ги изгледа много подозрително.

За хората на бъдещето всяко подозрение бе непоносимо и то предизвика момичето.

– Борис, моля те, искам да говоря с жена ти насаме.

Сийчето рипна от мястото си, както наперен боксьор изскача на ринга. Очевидно и тя жадуваше предстоящата схватка.

– Елате отгатак. Той нека си пие водката – добави тя с равни дози великодушие и презрение. – Виж и детето какво прави!

С внезапното си решение двете така го смачкаха над масата, че той дълго не намери сили да посегне към чашата. Дори въображението му на фантаст не смогна да си представи как ще протече техният разговор, а той се оказа толкова кратък, че не му предостави време и да се опомни.

– Другарко Сийче – започна Циана, щом се изправиха една срещу друга насред спалнята ринг, където я отведе домакинята, и погрешното съчетаване на правилното обръщение с умалителната форма на името пак се дължеше на недостатъчната ѝ подготвеност за този век. – Другарко Сийче, аз обичах Борис и дойдох заради него.

Без взаимно проучване, без дори да е заела гард, това я улучи като удар преди началния съдийски сигнал. Сийчето писна едно тихичко „Ох, божке ле!“ и се тръшна на семейната спалня, не съзнавайки естествено, че по този начин отвърщаше с не по-малко изненадващ удар.

Циана се изплаши – чак толкова рухване заради една нищо и никаква работа, която с две приказки можеше да се уреди! И докато преди заядливо бе се питала „Какво толкова ѝ харесал на тая дебелана?“, сега бе готова да се просълзи от умиление пред толкова любов.

По мерките на нашето време Сийчето само галовно можеше да бъде наречена „дебеланка“, но на Циана още из софийските улици бе се сторило, че повечето нейни предшественички са или дебели, или още по-дебели. Нещо, за което вече не можем да я оправдаем, защото, както ние не предрешаваме вкусовете на идните епохи, така и те нямат право да се бъркат в нашите естетически мерки. Циана не помнеше – нали още тогава заличиха в паметта ѝ случилото се, но ние отлично помним как тя нарече дебелана дори Праксителовата Афродита, а за една историчка това е повече от непроситимо. И добре, че поне сега осъзна лекомислието

си спрямо своята домакиня.

– Но защо така? Другарко Сийче, моля ви! Аз нищо лошо...

– Ох, нищо лошо ли! – писна мъничко по-силно Сийчето, а семейните пружини под нея дружно заскърцаха в ритъма на погребалното й опяване. – Божке ле, Божке ле! Ей тука, на, тука сме се любили, тука си се любим, тука сме създали дететоооо... Ама няма да ти го дам! Аз в милицията ще ида! И в съюза на писателите ще ида.

Тя, разбира се, излъга. Цианчо бе създаден още в ергенската квартира на историка, и на пода, защото краката на кушетката бяха разхлабени, но малките хитрости винаги са участвали в стратегията и тактиката на всеки двубой.

Покъртена, нейната далечна потомка великодушно отстъпи:

– Добре, аз няма да ви го вземам. Само за няколко дена, моля ви! Той пак ще си е ваш. Но нали всеки има право да изживее една своя голяма любов!

Неизтърпели възмутителното допущение, семейните пружини пак така солидарно изстреляха нагоре освирепялата съпруга.

– Как така за няколко дена ма? Ти чуваш ли се какви ги приказваш! Нали ще ти издера курвенските зъркели!

Злощастно неподготвена, хрононавтката не познаваше и този темпераментен израз от идиоматиката на двайсетия век, но в генетическата памет на жените и през идното хилядолетие бе оцеляла способността да отгатват намеренията на своите съперници. Тя отскочи, удрайки хълбока си в някакъв ръб. После отскочи още веднъж с пъргавината на боксьор от леките категории. В малката спалня обаче нямаше много място нито за скачане, нито за бягство и Циана се видя принудена да извади своето пистолетче. Като стискаше устни да не вдъхне сама от упоиващия газ, тя прихвана през кръста възтежичката си все пак съперница, която веднага обърна очи, и грижливо я положи на леглото, покри я с едно от одеялата.

Видял я така запъхтяна – Циана едва в хола си пое дъх, – фантастът се изправи с най-лошото от своите предчувствия.

– Борис, ти трябва да решиш, и то веднага!

Както повечето писатели, той предпочиташе да взема решения в книгите си вместо в живота и се побоя дори да запита какво трябва да се решава толкова бързо, попита за жена си:

– Спи – отвърна Циана, още задъхана. – Но скоро ще се събуди, за това давай!

– Как така спи? – втурна се той към спалнята, но тя му препречи

пътя.

– Не влизай!

– Какво си направила?

– Упоих я за малко. С нея просто не можеше да се приказва.

– Циана!

– Не влизай, ти казах! Ще ми заспиш и ти, а трябва да решаваме!

Белегът от магарешкото копито на бузата му съвсем избеля.

– Какво да решаваме?

Тя го избута към фотьойла, защото той също се канеше да падне.

– Успокой се! Ето, подъвчи това, ама не го гълтай!

Фантастът облещи очи пред малкото дамско часовниче, което се отпряваше към устните му.

– Не се плаши! Това е акумулаторче за времето, ще те успокои.

Той отскочи чак на двойното канапе, решил, че историците от бъдещето вече не ползват и машини, а дъвчат часовници, за да се придвижват из времето.

Хрононавката демонстративно пхна удивителната дъвка в собствената си уста, сдъвка я и, за съжаление, не изчезна.

– Борис, обичаш ли ме? Ще дойдеш ли с мен?

Винаги е било трудно да се отговаря на два въпроса едновременно, на такива въпроси навярно е още по-трудно.

– Циана, аз... аз... детето...

– Ще вземем и него.

– Циана, моля те! Нека помисля!

Тя изплю часовничето, топна го в кутийката с антивирусна субстанция и му го подаде.

– Подъвчи го, нямаш много време за мислене!

И той го прие, както приемаме лекарство, примирен и с него, и с необикновената си съдба. Та и кой творец в историята е бил поставян някога от собствената си героиня пред такъв чудовищен избор? Може би единствен митичният скулптор Пигмалион, но и той, доколкото знаем, не е бил женен. Часовничето напълни устата му с парливо сладостна слюнка и творецът я преглътна с оная решителност, с която навярно Сократ е изгълтал своята отвара от бучиниш.

Циана го подканяше с цялата си нетърпелива хубост. Красива беше, по-красива, отколкото бе успял да я опише в романа си, но хубостта ѝ там бе търпеливо изваяна, а нетърпеливата хубост все още плашеше мъжете на двайсети век.

– Не мога, мила. Не ми се сърди, наистина не мога! Сигурно цял

живот ще те обичам и ще си мечтая за теб, но сега не мога.

– Поне за няколко дена! Не ти ли е интересно да видиш как изглежда бъдещето?

– Интересно е, разбира се – проточи писателят, премятайки с език усладилото му се часовниче. Мозъкът му изведнъж бе се понесъл по някаква радостна орбита из светлата вечност на времето, а там сякаш лесно се вземаха и най-мъдрите решения, или по-скоро: всички решения изглеждаха мъдри. – Разбира се, да... Любопитно е. Но, мила, кои ще ми повярва, ако аз сам не си го измисля? Не, не, всеки трябва да си живее със собствени представи за бъдещето, да воюва за собствените си химери. Спести ми това разочарование. Аз навярно...

– Добре, Борис – прекъсна го тя, защото часовничето бе развързало езика му за дискусии, подобно на предизвиканите от алкохола. – Откарай ме тогава!

Фантастът обаче сега пък се огорчи, че тя така бързо възприе философията му, и с една проста въздишка само се съгласи на вечната им раздяла.

– Къде?

– Аз ще ти покажа. Хайде!

– Не мога. Пил съм алкохол, забранено е.

– Ох, божке ле! – проплака историчката с възклицанието на съперницата си. Известно е това свойство на паметта ни човешка, да възприемаме най-лесно онова, което сме чули от враговете си. – Ох, божке ле, ами сега!

– Ще повикам такси, щом толкова бързаш. Но защо ти не останеш няколко дни?

– Сийчето ще ме убие.

– А, ще те убие! Ти не знаеш каква душица е тя! Тя всичко ми търпи, горката...

– Борис, моля те! Не мога да остана нито минутка повече! – тропна му тя с крак, точно както понякога го правеше и Сийчето.

Той едва-едва се размърда в своето изпълнено с горделиво сияние новопридобито време и Циана си помисли, че е важно да съобщи на астероида „Габрово“ това свое наблюдение: очевидно алкохолът ускоряваше и засилваше действието на часовничето-акумулатор. Бившият историк сякаш цял час примъква телефона към себе си и въртя номера, докато започна да се шегува с ленива самовлюбеност:

– Ало, другарке, вие четете ли фантастика?... Ха, bravo! Тогава ще ме разберете. Ето, значи, на един фантаст му е нужно бързо такси, да

иде в бъдещето за нови теми. Нали ще може? – засмя се на някакъв отговор, рече доволно: – Така, така, именно! Много ви благодаря! – и още по-бавно продиктува адреса си.

Таксито пристигна фантастично бързо за София от втората половина на века и Борис, разнежен в своето безначално и безкрайно време, не успя да опакова бутилките, награби цялата мрежа, въпреки настояването на гостенката си, че една била достатъчна. Но когато много ни се ще да отпратим някого, ние ставаме и необичайно щедри.

В колата разговаряха тихичко и с недомлъвки, иначе шофьорът можеше да реши да ги откара не на поръчаното място. Неуспял да потисне суетата си, той я запита не е ли прочела нещичко от него, преди да тръгне за насам. Циана пак отвърна, че много се била надявала да пристигне, преди той да започне да пише, и фантастът разбра: тя също бе се побояла от разочарованието.

– Но професорът е прав – добави тя. – Предполагам, че нарочно ме е спуснал по-късно, защото няколко пъти ми рече: Не се опитвай да променяш една съдба, която вече е регистрирана в компютрите. Нямаме такова право.

Той улови в тъмното ръката ѝ, нежно я погали – за утеха и като уверение, че може би наистина така е по-добре. Чувствуваше се много неловко, чувствуваше, че я пъди, и чувствуваше още, че ще съжалява за това.

– А нещо друго така из нашата литература?

– Четох, разбира се, гледах филмите ви, нужно е – отвърна хрононавката и вероятно защото още страдаше в неуспешния си поход към любовта, пак за нея заговори. – Странни хора сте, нелогични някакви. Криете любовта си, срамувате се, а излагате на показ всичките си престъпления. Свените се да описват най-святото взаимоотношение, от което се ражда човекът, а в книгите си и във филмите така детайлно и с такава наслада изобразявате убиването на същия този човек, унищожавате го по стотици най-изобретателни начини. Перверзия някаква ли е, какво ли, не ви разбирам.

Не гледаше към него, гледаше през прозореца, където фаровете на насрещните автомобили през няколко секунди се впиваха свирепо в тъмната плът на нощта. На тази планета природата отдавна вече и нощем не намираще покой.

– Интересни са разсъжденията ти, но търпят възражения – рече писателят, усетил се уязвен, защото се смяташе за хуманист, а в неговите книги май също имаше повече жестокости, отколкото любов.

– Не ми възразявай, то си е ваша работа. Аз нямам право да ви съдя. На себе си възразявайте.

– Циана, мила, нали не ми се сърдиш?

– Глупаво е да се сърдим на миналото си – отвърна тя и прихна дос-та свирепо. – Уф, да ми го дадат на мен това минало, да видиш как ще го оправя!

А ръката ѝ стисна пръстите на фантаста с такава сила, сякаш бе хванала вече миналото за гушата.

– И аз така мисля – подкрепи я внезапно шофьорът. – Глупаво е, ама на, мене кадровиците още ми имат зъб, щото дядо ми бял не знам какъв си, пък е умрял, преди аз да съм се родил.

Историчката от бъдещето не разбра от какво се оплакваше, докато писателят предпочете да не взема отношение към кадровите въпроси на настоящето. Попита:

– Далече ли е още?

Циана извади из тайните си джобчета миниатюрно електронно компасче.

– Моля ви, спрете точно след един километър!

– Това се казва разписание! – изръмжа шофьорът, че не подеха приказката му. – И къде да спра, ако смея да попитам? Насред полето ли? А колата през оградата ли ще я пренесем? Място за обръщане има след двайсет километра.

– Казах ви, плащам и обратния път. Ще има и нещичко отгоре – успокои го фантастът, обаче шофьорът не пожела да се успокои, защото не знаеше колко точно „ще има отгоре“ и за да уточни размера му, замърмори, че досега щял да направи десет курса из града, но междуременно при скоростта, с която се движеха, километърът бе се гмурнал под тях и Циана извика да спре.

Загърбиш ли автострадата, полето си ставаше истинско нощно поле – унесено в гробищен сън, с наклеяките призраци на редките храсти, с далечните паметници дървета. Циана първа нагази в него и фантастът побърза да я улови над лакътя, защото тя се спъваше почти на всяка крачка. Помисли си, че така, горката, бе се препъвала и в неговото съвремие, за да попадне чак в милицията, а той се отрече от нея и го връхлетя чувството, че всъщност бе се самоотрекъл, че пуснеше ли я да си иде, щеше завинаги да остане самотен сред някакво такова тъмно и враждебно поле. Поиска да ѝ го каже, но вместо това рече:

– Студеншко е. Ти си леко облечена.

– Няма страшно.

– Къде ти е машината?

– Ще дойде. Връщай се вече, да не се безпокои шофьорът.

– Ами ако даде пак разсейване? – каза той и не знаеше дали го каза с безпокойство или с надежда.

– Когато я викаш с пеленгатор, не дава.

– И как ще я извикаш?

– Ааа, няма да ти кажа! Измисли си го сам, щом искаш да го описваш.

– И нищо ли няма да ми каже бъдещето на сбогуване?

Тя бе се обърнала към него, отвърна все така заядливо весело:

– Нищо. Нищо повече. Това е, бъдещето винаги ще си обича своето минало, колкото и глупаво да е.

И го прегърна, без да уточни миналото ли е глупаво, или е глупаво да бъде обичано.

– Часовничето! – сети се той преди целувката. Звездите в очите ѝ също се поколебаха дали да извършат прегрешението спрямо земната история.

– Вземи кутийката. Може би ще ти даде време да разбереш някои неща. Не го насилвай обаче и се крий от другите! А щом се изтощи, веднага го унищожи, чуваш ли? Дай ми честната си дума!

Усетил мекотата на акумулаторчето между пръстите си, докато го прибираще в кутийката, той усети и потребността да защити миналото.

– Ако искаш да знаеш, Салвадор Дали отдавна е нарисувал меки часовници. Сигурно от него сте взели идеята...

Но тя избърза с целувката си вероятно за да го възпре да каже още някоя глупост.

После ръката му олекна от мрежата с бутилките и той остана сам, без мисъл, с неуловимия вече спомен за нейните устни. Отдалечила се бързо от него. Циана бе потънала в мрака на планетата заедно с цялото ѝ бъдеще.

Настоящото се обади по обикновеному тревожно с нетърпеливия зов на автомобилния клаксон.

– Къде дяхахте момичето? – запита шофьорът.

Той отговори по най-неподходящия начин:

– Отиде си.

– Къде си отиде? Тук няма нищо наоколо.

– Не се безпокойте, всичко е наред! Карайте, че ме чакат!

– Абе аз не се безпокоя, хич даже не ми пука! – храбро надвика гражданската си съвест шофьорът. – Ама не ща да ме намесват в разни

истории.

И сякаш да демонстрира своята непричастност към историята, от място вдигна такава скорост, която би смаяла конструкторите на колата му.

Ето така Циана се раздели и със своя бивш колега.

Ние не допускаме да е правила нови опити да променя съдбата му. Бъдещето на човечеството не може да не бъде по-разумно от неговото настояще и едва ли ще си е позволило други лекомислени експерименти. Но в подареното му време Борис продължи сегиз-тогиз да я среща, защото момичета като Циана принадлежат на всички човешки векове. Те винаги ще ни очароват и винаги ще ни плашат с хаоса, който внасят в душите ни. Така, както пък удавяме страха си от самото бъдеще в своите наивни мечти за него.

А часовничето наистина се оказа вълшебно. То му помагаше да се изплъзва от лапите на досадното всекидневие, за да лудува с палавите рожби на своето въображение. Той пиеше парливата му сладост, докато забравеше какво време вече предъква – днешно ли, минало ли, или бъдеще. Но с фантастите обикновено е така.

В крайна сметка обаче от цялата история истински спечелиха само двамата овчари, които месец по-късно намериха напред полето мрежата с бутилки.

– Мистика, дядо Гане, мистика! – рече Петър Чобанина.

– Каква мастика, не видиш ли, че е гроздова!

Младецът се отказа да му обяснява разликата, попита:

– Според теб, може ли човек да загуби цяла мрежа с шишета?

– Как така се губи толкоз ракия бе!

– Значи някой я е захвърлил или оставил?

– Бе ти луд ли си? – възмути се старецът.

Петър Чобанина гледаше към облаците, но не каза на стария си колега какво мисли. Щом като от това небе беше се спускала при него такава неземна хубавица, какво са пет-шест бутилки гроздова!

След онази случка той бе станал читател на фантастични романи, а за читателите на фантастиката също както и за авторите ѝ нямаше вече нищо невъзможно.

КРАЙ

© 1983 Любен Дилов

Източник: <http://sfbg.us>

Сканиране, разпознаване и редакция: ???

Допълнителна редакция: Мумпи, 2008

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1286>]